

Verbatim records

XIII Riigikogu, VIII Istungjärk, Täiskogu korraline istung

Tuesday, 09.10.2018, 10:00

Edited

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:01 Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Maksusüsteem – kaos või kaalutlus" arutelu

2. 13:23 2018. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (695 SE) esimene lugemine

3. 13:45 Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (699 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Enn Eesmaa

Tere hommikust, austatud Riigikogu! Tere tulemast külalistele! Täiskogu VIII istungjärku 4. töönädala teisipäevane istung on alanud. Nüüd on aeg eelnõusid ja arupärimisi üle anda. Täna neid ei ole.

Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Istungist võtab osa 72 saadikut, puudub 29.

1. 10:01 Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Maksusüsteem – kaos või kaalutlus" arutelu

10:01 Aseesimees Enn Eesmaa

Head kolleegid! Täna me arutame riikliku tähtsusega küsimust "Maksusüsteem – kaos või kaalutlus". Annan teile lühidalt ülevaate selle päevakorrapunkti arutamise korrast. Kõigepealt on Eesti Reformierakonna fraktsiooni esimehe Jürgen Ligi ettekanne (kuni 20 minutit), seepeale küsimused ja vastused (kuni 20 minutit). Siis on Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse esimehe Toomas Lumani ettekanne (kuni 20 minutit) ja küsimused ja vastused (samuti kuni 20 minutit). Järgneb Rahandusministeeriumi maksu- ja tollipoliitika asekanstleri Dmitri Jegorovi ettekanne (kuni 20 minutit), siis on küsimused ja vastused (samuti kuni 20 minutit). Ja nüüd tähelepanu, iga Riigikogu liige saab või võib ettekandjatele esitada kokku kuni kaks küsimust. Ehk juhul, kui te küsite näiteks Toomas Lumani käest kaks küsimust, siis te Jürgen Ligi ja Dmitri Jegorovi käest küsida ei saa. Järgnevad läbirääkimised ja sõna võtta saavad Riigikogu liikmed ning komisjonide ja fraktsioonide esindajad. Kuid Eesti Reformierakonna fraktsiooni taotlusel teen teile ettepaneku, et kõigepealt esineksid fraktsioonide esindajad. Nii on ajast aega olnud. Ka Vabariigi Valitsuse liikmed ja õiguskantsler saavad sõna võtta. Arutelu lõppemisel Riigikogu otsust vastu ei võta. Veel, Eesti Reformierakonna fraktsioon teeb ettepaneku pikendada vajaduse korral istungi aega kuni päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Kuid selle temaatika juurde tuleme paari tunni pärast uuesti tagasi. Niisiis, olulise tähtsusega küsimuse arutelu. Helir-Valdor Seeder, protseduuriline küsimus, kindlasti.

10:03 Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud juhataja! Mul on protseduuriline küsimus. Te ütlesite, et sõna võivad võtta valitsusliikmed ja õiguskantsler. Kas riigikontrolöril sellist võimalust ei ole?

10:03 Aseesimees Enn Eesmaa

Meie reeglite kohaselt mitte. Ja ka mainitud kahe puhul on see esialgu ainult teooria, sest ma ei näe praegu ühtegi ministrit ega ka õiguskantslerit saalis, kuid nad võivad siia veel tulla. Niisiis, olulise tähtsusega küsimuse "Maksusüsteem – kaos või kaalutlus" arutelu algab. Palun kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni esimehe Jürgen Ligi.

10:04 Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Tegelikult ei peaks maksud Eestis olema olulise tähtsusega või tähtsa olulisusega riiklik küsimus, pigem on seda eesti keel, kui selle formaadi pealkirja vaadata. Maksusüsteem ei ole seni kunagi olnud Eesti põhiline häda või *top*-hädade hulgas. Me oleme tegelikult ajanud siamaani asju üsna mõistlikult. Kuid tõsiasi on, et kuigi on üldiselt teada, mida maksusüsteemilt oodata, ei tea kahjuks poliitikud kunagi enne valimisi, kuidas targalt toimetades ja stabiilsust hoides valituks saada. See on põhjus, miks enne valimisi toimub maksude alal alati kaos, ja kahjuks on seekord toimunud see ka valimiste vahel. Kõik tahavad erineda, kõik tahavad öelda midagi, mis on vastuolus sellega, mida maksuteooria ja -praktika on ammu ära tõestanud.

Sellepärast räägin kõigepealt põhiväärtustest. Milleks üldse maksud on? Tegelikult selleks, et koguda raha riigile vajalikeks asjadeks majandust ja kodanikku kõige vähem häirival moel. Me oleme sellega üsna hästi hakkama saanud. Kõige vähem häirivad viisid on üldjoontes teada. Ajades asja nii, oleme me saanud rahvusvaheliselt väga kõrgeid hinnanguid oma maksusüsteemile. Tax Foundation on pidanud meid mitu aastat järjest kõige konkurentsivõimelisemaks OECD riigiks maksude alal. Nii et kitsaskoht ei ole olnud tegelikult seal. Miks me peame alati kaost korraldama, kui läheb poliitiliseks debatiks?

Teiseks, meil on muidugi äärmiselt mugav maksuhaldus, millega me oleme tegelenud, ja me oleme tegelikult teinud suuri plaane (vähemalt enda ametiajast tean seda kinnitada), mis muudaksid maksude maksmise veel lihtsamaks. Oleme saavutanud olukorra, kus tükk aega, kuni viimase ajani, toimus maksude lisalaekumine siiski selle tõttu, et võeti juurde sealt, kust need maksud ebaausalt olid ära kadunud. Koormust ei pandud juurde ausale maksumaksjale, vaid ebaausale. Põhiväärtuste hulka kuulub muidugi ka see, et me vaataks, et me ei tekitaks maksusüsteemi kohendamisel ebaloolumulikku ebavõrdsust juurde. Selle ma kirjutaks väiksemas kirjas, põhjusel, et ebavõrdsuse teema on pigem sotsiaalpoliitika, mitte niivõrd maksusüsteemi koormus. Maksusüsteemiga ei ole võimalik teha eraldi tõhusat sotsiaalpoliitikat, mis on ju vana ja tõestatud tõde, küll aga võib teha asotsiaalset poliitikat. Nikerdamised maksude alal löövad väga tihti just nimelt nõrgemaid ja selle kohta on hiljutisest minevikust mitu tõestust. Põhiväärtuste hulka kuulub see, et maksusüsteem peab olema lihtne ja arusaadav. Ta ei tohi moonutada majandust ega kodaniku käitumist ebaloolumulikul, kahjulikul moel, näiteks maksudest kõrvalehiilimise mõttes või rumala käitumise suunas. Meil on vaja laia tulubaasi (see tähendab ka mitut maksu ning ühegi eest ei tohiks saada ära joosta), mitte kõrgeid maksumäärasid, mis mõjuvad ahistavalt ja hävitavalt. Igasugused nikerdamised kipuvad meil minema vastassuunas, baas läheb õhemaks ja tulemus on see, et kusagil on liiga kõrged maksud, mis teevad kahju.

Eestile on teada, et väikese ja vaesevõitu majanduse, maailma mastaabis rikka, aga meie keskkonnas mitte kõige rikkama majanduse oludes peab alati olema üks domineeriv mõte, kuidas olla konkurentsivõimeline. Me oleme seda suutnud, aga me peaksime kogu aeg meelde tuletama konkurentsivõimet, seda, kuidas Eestis oleks kasulikumu tulu teenida, töökohti luua ja investeerida. See peaks olema meie kõigi missioon, kui me maksusüsteemi kallal käime, aga kahjuks enne valimisi – ja ma kordan, et seekord ka valimiste vahel – mõeldakse täpselt vastupidi.

Kasvusõbralik keskkond. Ma kasutan seda sõna ja tsiteerin Rootsi rahandusministrit, kes armastas sellest rääkida. See oli lihtsalt nii minu oma jutt, et mulle meeldib seda edasi rääkida, aga kuna seda ütles sotsiaaldemokraatliku Rootsi rahandusminister, siis on mul hea ka teda tsiteerida. Anders Borg armastas rõhutada, et vaja on kasvusõbralikku maksupoliitikat, mis ei maksustaks niivõrd investeeringuid ja tootmissisendeid kui tarbimist. Seda öeldi Rootsis.

OECD on järjestanud maksud mõju järgi majandusele, mida kogu aeg unustatakse. Majandusele kõige halvem maks on endiselt ettevõtte tulumaks, sest ettevõtte tulu ja investeeringud on äärmiselt tundlik valdkond, rahvusvaheliselt väga hajuv ja kaduv, vastavalt maksustamistingimustele. See on tihti hiirekliki kaugusel. Me peame kõik teadma, et kui me tahame, et siin tulu teenitaks, siis me peaksime sellised äraklikkimised ära hoidma ja kaitsma oma tulumaksusüsteemi, mis endiselt soosib investeeringuid ja endiselt tegeleb majandust kõige vähem kahjustava maksuvabadusega, kui nii võib öelda. Kui firmal on vajadus investeerida, siis ta ei pea kohustuse tõttu riigi ees sellest loobuma. Et see süsteem on

toiminud, näitab kas või 2000. aasta, kui see kehtima hakkas ja ettevõtete kasumid järsku vähemalt kolmekordistusi (isegi suurem oli see number), seda põhjusel, et kõik läks ausamaks ja puhtamaks, kuigi oli halb aasta, kuigi oli Lähis-Ida ja Venemaa kriisi kombinatsioon. 2000. aasta majanduskasv, eelarvekasv oli tegelikult tagasihoidlik, kuid ettevõtted hakkasid järsku kasumit teenima. See on fenomenaalne, kuidas võib õigeid asju tehes saavutada kasu majandusele.

Teine hea otsus algusest peale oli 2003. aastast otsustatud tulumaksu langus. Tõestus on, et OECD on reastanud maksud kahju järgi majandusele. Esiteks, ettevõtte tulumaks, teiseks, tööjõumaksud.

Tööjõumaksud on järgmine – rõhutan seda sõna – tootmissisend, mida peaks ohjeldama ja mida ei peaks tõstma, sh peaks ohjeldama kõrgepalgalise töö lisamaksustamist, milles me tegime äsja ühe vea 2016. aasta kobaraga, mis oli vale. Astmeline tulumaks on kindlasti tee vales suunas, kuna maksustab kõrgemalt sellist tööd, mida me juurde tahame, ja odavamalt sellist tööd, mida me tegelikult ei igatse, ehk madalapalgalist majandust. Erinevalt sellest, mida arvavad tarkpead siin ühes nurgas, uksepoolses nurgas, on käibemaks OECD analüüside kohaselt tegelikult majanduse suhtes neutraalne maks.

Majanduse mõttes on kuritegelik tsiteerida, ma sain aru, vist Donald Trumpi, kes toimetab hoopis teistsuguses majanduskeskkonnas, hoopis teistsuguses, suletud suures tarbimisühiskonnas ja on öelnud, nagu oleks käibemaks kõige halvem maks majandusele üldse ja majanduse mõte oleks sisetarbimine. Absurdsemat valimislubadust kui see, et laseme käibemaksu alla ja võtame laenu asemele, ei saa maksunduses tegelikult olla. Ei saa olla absurdsemat valimislubadust! Suhteliselt ohutu viis makse koguda tehakse majandusele kõige ohtlikumaks ja räägitakse sellest ausa näoga ekraanil enne valimisi. Kistakse üles tüli teemal, kus probleemi tegelikult ei ole.

Teine asi muidugi sinna kõrvale: teine uksepoolne seltskond teatas, et tulumaks tuleb siduda laste arvuga. Jälle üks müüt, mis on küüniline, sest see abi jõuab nendesse peredesse, kus on palju lapsi ja suured tulud, aga ei jõua mitte kuidagi nendesse peredesse, kus tulud on väiksemad või neid pole üldse, aga pered on ka suured. Nii et Priit Sibul või minu poolest Helir-Valdor Seeder või Sven Sester saavad seni, kui nad on Riigikogus, selle raha kätte. Aga peale märtsikuud nad siin võib-olla enam ei ole, suure tõenäosusega, ja nad jäävad sellest rahast ilma, aga just siis vajaksid nad tõenäoliselt riigilt mingisugust tuge oma lastele. Ei ole sobiv öelda nimesid, aga paraku see nii on. Kõrgepalgalised võidavad sellest. Lapsed, kellel tegelik probleem on, kaotavad. Nead jäävad ilma ja me peaksime hakkama seda lastega sidumise süsteemi lappima toetustega, mis on sotsiaalpoliitikas alati efektiivsem meetod kui maksuvabastused.

Muidugi on probleem, mida me siin maksudega lahendame. Probleem ei ole mitte see, nagu maksusüsteem oleks olnud väga halb, vaid see, et poliitikutel on kirm erineda, soov jätta võimalikult paljudele inimestele enne valimisi mulje, et nendele antakse raha. See lahendus, mida selliselt sõnastatakse, tähendab, et jäetakse mulje, et võimalikult palju jagatakse raha ja selle jaoks otsitakse probleemi. Tegelikult jäetakse see otsimata, tegelikult ei leita seda probleemi, mida sedapidi lahendatakse, aga loosungitega juba vehitakse.

Üks loosung oli see, kuidas tekitada inimestes tunne, et nad on koduomanikud, ja siis jagada neile selle kaudu mingisugune naut. Õnneks ei ole see kõige kallim lubadus, aga see on üks rumalamaid realiseerunud valimislubadusi – ma räägin valimislubadustest –, sest nendele, kellel on, ei pea vägisi juurde andma, ja kui midagi on õige maksustada, siis see on piiratud ressurss nimega "maa". OECD on nimetanud seda majandusele lausa kasulikuks maksuks. Ma ei tahaks seda üle rõhutada, aga nii see on. Kodualune maa on piiratud ressurss, millele teeb kulutusi kogu ühiskond, aga millest kasu saab ainult maaomanik, kes on ka sotsiaalselt paremas seisus kui mittekoduomanikud, mitte halvemas. Nii et maamaks on üks asi, mida me peaksime reformima. Varamaksud on meil tulevikuteema, olevikuteema on maamaksu reformimine, kus omavalitsus ise otsustab, kuidas ta maksustab. See on vähim, mida me peame tegema. See on äärmiselt kohalik muidugi ja loomulikult suurendati selle reformiga ebavõrdsust. Mu esimesi teese oli, et ebavõrdsust suurendavaid asju ei tohiks teha, kui see on mõeldud sotsiaalpoliitikana, küll aga võiks seda teha mingil muul motiivil, st majanduse huvides.

Üks tees, mille suured rabistajad on ära unustanud, kuigi nad on varem sellele alla kirjutanud, on see, et sotsiaalpoliitikat ei saa teha maksude kogumata jätmise kaudu, vaid kogutud maksudega. Nii et hoiame need asjad lahus. Kõik maksumuudatused on osutunud destruktivseks, sotsiaalses mõttes destruktivseks, ja nad on kahjuks muutunud kahjulikuks ka majanduse mõttes. See, mida tehti tulumaksusüsteemiga – susserdati ta astmeliseks ja keeruliseks, mis inimestele viha ja pettumust valmistas –, oli loll ka majanduspoliitiliselt, sest see soodustab odavat tööd tootliku asemel ja muidugi kahjustab sedapidi majandust. Aga on ka lihtsalt näidatav, et ta mitte ei vähendanud ebavõrdsust, vaid

suurendas, sest rahaallikad võeti ära pensionäridelt, soodustus võeti tegelikult ära lastega perelt ja eluaseme omajatelt. See nihutas eelkõige pensionäre, aga ka paljusid teisi just nimelt vaesuse suunas, st tulu koha pealt mediaanist allapoole. Aga eriti silmatorkav on, et vaesed ei saanud sentigi, võrreldes senise plaaniga. Alati tuleb võrrelda senise plaaniga. Suur pettus selles tulumaksusüsteemis oli see, et jäeti senise plaaniga võrdlemata.

Erandid on asjad, mis reeglina suurendavad ebavõrdsust. Olgu see või toidu käibemaks, mida jõukad maksavad kolm korda rohkem kui vaesed. Muudes maksudes on vahe veel drastilisem. Tekitades erandeid ja soodustusi, me suurendame ebavõrdsust. Nii et, kõik vasakpoolsed, meenutage seda, kui te olete kõige poolt, nii kulude kui ka maksusoodustuste poolt, et toetused on efektiivne sotsiaalpoliitika, erandid on kahjulikud, nad on sõelaga vee kandmine.

Ajalooost niipalju, et me oleme valdavalt teinud õigeid otsuseid. Ajalukku kuulub ka kriisihaldus. Olles tegelenud eri riikide konsolideerimisprogrammidega ja ka meie kriisihaldusega, võin kinnitada, et kõige efektiivsem eelarve konsolideerimise viis on ka rahvusvaheliste organisatsioonide arvates olnud see, et igasuguseid auke lappida ning vältida maksukoormuse või maksumäärade tõstmist, välja arvatud, muide, käibemaks. Ma olen selles mõttes väga rahul, et me suutsime ise selle julge otsuse ära teha, et ei läinud mitte muude maksude kallale, vaid just nimelt käibemaksu kallale ja nihutasime maksustruktuuri sellega paremaks. Me päästsime tegelikult oma europrojekti, aga saime 2009 üle ka eelarvekriisist. Üldiselt ei tohiks makse niimoodi muuta. Ma tahaks nüüd rääkida ka protsessist. Peaks ikkagi taastuma valitsuse kohustus kuus kuud ette hoiatada. Mitte nii, nagu tehti, et isegi Riigikogu sai ainult päevi vaadata seda saasta, mis maksukobarana 2016 ja hiljem esitati, ilma võimaluseta debateerida, ilma kooskõlastusringideta. Mitte kunagi ei ole sellist asja tehtud. Ja tulemus on käes, me pöörame neid asju ju praegu tagasi. Mitte keegi ei ole enam omaks võtnud õlleaktsiisi või veiniaktsiisi tõstmist, mitte keegi enam ei räägi seda juttu. Kõik ütlevad, et läks üle piiri. Isegi Jevgeni Ossinovski ei kiida enam takka, et see oli hea otsus. Isegi joodikud tõestavad selle ära, sest nad joovad rohkem kui enne. Eelarves on tekkinud aastas üle 100 miljoni euro suurune auk ja seda ei taha tunnistada ka need, kes enne fanaatiliselt siin seda kõike kaitsesid, eesotsas IRL-i rahandusministriga. Keegi ei võta enam omaks ka gaasiaktsiisi tõstmist. Sai ka selle eest hoiatatud. Eile arutasime gaasiaktsiisi vähendamist või soodustuste andmist, mis on jabur. Kui gaasiaktsiis on läinud üle selle taseme, mis on meie ümber olevates riikides, siis tuleb seda ühtlaselt alandada, mitte teha suurematele tarbijatele erandeid. Aga see on iseenese tekitatud probleemi leevendamine. Alkoholiaktsiisi kohta on sama jutt. Elektriaktsiis, kütuseaktsiis – need on jälle teemad, kus mul on aktsiisidest tohutult kahju. Nüüd on kõik hakanud üksteise võidu lubama aktsiiside alandamist ja visanud lapse koos pesuveega välja. Aktsiisid on endiselt õilis maks. Endiselt. Lugege uudiseid, mis ootab meie planeeti. Me oleme tema päästmisega tegelikult hiljaks jäämas. Neid uudiseid tuleb järjest hirmutavamaid, aga sellele vaatamata lubavad peaministri erakond ja kõik teised fossiilide kasutamise aktsiisi alandamist. Aktsiisidest rääkides tuleb ikka esiteks meenutada nende õilsat eesmärki ja teiseks seda taset, mis võib selle eesmärgi pahupidi pöörata, võib näiteks tuua kasutusele odava alkoholi, tekitada eelarvekao ja rohkem joomist ning tuua siia odavam kütuse teistest riikidest, nagu ongi juhtunud. Nii et küsimus on tasemes, mitte selles, et aktsiis on elementaarselt kõige halvem maks ja majanduse või maksusüsteemi probleem. On mindud üle piiri, on kokkuvõtte, mitte see, et nüüd on maailma parim idee alandada aktsiisi. Alandada tuleb optimaalsele tasemele, aga räägitakse, nagu see oleks parim viis anda kodanikele raha.

Tulumaksuvusserdisest ei hakka ma veel kord rääkima, aga sellega kahjustati nii majandust kui ka sotsiaalpoliitikat. See tuleb ära parandada. Aktsiisid tuleb viia optimaalsele tasemele, aga mitte koos pesuveega välja visata.

Need võiksid olla kõige olulisemad muudatused, mida me teeme. Julgelt, kui on häda käes, võiks kaotada kõik maksuerandid peale maksuvaba miinimumi, mis peaks olema üks kodanikuvabaduse elemente: teenida tulu ilma riikliku koormiseta ja omamata mingisuguseid nikerdamise lisavõimalusi maksu mitte maksta. Tulevikus ootab meid kohustus kaalutledes, mitte kaost tekitades arutada, kuidas võtta tööjõult maksukoormust vähemaks ja nihutada see muudele maksudele. Mitte ettevõtte tulumaksule, vaid muudele majandust mittekahjustavatele maksudele, sest meid jääb vähemaks ja me jääme vanemaks. Aitäh!

10:24 Aseesimees Enn Eesmaa

Nüüd algab 20 minutit kestev küsimuste ja vastuste voor. Toomas Kivimägi.

10:24 Toomas Kivimägi

Aitäh, härra juhataja! Väga lugupeetud ettekandja, suur tänu igati tasakaaluka ettekande eest! Maksupoliitika üks mõõdikuid on tegelikult ka maksupettused. Paraku pidime eilsest Postimehest lugema Maksu- ja Tolliameti maksuauditi üksuse juhi tõdemust, et ümbrikupalga saajate arv on kasvanud. Mis võib sinu hinnangul olla selle põhjus?

10:25 Jürgen Ligi

Aitäh! Olles vastutavat ametit pidanud, ei saa ma jätta rääkimata oma kogemusest. Kannatage ära! Ma ei palunud, et te sellel teemal küsiksite, aga see on mulle oluline. Väike vihje sai selle kiirustades esitatud jutu sees tehtud mugavale maksuhaldusele ja ausale maksukogumisele, eelkõige kogumisele nendelt, kes makse väldivad. Minu rahandusministriks oleku aeg oli sel teemal väga suurte reformide aeg. Sõimata saime, aga saime fantastilise tulemuse just maksupettuste vältimisel: kütused ja käibemaksupettuste vältimine automaatse maksuhalduse kaudu. Me peaksime sama teed edasi minema ja siiski ka piirikaubandusega tegelema. Me panime sisuliselt kinni kotikaubanduse Venemaa piiril, miljoneid saime selle tõttu. Nüüd on see, kuidas öelda, kultuur kuhugi kadunud. Ümbrikupalga püüdmine oli üks maksuameti prioriteete. Nüüd nad avastavad seda, mis probleeme on Riigikogu ja valitsus ise tekitanud. Kindlalt on nüüd uus auk. Kui varem olid käibemaksupettused see suur auk, kustkaudu see ümbrikupalga raha tuli, siis praegu on ju äärmiselt mugav saada palka 500 eurot. Isegi miinimumpalga norm on täidetud ja kõik paistab ilus, aga äärmiselt ebamugav on rohkem saada, sest igale järgmisele eurole lisandub kõrgendatud maksumäär. Ma seda marginaali enam ei mäleta, aga see oli umbes 30%. Ja iga manipuleerija mõtleb, et, kurat, miks ma pean palka tõstma, kui ma saan maksuvabalt edasi maksta üle 500 euro. Ma arvan, et see on üks korralik ise tekitatud probleem. Lahendus on äärmiselt keeruline, sest see kultuur on loodud. Aga üks lahendus on, et me ei tekita seda kühmu, me ei tekita miinimumi äravõtmist alates 500 eurost, kõrgendatud marginaalset maksukoormust, mis soosib ümbrikupalka. Ühtlane 500-ne maksuvaba miinimum on miinimum, mida saab teha, aga loomulikult peab see kultuur tagasi tulema. Võtta tuleb sealt, kus petetakse, mitte sealt, kust on mugavam võtta kõrgemate määradega, hullumeelsete aktsiisitõusudega ja majandust kahjustades.

10:28 Aseesimees Enn Eesmaa

Arto Aas.

10:28 Arto Aas

Aitäh! Hea ettekandja! Uue valitsuse sünniga kaasnenud maksukaos ei ole kindlasti Eesti majanduskasvule ja ettevõtluskeskkonna konkurentsivõimele kaasa aidanud. Praegu peame olema õnnelikud, et globaalses majanduses on nii hea seis, et ka Eesti eelarvesse maksud siiski laekuvad ja algselt planeeritud viis-kuus täiendavat maksu on eri põhjustel praegu edasi lükatud või ära jäänud. Aga ma tahan pöörduda maksuerandite poole, mida te ka oma ettekandes mainisite. Ma olin hiljuti päris üllatunud. Nädal tagasi oli uudis, et võiks ka e-raamatutele teha maksuerandi. Kõik kiitsid seda kui maailma kõige paremat ideed, teiste hulgas rahandusminister. Ma mõtlesin, et kuidas me oleme jõudnud olukorda, kus isegi rahandusminister ei saa aru, et maksuerandid on väga ebaefektiivne ja väga kallis viis mingit valdkonda toetada. Nende mõju ei ole ühel hetkel isegi võimalik rahasse täpselt ümber panna, sest me ei tea, kui palju raha välja voolab. Äkki te räägite veel kord maksueranditest?

10:29 Jürgen Ligi

Aitäh selle küsimuse eest! Kõigepealt, ma arvan, et meil ei ole juba õige mitu aastat rahandusministrit. Neljas aasta ei ole meil rahandusministrit, kes suudaks anda ausaid vastuseid ja ka julgeks seda teda. Vähe sellest, et puudu on südametunnistusest ja karakterist, antud juhul on puudu ka pädevusest. Kui küsitakse ootamatu küsimus, siis on ju nii tore anda selline sõbralik ja leebe vastus, mis kõigile meeldib: jaa muidugi, raamat ja "e" ka veel, oi kui soodus! Aga mis asja, mis probleemi me lahendame? Kõik teavad, et e-raamat on odavam kui tavaline raamat. Tavalises raamatus on mingi fluidum, kultuuriline tähendus, see on asi, mille kaudu on võimalik kultuurikeskkonda hoida, erinevalt mingisugusest e-vidinast, mis sisuliselt on fail ja midagi ei maksa. Ma ei näe, et rahandusminister tohiks anda selliseid vastuseid, nagu ta on andnud. Anda sellele, mis on niigi odavam, veel maksusoodustust, et välja

tõrjutaks raamat, on absurdne. Küll aga võiks raamatutel olla ühtlaselt 20%-line käibemaksumäär, sest ka see maksuerand jaotub väga ebavõrdselt, ka siin omandavad selle soodustuse tegelikult jõukamad tarbijad, mitte vaesemad. Seda võiks täiesti teha selle kokkuleppega, et subsideeritaksegi julgemalt väärtkirjandust ja jäetakse need neetud horoskoobid, kokaraamatud ja esoteerika, mis naudivad soodsat käibemaksumäära, soodustuse alt välja. Olukord on väga küüniline. Vaatame, mida tegelikult ostetakse, ja võrdleme sellega, mida me subsideerime. Sellel massikultuuril, mida nimetatakse küll raamatu ostmiseks, ei ole mitte mingit riiklikku ega kultuurilist kaalu võrreldes selle rahaga, mis sellele peale makstakse. Nii et aus maksumäär koos sihitud toetusega väärtkirjandusele oleks aus maksupoliitika, aga rahandusminister vastab täiesti küüniliselt, et oi, me oleme kõigega nõus, kõik on tore, muidugi, kui raamat saab maksusoodustust, siis e-raamat peab ka saama. Tulemus on see, et ka olemasolev raamatusoodustus kaotab lõplikult oma mõju, sest e-raamat saab veel suurema eelise, kui tal seni on juba omahinna tõttu olnud.

10:32 Aseesimees Enn Eesmaa

Toomas Paur.

10:32 Toomas Paur

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Te olete olnud pikka aega rahandusminister, seega asjatundja. Milleks on siin selline pealkiri: "Maksusüsteem – kaos või kaalutlus"? On see segaduse tekitamiseks?

10:32 Jürgen Ligi

Aitäh nende sõnade eest ja aitäh, et te andsite mulle võimaluse kinnitada seda, mida te isegi tegelikult ütlesite: ei, see on kaose lõpetamiseks. Me oleme alati enne valimisi maksukaoses, aga me ei ole olnud nii tobedas maksukaoses nagu praegu, kui lollusi räägitakse juba mitu kuud ette. Lollused on juba 2016. ja 2017. aasta jooksul tehtud ning me peame praegu neid niimoodi ravima, et isegi koalitsioonierakonnad ei võta seda lapsukest omaks, ei võta omaks aktsiisitõusu, ei võta omaks tulumaksusüsteemi, ei võta mitte midagi omaks, ja on suutelised vigu parandama ainult selliselt, et me nüüd varastame poole vähem, me tõstame alkoholiaktsiisi poole vähem. No see pole vastus. Öeldakse või minnakse ekraanile ütleva, et mina tahtsin alandada seda maksu, tema teist ja tema kolmandat ja siis otsustasime, et ah, kõik on valesti tehtud, aga ärme paranda mitte midagi, kulutame parem rohkem. See on kaos! See on selline röövljõugu loogika, et keerasime kõik kihva. See on kaos! Maksusüsteemi puhul on kaalutlus äärmiselt tähtis. Äärmiselt tähtis on hakata pidama seda debatti, mida teha tööjõumaksudega, kui tööjõudu jääb vähemaks. Ühtpidi tahaks nendest maksudest lahti saada, aga teistpidi peab jällegi tunnistama, et alternatiivid tuleb asemele leida, ja tuleb ka tunnistada, et maksud tuleb siduda siiski pigem toodetud rahavooga. Nii et tegelikult on tööjõudu lihtsam maksustada kui näiteks vara, aga tööjõudu jääb lihtsalt vähemaks ja inimesed elavad kauem ning neid lahendusi, mis suudaksid meie ühiskonna heaolu ka maksusüsteemi muutes hoida ja edendada, tuleb meil kaalutletult otsida.

10:34 Aseesimees Enn Eesmaa

Helmut Hallemaa.

10:34 Helmut Hallemaa

Hea eesistuja! Aitäh, ettekandja! Tõesti tunnistan, et sul oli seekord hästi tasakaalukas ettekanne, aga mul on siiski küsimusi. Ma olen sinuga ühes asjas nõus, et majandus on kõige alus ja seda tuleb arendada. Aga veelgi tähtsam on Eesti inimeste hoidmine. Vaade sotsiaalsuse poole oli sul õige, aga ühtegi lahendust sa ei pakkunud. Ma saan aru, et te tunnistate, et maksuvaba tulu osa tõstmine on hea asi, kuna te tahate seda rakendada kõigile. Aga mis tuleks asemele, kui te selle kõigile võrdseks muudaks? See oli ju tehtud eeskätt selleks, et madala ja keskmise palgaga inimesed, sellise sissetuleku saajad saaksid ka Eestis normaalselt ära elada. Aga ma küsin ka sinu kõnes olnud lihtsustuse kohta ühe lõunapoolse riigi ehk alkoaktsiiside mõttes. Tunnistan, et need aktsiisid võiksid olla teistsugused ja võiksid olla madalamad. Aga miks me peame käsitlema Lätit ainult alkouimale mõeldes ja miks te seda

vaid nii käsitlete? Miks me ei vaata tervet Läti maksusüsteemi ja kogu Läti elu? Läti rakendab sellest aastast astmelist tulumaksu ja erinevat käibemaksumäära oma teatud toodetele. Viimane asi: Läti sotsiaalsüsteem on hoopis nõrgem ja madalamalt arenenud.

10:35 Jürgen Ligi

Aitäh! Läti on nagu meie teine mina, kogu ühiskond on sarnaste pahedega, aga väga võimendatud vormis. Vaadake nende valimistulemusi ja mõtisklege, missugust kaost on võimalik valimisteks tekitada lolli jutu ja omakasupüüdlike otsustega. Vaadake peeglis. Me oleme siiski oma maksusüsteemi tegemisel Lätist paremad olnud. Läti on liiga palju rakendanud odava aktsiisi poliitikat, lootes kergelt saadud rahale, oskamata sellega ühiskonda paremini korraldada. Nad on läinud kaasa kergemeelsete raha meelitamise võtetega ka maksunduses. Üks põhjusi, miks Lätis on rahapesuprobleem olnud hoopis teises mastaabis kui meil, on kerge raha juurdemeelitamine igas mõttes, sh maksundusega. Nad võitlevad sellega praegu ausamalt kui meie, sest nad tunnistavad probleemi, meie süüdistame üksteist ja haugume vale puu all, mitte selle all, kus probleem tegelikult on tekitatud. Läti on veel ühe vea teinud. Suure hurraaga hakati seal proovima sellist majanduse stimuleerimise võtet nagu sotsiaalmaksu lagi. Õige kähku jõuti selleni, milleni see alati viib – astmelise tulumaksuni. Sa ei saa teha ausat sotsiaalmaksu lage ilma kompenseerimata seda astmelise tulumaksuga. See on lihtsalt sotsiaalselt nii provotseeriv ja regressiivne maksuviis, et nad pidid seda kiiresti kompenseerima tulumaksu astmetega. Nii et üks meede, mida ma kritiseerin, on sotsiaalmaksu lagi. Kuigi see tundub parempoolse asjana, lõpeb see alati vasakpoolse kaosega.

Mis veel? Aktsiisid on tõepoolest olnud asi, millest siin on räägitud, et me peaksime nagu Lätist madalamad aktsiisid kehtestama. Õnneks see vist programmidesse veel pole jõudnud, aga lubadustesse korra jõudis. Ei pea. Meil peab olema kaalutud optimaalne aktsiis, mis ühelt poolt vastaks meie suuremale ostujõule ja teiselt poolt jällegi ka meie võimele odavat kaupa sisse tuua.

Ma ei tea, mis uimast jutt oli. Läti joob liiga palju, ka meiega võrreldes rohkem. Üks põhjusi on see, et nad on jäänud püsima odava aktsiisi poliitika juurde. See on üks põhjusi, miks mul on aktsiisidest kahju, nad on pesuveega väljavisatav laps, vaata et isegi ilma pesuveeta, sest kahju nende väljaviskamisega tegelikult suureneb, mitte kasu ei tule tagasi.

10:38 Aseesimees Enn Eesmaa

Marika Tuus-Laul, palun!

10:38 Marika Tuus-Laul

Suur tänu! Hea kolleeg Jürgen Ligi! Te ütlesite, et me võiks tõsta raamatute ja perioodika käibemaksu. Ma mäletan, kui te omal ajal seda tegite. Minu meelest on raamatud ja ajalehed praegugi ülikallid, inimestele ei ole need kättesaadavad. Aga ma küsin niimoodi. Teie erakonna esimees Kaja Kallas on pakkunud, et sotsiaalmaks tuleks kaotada. Samal ajal ei ole me kuulnud mitte mingisuguseid ideid, mis seosed on sellel teiste maksudega või mis te kavatsete teha. Te teate ise väga hästi, et see tähendab tasulist tervishoidu, ja ma ei tea, mis siis pensionidest saab. Ja veel, kui jääb hetk aega, ehk te nimetate mõne riigi, kus ei ole astmelist tulumaksu. Mongoolia, Venemaa ja Hongkong – neid me teame. Aga võib-olla loete neid suuremal määral ette.

10:39 Jürgen Ligi

Aitäh! Mis see esimene küsimus oli? Oli sotsiaalmaks, oli astmeline tulumaks ja mis see algus oli? Aa, raamatute käibemaks. Mina ei ole teinud ettepanekut tõsta raamatute käibemaksu, küll aga võitlesin ma alandatud määra eest analüüsides, mida on praegu teinud ka Praxis. Kõigepealt, sotsiaalselt jaguneb isegi see õilis asi ebaõiglaselt: jõukad saavad juurde, vaesed jäävad ilma. Selles mõttes ei paranda see kultuurile juurdepääsu – seal, kus juurdepääsuprobleem on –, küll aga jaotab tõepoolest lahkelt raha näiliselt õilsal põhjendusel. Ma arvan, vaadates lugemiseelistusi, et vähemalt pool kui mitte rohkem raamatutiraažidest ei vääri riiklikku subsideerimist alandatud määra kaudu. See on mu teine põhjendus. Kokaraamatud, esoteerika, kerge meelelahutus ei ole see kultuur, mida me rahastada tahame, küll aga, kui me nendelt raamatutelt maksu kätte saaksime, saaksime väärtkultuuri valivalt rahastada. See teema ei kerkinud üldse mitte sellepärast, et ma oleks siin pakkunud raamatute käibemaksu tõstmist, vaid sellepärast, et rahandusminister tuli pakkuma – ma ei suuda ka ise seda uskuda, kui ma seda juttu kuulan – alandada e-raamatute käibemaksu, justkui seal oleks

konkurentsiprobleem. Ei ole. E-raamatud on odavamad, nad tõrjuvad meie kultuurist välja väärtuslikku fluidumit, nad on tegelikult fail, nad on tegelikult üks mälupulk, piltlikult öeldes, mis iganes mäluandmete kandja ja fail. Ei ole mingit põhjust anda neile soodustust selle raamatu ees, mis seisab riivil ja tuletab iga kord meelde, et me oleme kultuuri sees. Tavaraamat ei tohiks saada välja tõrjutud, aga ma ei alahinda loomulikult ka e-raamatu kultuurilist tähendust, ta ei tohiks lihtsalt tulla teise kultuurilise väärtuse asemele.

Siis oli veel küsimus astmelise tulumaksu kohta. Lemmikute hulka, keda ma tahaks nimetada, kuulus siiani Eesti. Eestil oli väga hea tulumaksusüsteem. Seda ka majanduse seisukohalt, ta soosis seda, et majandust edendataks ja tulu teenitaks Eestis, mitte kuskil mujal, ning et majandusstruktuuri toetataks kõrgema lisandväärtuse loomiseks, mitte vastupidi. Senisest kõrgem ja kasvav maksuvaba miinimum võiks olla selline liberaalne vabadus. Valitsuse sõnum kodanikule oleks, et ma ei koorma kogu sinu tulu, käi jõusaalis või kõnni keppidega, ma ei sekku mingi maksusoodustusega, ma ei hakka sulle eraldi kinni maksma maratonipiletit, kui sa tõenäoliselt võid sellel maratonil saada infarkti ja sa ei valmistu selleks rohkem siis, kui sa selle pileti soodsamalt saad. Kõik need tobedad erandid, mida lisaks jagatakse, võiksid olla selle maksuvaba miinimumi sees ja riik ei peaks soosima valikut, et suusatamise ja kepikõnni asemel tuleks jõusaal ja suusamaratonipilet. See ei ole tervistav soodustus. Aga see on eraldi diskussioon.

Ja sotsiaalmaksuteema. Meil ei ole ettepanekut kaotada sotsiaalmaks. Me oleme algatamas diskussiooni sellel teemal. Siin on ka Praxis ja Riigikogu vastav struktuuriüksus lubanud kaasa aidata ja esitada uuringud, et mida oleks võimalik teha, selleks et maandada seda riski, mis tegelikult on reaalsus, et tööjõu osakaal rahvastikus väheneb, aga sotsiaaltalvajadused rahvastiku vananemise tõttu kasvavad. Nii et siin tuleb maksustruktuuris muudatusi teha. Selle üle tuleb hakata arutama kaalutletult, mitte kaose vormis.

10:44 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh, austatud ettekandja! Küsimusteks-vastusteks ettenähtud 20 minutit on möödunud. Kõik need inimesed, kes soovivad veel küsida, saavad küsida näiteks järgmise esineja käest, kuna teema on sama. Meil ei ole tegemist veel läbirääkimistega, aga sul on protseduuriline küsimus. Palun!

10:45 Sven Sester

Aitäh, lugupeetud juhataja! Kas on võimalik kuidagi ka kodukorra järgi täiendavalt aega pikendada, kui saal seda sooviks? Praegu oli tegemist patroneeriva sõnavõtuga ühelt mehelt, kes arvab, et ta ei ole minevikus kunagi eksinud ega eksi ka olevikus ega tulevikus. Ma näen, et me jõudsime tänu tema vastuste pikkusele võib-olla ainult kolme-nelja inimese küsimusega ühele poole. See ei ole tegelikult dialoog, mida me siin saalis tahaksime pidada.

10:45 Aseesimees Enn Eesmaa

See oli osaliselt selline küsimus, mis kvalifitseeruks protseduuriliseks. Aga ma tuletan meelde, et pärast on võimalik väga paljudel inimestel sõna võtta, kaasa arvatud Jürgen Ligil, kui ta tahab uuesti sõna võtta. Me ei ole praegu läbirääkimiste faasis. Aga ka Jürgen Ligil on protseduuriline küsimus. Palun!

10:45 Jürgen Ligi

Aitäh! Mul on protseduuriline küsimus. Kas kodukord võimaldaks kuidagi rahustada inimesi, kellel läheb müts peas põlema ja kes sellepärast teevad näo, nagu probleem oleks kusagil mujal kui neis endis? Kas kodukord võimaldab natukene selliseid protseduurilisi küsimusi ohjeldada?

10:46 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud kolleeg Ligi, esimesel võimalusel tuleb kokku Riigikogu juhatus ja arutab seda küsimust põhjalikult. Aitäh!

Nüüd ma palun kõnetooli kaubandus-tööstuskoja juhatusel esimehe Toomas Lumani, et me saaksime kuulata tema 20 minuti pikkust ettekannet. Sellele järgnevad küsimused. Palun!

10:46 Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatusel esimees Toomas Luman

Austatud härra aseesimees! Austatud Riigikogu liikmed! Maksud on alati teema, mille kohta on palju erinevaid seisukohti ja arvamusi. Enamasti muutuvad arutelud enne valimisi eriti kirglikuks ja kaugenevad faktipõhisusest. Kõik näivad teadvat, mida tuleks muuta ja kuidas. Ettevõtjad hoiavad sellises olukorras enamasti hinge kinni ja loodavad, et seekord pauk nendest mööda läheb. Enamasti ei ole siiski nii läinud.

See, kas üks maksusüsteem on keeruline või lihtne, on sageli paljuski maailmavaatest ja võrdlusbaasist lähtuv, kuid tõsi on seegi, et aja jooksul kipuvad seadused seadusandja tahtest tulenevalt ikka keerulisemaks muutuma. Tekivad juurde erandid, tekib vajadus muutunud käitumismustreid reguleerida jne. Kõik see muudab maksusüsteemi keerulisemaks, raskemini hallatavaks, kokkuvõttes kallimaks ning paradoksaalsel kombel tekitab keerukamaks muutuv süsteem juurde ka uusi võimalusi maksude maksmisest kõrvale hiilida ega tugevda maksude korrektse tasumise moraali. Seetõttu ütlen kohe, enne sisu juurde minemist ja neile, kes soovivad enne ettekande lõppu saalist lahkuda, et ettevõtjate suurim soov maksusüsteemi kohta on, et see oleks lihtne ja selge.

Oleme üsna sageli kuulnud väidet, et ettevõtjad ei soovi makse maksta ja otsivad alati võimalusi, kuidas seda mitte teha. Pean vajalikuks sellele vastu vaielda. On loomulik, et ettevõtja ei sea oma tegevuse esimeseks eesmärgiks tasuda riigile võimalikult palju makse. Ettevõtja tegevuse eesmärk on teenida ettevõtlustulu, kuid ta aktsepteerib, et maksude tasumine käib selle tegevuse juurde. Kindlasti on erineva maailmavaate ja moraaliga ettevõtjaid, kuid enamik saab väga selgelt aru, kust tulevad vahendid, millest finantseeritakse avalikke teenuseid ja tagatakse riigi toimimine, ning paraku mõistavad ettevõtjad sageli hästi sedagi, kui maksusüsteemi kaudu kogutud raha ebaotstarbekalt või eesmärgipäratult kasutatakse. Ettevõtjate jaoks on hea maksusüsteem selline, mis on lihtne ja arusaadav ning mille administreerimise kulu nii maksumaksja kui ka maksukoguja jaoks on võimalikult madal. Süsteem peab olema ka läbipaistev, mis tähendab, et mitte ainult süsteemi looja või seaduse teksti autor ei pea sellest aru saama, vaid ka iga teine arukas inimene peab suutma mõista, mis on reeglites kirjas ja kuidas neid reegleid tuleb täita. Maksusüsteem ei tohi pärssida tulu teenimist ega ettevõtlikkust. Maksumaksjaid tuleb kohelda võrdselt, loomata kellelegi põhjendamatuid eeliseid ja soodustamata turumoonutusi, ning baas, millelt maksu kogutakse, peab olema võimalikult lai. Eesti avatud ja väikeses majanduses ei ole võimalik tagada suuremat maksutulu mitte kõrgete maksumääradega, vaid ainult laia maksubaasi abil. Mida suurem on meie majandus, mida rohkem on ettevõtluses aktiivselt tegutsevaid inimesi ja tööandjaid, mida rohkem on edukaid eksportööre, seda laiem on maksubaas ja suurem potentsiaalne tulu.

On tõsi, et ettevõtjad on maksuteemade puhul olnud sageli rahulolematud. Kui süsteem tükkideks lahti harutada, siis saaks küllap iga valitsuse ja Riigikogu aja kohta tuua välja aspekte, mis kellelegi ei meeldi, või vastupidi, meeldib. Loomulikult tekitavad kõrgemad maksumäärad rahulolematust, seda eriti siis, kui meie naaberriikides või riikides, kus tegutseb ettevõtja konkurent, on maksumäärad madalamad. Kuid usun, et kõrgest maksumäärast rohkem tekitab nõrdimust see, kui maksusüsteemiga mängitakse ja muudatuste mõju hinnatakse katse ja eksituse meetodil. Sagedased muudatused ja spekulatsioonid kavandatavate muudatuste üle mõjuvad ettevõtluskeskkonnale negatiivselt. Ebastabiilne maksukeskkond ei soodusta mitte kunagi investeringuid ega majanduskasvu. Põhjus, miks ettevõtjad praegu investeerivad, ei peitu kindlasti ainult maksusüsteemis, vaid ka selles, et raha hind on madal ja väliskeskkond on positiivne ning otsitakse väljapääsu tööjõukulude kiirest kasvust.

Teiseks on ettevõtjad põhjendatult rahulolematud siis, kui maksumuudatusi tehes pööratakse vähe või enamasti ei pööratagi tähelepanu sellele, kuidas kavandatud muudatus mõjutab Eesti ettevõtete rahvusvahelist konkurentsivõimet. Niipalju, kui on meie enda teha, peame oma ettevõtteid toetama ja seda mitte kogutud maksurahast toetusi tagasi jagades, vaid ettevõtete konkurentsivõime kasvu toetava võrdse maksukeskkonna abil.

Kolmandaks, rahulolu ega suurenevat maksukuulekust ei maksa loota siis, kui maksumuudatusi tehes eiratakse ettevõtjate ning teiste ekspertide ohuhinnanguid ja soovitusi. Kui on olemas selge probleem või eesmärk, mida maksude abil püütakse lahendada, siis on alati võimalik koos ettevõtjatega otsida meetodeid, kuidas seda kõige mõistlikumalt teha. Kui seda aga ei soovita teha ning ettevõtjatelt kostvaid hoiatusi, mis enamasti tõeseks osutuvad, eiratakse, siis ei maksa loota ka aplausile. Inimene on oma käitumises emotsionaalne ja sageli mitteratsionaalne. Ka muudatustega kaasnevad mõjud ei pruugi olla ühesed, nii nagu oleme näinud aktsiiside puhul. Selliste ohuhinnangute eiramine või mõjude ühekülgne hindamine maksab enamasti väga valusalt kätte ning usun, et seda ei soovi tegelikult mitte ükski poliitik ega ükski valitsusliige.

Milline peaks siis olema Eesti maksupoliitiline tee? Kui midagi siin öeldust tundub kordamisena, siis vaid seetõttu, et need on ettevõtjate jaoks need kõige olulisemad küsimused.

Esiteks, meie süsteem ja selle muudatused peavad säilitama selle, et maksude kogumisele ja tasumisele kulutatav ressurss oleks minimaalne. Me oleme OECD riikide hulgas üks efektiivsema maksukogumisega riike, mis tähendab, et ühe euro maksuraha kogumisele kulub kõige vähem raha. See peab nii ka jääma. Kui saab luua efektiivsust toetavaid regulatsioone või maksukohustusi kaotada, siis tuleb seda teha. Kuid kindlasti tuleb hinnata iga uue maksumuudatuse mõju maksukogumise kulukusele nii maksuameti kui ka maksumaksja vaatest.

Teiseks, teie kui seadusandja kätes on see, kas ettevõtjad usaldavad meie maksusüsteemi ja usuvad selle kestmisse või mitte. Poliitilise tahte korral on muudatusi alati võimalik teha, kuid küsimus on selles, kas seejuures arvestatakse maksumaksjate õigustatud ootusega. Me ei käi täna riigiga kohut mitte sellepärast, et me oleks kunagi soovinud vaidlustada seadusandja õigust muuta varasemat poliitikat, vaid sellepärast, et meie hinnangul kuuluvad seadused täitmisele võrdselt nii ettevõtjate kui ka poliitikute poolt. Kui seaduses on kirjas, et üldjuhul tuleb anda muudatustega kohanemiseks aega vähemalt pool aastat, siis see, kas sellest ka kinni peetakse, ei ole mitte ainult poliitilise kultuuri küsimus, vaid see on seaduse täitmise küsimus. Juristid ja Rahandusministeerium on paraku hinnanud, et see maksukorralduse seaduse säte, mille teie eelkäijad eelmise Riigikogu viimasel istungil praktiliselt ühehäälselt vastu võtsid, ei kehti, sest ta asub vales seaduses ja on halvas sõnastuses. Seadus justkui on, aga ei ole ka. Ma ei tea, kuhu see vaidlus Riigikohtus välja viib, kuid leian, et tänasel Riigikogul oleks võimalik ka ilma Riigikohtu hinnangut ootamata muuta sätte sisu selliselt, et see ka kehtiks, nii nagu seadusandja seda kunagi ette nägi. Siis ei peaks suurim ettevõtlusorganisatsioon riigiga kohtus vaidlema.

Kolmandaks, oleme seda meelt, et iga ettevõtluskeskkonda, aga ka inimeste sissetulekuid ja maksukoormust puudutava maksumuudatuse eel tuleb analüüsida, millised on konkreetse muudatusega kaasnevad mõjud meie ettevõtete rahvusvahelisele konkurentsivõimele. Riigikogu saab olla see filter, kes seda eelnõu algatajalt küsib, kui seda lisatud ei ole.

Neljandaks, säilitada tuleb Eesti eristumist ja ettevõtlust toetav ettevõtete tulumaksu süsteem. See on olnud vaieldamatult üks parimaid majandus- ja maksupoliitilisi otsuseid, mida Eestis kunagi on tehtud, ning puudub igasugune vajadus seda süsteemi muutma asuda. Kaotajaid oleks kindlasti mitu korda rohkem kui potentsiaalseid võitjaid ning enamasti oleksid kaotajaks just väikese ja keskmise suurusega ettevõtted. Meil on üles kasvanud täiesti uus ettevõtjate põlvkond, kellest valdav osa ei kujuta ettegi, mida tähendab traditsiooniline ettevõtete tulumaksu süsteem, ega oska selle negatiivseid mõjusid seevõrd ka karta. Siin tuleb poliitikutel kuulata neid ettevõtjaid, kellel on kogemus mõlema süsteemi ajal tegutsemisest. Kuid räägin sellest kohe lähemalt.

Tahan veel kord rõhutada maksumuudatuste mõju hindamise teemat. Ma ei väsi seda kordamast, sest enamasti tähendab puudulik mõjude analüüs negatiivseid mõjusid. Kui ametnik jätab mõjud teadlikult või teadmatusest hindamata, siis lõppkokkuvõttes vastutab ikkagi Riigikogu. Seetõttu pean oluliseks siin seda juttu korrata. Maksumäära muutmise mõju maksulaekumistele ei ole mitte kunagi lineaarne.

Maksumäära langetamise mõju maksutuludele võib olla nii negatiivne kui ka positiivne. Sama kehtib ka maksumäära tõstmise kohta, see ei ole pelgalt Exceli arvutus. Neid näiteid on olemas nii kaugemast kui ka lähemast ajaloost ning nendest tuleks õppida. Olen nõus, et inimeste käitumist on keeruline hinnata, kuid meil on Eestis piisavalt teaduslikku kompetentsi, et püüda seda teha. Me ei sõida maksupoliitikat tehes rallit, kus iga sekund loeb ja otsuseid tuleb teha sõna otseses mõttes lennult. Süsteem ju põhimõtteliselt töötab ja kui ei ole äsja lahvatanud ülemaailmset finantskriisi, siis tuleb see aeg võtta ning koos spetsialistide ja ettevõtjatega see mõtteharjutus läbi teha.

Siin ka üks näide selle kohta, mis juhtub, kui eeldada, et maksumuudatuse mõju on lineaarne. Jaanuaris 2009 tõusis tööandja sõiduauto isiklikku kasutusse andmise erisoodustuse maksu baas täpselt kaks korda. Eelarvesse kirjutati lisanduv maksulaekumine, seal arvestati esimesel aastal 24 miljoni euroga ning eeldati, et kolme aasta pärast on positiivne mõju on veelgi suurem ehk 29 miljonit eurot aastas. Läks aga teisiti. Kasvu ei olnud, oli hoopis vähenemine. Mis juhtus? Põhjus on lihtne. Maksustamisbaasi nii kiire kasvu tõttu muutsid ettevõtjad oma seniseid harjumusi, mille tulemusel kuivas maksubaas lihtsalt kokku. Olen veendunud, et seda mõju oleks saanud ära hoida või vähemalt oluliselt vähendada. Teistpidi näide. Ka 19 aastat tagasi ehk enne, kui Eestis hakkas kehtima tänane ettevõtete tulumaksu süsteem, oli arvukalt neid, kes ütlesid, et reinvesteeringut kasumi 0%-line maksumäär ja traditsioonilise kasumimaksu hülgamine vähendab drastiliselt maksutulusid. Üsna tõenäoliselt ei oleks juuresoleval

graafikul juriidiliste isikute tulu laekumise vähenemist aastatel 2000–2002 isegi nii palju näha olnud, kui samal perioodil (aastatel 1998 ja 1999) ei oleks olnud Vene kriisi ja Kaug-Ida maades ei oleks lahvatanud majanduskriis. Samas on ka hilisemad analüüsid ja eriti Praxise 2011. aastal läbi viidud analüüs näidanud, et kuigi juriidiliste isikute tulumaksu laekumine oleks traditsioonilise maksusüsteemi korral võinud teoreetiliselt suurem olla, tekkis positiivne mõju teiste maksuliikide parema laekumise tõttu. Paremini laekusid nii käibemaks, töjõumaksud kui ka tarbimisega seotud maksud, sest tulumaksusüsteemi muudatused avaldasid neile maksupoliitiliselt positiivset mõju.

Vaatame seda slaidi. Juba viidatud analüüs näitas selgelt, et maksureform suurendas kapitali mahtu majanduses, tarbimist ja ka lõpuks SKT-d. Ettevõtete puhaskasum kasvas aastases võrdluses ligi kolm ja pool korda. Julgen väita, et see oli üks selgema ja läbimõelduma eesmärgiga maksureforme, ei kardetud sedagi, et lühiajaliselt tekitab reform eelarvele negatiivset mõju. Ma ei arva, et need eesmärgid täna olulised ei oleks. Kas me soovime minna tagasi aega, kui ettevõtetele oli sageli mitu arvepidamist või kui laenu saamiseks viidi omafinantseering kohvriga pangakontorisse? Ma olen veendunud, et see ei oleks mõistlik.

Meenutame veel seda aega. Enne seda tulumaksusüsteemi muudatust oli Eestis huvitav statistiline pilt. 1999. aasta seisuga ei olnud Eestis 65% üle viie aasta vanustest ettevõtetest kunagi tulu teeninud. See ei ole reaalne. Ettevõtja ei tee higitades viis aastat tööd, teenides ainult kahjumit. Eriti suur oli see protsent väikese ja keskmise suurusega ettevõtete hulgas. Pärast seda muudatust puudus vajadus topeltraamatupidamise järele, tekkisid hoopis teisel tasemel bilansid. Siin te ka näete: 1999 *versus* 2000, ettevõtete käibed kasvasid vaevalt 15%, aga deklareeritud kasumid hüppasid kolm ja pool korda üles. Kui võrrelda Eesti, Läti ja Leedu ettevõtete tasutud tulumaksu osakaalu nende riikide SKT-s, siis näeme, et Eesti ettevõtte on sisuliselt samal tasemel, vaid selle erisusega, et meil on osakaal olnud suhteliselt stabiilne, ja loomulikult selle erisusega, et meie ettevõtjad on saanud ise vabalt otsustada, kas kasum investeerida või maksta dividende. Aga ei saa öelda, et me oleksime riigieelarve jaoks teinud negatiivse mõjuga muudatusi, kui võrdleme ennast naaberriikidega, kes liiguvad meiega sarnasel arengujoonel. See tähendab, et Leedus, kus ettevõtte tulumaksu määr on 14%, maksavad ettevõtted makse protsendina rahvuslikust koguproduktist niisama palju kui Eestis. Siin ongi üks põhiline küsimus, mis jääb minu arvates aruteludest välja: väide, et Eestis ettevõtluses genereeritud tulu pealt makse ei maksta või et ettevõtted ei maksa tulumaksu, ei ole tõene. Meie maksustame teatavat tüüpi väljamakseid, mis teistes riikides on kõik ettevõtlusega seotud kulu, ehk see toimub enne kasumi väljaarvutamist.

Veelgi huvitavam on aga vaadata juriidiliste isikute tulumaksu osakaalu kogu maksutulust. Tuleb välja, et selles võrdluses tasuvad Eesti ettevõtted tulumaksu sisuliselt niisama palju kui ettevõtted Saksamaal, erinevus on ainult selles, et Saksamaal kehtib traditsiooniline ettevõtte tulumaks, mis on ligi 30%. Jällegi, meie ettevõtted on vabad valima, kas maksta dividende või investeerida, Saksa kolleegid aga peavad otsima maksukonsultandi abil maksuerandeid. Juhin tähelepanu ka sellele, et mitmed aastad tagasi puhkes Saksamaal tõsine poleemika selle süsteemi mõttekuse üle, kui tuli ilmsiks, et üks nende suurimaid tööstuskontserne ei olnud 29 aasta jooksul realselt sentigi ettevõtte tulumaksu tasunud. Ja lõpetuseks, bilansipõhiline maksubaas on äärmiselt raskelt hallatav ja kontrollitav. Oluliselt lihtsamalt hallatav on väljamaksupõhine maksusüsteem.

Kokkuvõtteks. Maksusüsteem ei ole asi iseeneses. Kui on soov saavutada poliitikas selgeid eesmäärke, siis on maksupoliitika vaieldamatult üks vahendeid nendeni jõudmiseks. Meie üks peamisi eesmäärke peaks olema aga ettevõtete ja majanduse konkurentsivõime kasvatamine. Maksud on siin olulised, kuid mis tahes muudatuste tegemisel tuleb kuulata ettevõtjaid ja kaasata teaduskompetentsi. Meie maksumäärad peavad aitama ettevõtetel ja eriti eksportivatel ettevõtetel olla konkurentsivõimelised. Vaid nii kasvatame maksubaasi, millelt maksutulud koguda. Oluline on leppida kokku maksustabiilsuse miinimumstandardis, nii et see kehtiks ja oleks ka tegelikult õiguspärase ootuse tagatiseks. Ettevõtjate huvi on seegi, et maksumuudatusi, sh maksutõuse, oleks võimalik kehtestada järkjärgulisena, pikema perioodi peale kui aasta. Praegu on see küsitav. Ettevõtjad sooviksid elada aga pikema teadmisega kui üks aasta, see võimaldaks neil pikemaajalisi investeeringuid planeerida. Iga maksumuudatuse kavandamisel tuleb alati hinnata selle mõju maksukogumisele. Me ei saa lubada endale ebaefektiivseid makse, mille kogumise kulu on sedavõrd suur, et see moodustab suurema osa maksutulust.

Lõpetuseks. Meie ettevõtete tulumaksu süsteem on jätkuvalt toimiv ja aitab meie ettevõtetel kindlasti seekordki ületada mis tahes majanduskriisi paremini kui meie naaberriikide ettevõtetel. Eelmisel korral oli sellest palju kasu. Kui kellelgi on soov tänaseks vaid 18 aastat hästi toiminud ja töötav süsteem

millegagi asendada, siis võiksid need uuenduslikud ideed olla vähemalt uudsed. Asendada suhteliselt uus, töötav ja eristuv süsteem reliktiga, mida on maailmas praktiseeritud juba 20. sajandi algusest, ei ole mõistlik ega innovaatiline. Tänan, austatud Riigikogu, kuulamast!

11:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänan, austatud esineja, rääkimast! Teile on küsimusi. Raivo Põldaru, palun!

11:06 Raivo Põldaru

Aitäh, härra aseesimees! Hea ettekandja! Veidi aega tagasi oli juba juttu maksuerisustest. Aga minu küsimus oleks, kuidas teie suhtute regionaalsetesse maksuerisustesse Eestis. Kas nad võiksid olla või mitte?

11:06 Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse esimees Toomas Luman

Ma arvan, et regionaalsed maksuerisused ei ole reaalselt hallatavad. Ma arvan, et regionaalpoliitika seisukohalt oleksid ilmselt mõistlikumad regionaalsed investeeringutoetused või mingid sellised meetmed, sest need oleksid hallatavamad, kuna nad läheksid konkreetse tootmishoone või infrastruktuuri rajamise või mingite seadmete soetamise toetamiseks, mille asukoht on, nagu öeldakse, oluliselt lihtsamini selgitatav, see oleks kergemini hallatav ega võimaldaks mitmesugust trikitamist ja võib-olla ka võimalikke pettusi nende soodustuste taotlemisel. Mis puudutab üldiselt seda, kas regionaalselt tuleks ettevõtlust toetada, siis vaadates täna 2000. ja 2011. aasta rahvaloenduse andmeid, on näha, et tõepoolest, mitmes regioonis elanikkond väheneb drastiliselt ja ilmselt on selle üheks peamiseks põhjuseks töökohtade puudus. See tähendab, et tõesti tuleks mõelda, kas on olemas mingeid meetmeid, mis soodustaks nendes piirkondades uute töökohtade tekkimist. Üks meede oleks kindlasti just toetused infrastruktuurile, tootmishoonetele, tootmisseadmetele.

11:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Anne Sulling!

11:08 Anne Sulling

Hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Kuna kahju aktsiiside liiga kõrgele tõstmisest on juba sündinud, siis ma küsin, mis on teie soovitus tänasele valitsusele. Kuidas seda olukorda parandada, mis oleks konkreetsed sammud, mida peaks astuma, et edasist kahju vähendada?

11:08 Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse esimees Toomas Luman

Ma ei julgeks anda soovitusi tänasele valitsusele, arvestades häälte arvu ja suhet parlamendis, aga ma annaks soovitusi Riigikogule. Riigikogu võiks olla aktsiiside vähendamisel julgem.

11:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Aivar Sõerd.

11:08 Aivar Sõerd

Austatud istungi juhataja! Austatud ettekandja, tänan omalt poolt selle ettekande eest! See oli äärmiselt huvitav ja tõesti tuleb nõustuda sellega, et Eesti on olnud oma maksusüsteemi kujundamisel innovatiivne. Rääkisite ettevõtte tulumaksu reformist aastal 2000. Samal aastal loodi ka e-maksuamet, Eesti oli esimene, kes läks maailmas üle proportsionaalsele tulumaksule, aga samas pärinevad paljud maksusüsteemi elemendid ikkagi eelmisest sajandist ja on nagu ajale jalgu jäänud, võtame näiteks sotsiaalmaksu või isegi käibemaksusüsteemi. Ma küsin, mida kaubandus-tööstuskoda arvab sellest mõttest, et jagada sotsiaalmaksukohustust töövõtja ja tööandja vahel. Sellele võib vastu vaielda, et milleks seda vaja on, ta ei muuda suurt midagi. Aga samas tekib töövõtjal, kui ta ise panustab, suurem huvitus, palgad muutuvad rahvusvaheliselt võrreldavamaks ja kui töövõtja panustab, siis ta huvitub ka riigilt paremate teenuste vastusaamisest.

11:09 Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse esimees Toomas Luman

Aitäh küsimuse eest! Kaubandus-tööstuskoda on aastaid kõvahäälselt ja avalikult toetanud sotsiaalmaksu jaotamist töövõtja ja tööandja vahel. Meie seisukohalt peaks sellel hetkel muidugi toimuma automaatne töötasude ümberarvestamine. Jah, sellise mudeli kohta võib tõesti esitada küsimuse, et mis see muudaks, ettevõtete tööjõukulude kulubaas kui selline ju ei muutuks. Meie hinnangul muudab see seda, et töövõtjad muutuvad oluliselt tugevamaks sotsiaalseks kontrolliks, et kus ja kuidas seda raha kasutatakse. Meie oleme teinud ettepaneku, et sellest samast töövõtjate osast võiks tekkida töövõtjate isiklik konto. Kas või algatuseks mingi väga väikese osa sellest makstud maksust nad võiksid kasutada tervishoiuteenuste tarbimisel oma valiku järgi, et millises tervishoiuasutuses jne. Me oleme veendunud, et selline sotsiaalse kontrolli, sotsiaalse osaluse ja kaasamõtleamise suurenemine töövõtjate abil aitab kogu sotsiaalsüsteemi efektiivsust tõsta ja see tuleks asjale kasuks.

11:11 Aseesimees Enn Eesmaa

Toomas Väinaste.

11:11 Toomas Väinaste

Austatud juhataja! Hea ettekandja! Reformierakond peab meie eduvõimaluseks ühetaolist maksusüsteemi. Kas te oskate öelda, millistes Euroopa riikides on kasutusel proportsionaalne tulumaks?

11:11 Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse esimees Toomas Luman

Aitäh küsimuse eest! Kõigepealt tulen jälle mõistete juurde tagasi. Mulle hirmsasti meeldib, kui väidetakse, et meil on proportsionaalne tulumaksusüsteem ja me peame muutma selle astmeliseks, ja teised väidavad, et me ei pea seda tegema. Austatud küsija! Kahjuks ei ole meil Eestis enam ammu proportsionaalne tulumaksusüsteem, meil on praegu vist 500 või 600 astmega tulumaksusüsteem. Kas need astmed on nüüd kõik õige koha peal ja õige mõõduga, eks see ole poliitilise tahte küsimus. Mina neid astmeid enam juurde ei teeks ja kõrgemale ei viiks, sest nii, nagu minu näidatud slaididel oli ka näha, kipub olema üks häda: tulu teenivatel isikutel, kes kuuluvad ülemisse otsa, on oluliselt suuremad ja täiesti seaduslikud võimalused hakata tulu saamise seaduslikke vorme optimeerima. Ma ei arva, et lõpuks võiks tulu laekumine oluliselt suurened, ja sellepärast ma ei soovitaks seda teha. Aga vaieldamatult on Riigikogu oma otsustes vaba.

11:13 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Jaanson.

11:13 Jüri Jaanson

Aitäh, hea eesistuja! Austatud ettekandja, kõigepealt suur tänu suurepärase ettekande eest! Teie jutust jäi mulle kõrva, et maksusüsteemi muudatustest etteteatamise aeg võiks olla pikem, kui praegu poliitiliselt aktsepteeritakse. See etteteatamise aeg on üldiselt poliitikas üsna terava diskussiooni koht mitte ainult maksusüsteemi mõttes, vaid ka tööandjate ja töövõtjate vahel. Aga ma küsin üle. Me oleme üldiselt siin ikkagi rääkinud, et maksusüsteemi muudatustest etteteatamise aeg võiks olla kuus kuud. Ma saan aru, et te sooviksite ikka pikemat aega, enam kui aasta, või näeksite, et see võiks olla veidi pikem.

11:14 Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse esimees Toomas Luman

Aitäh küsimuse eest! Jah, optimaalne ja mõistlik võiks olla aasta. Meie arusaam oli eelmise Riigikogu tegevusaja lõpus, et saavutati ühiskondlik ja poliitiline konsensus, et me alustame kuuest kuust. Selgus, et me olime eksinud. Seetõttu me käimegi kohut. Meie seisukoht on, et me ei soovi käia Eesti riigiga kohut, vaid me tahame saada selgeks, kas see seaduse paragrahv kehtib või ei kehti. Juhul, kui ta kehtib, tuleb teda täitma hakata, ja juhul, kui Riigikohtu seisukoht on, et ta tõepoolest sellises sõnastuses ja sellises vormistuses ei kehti, siis on ettevõtjate seisukoht, et me peame seda teksti parandama hakkama. Meie esimene eesmärk on taastada see poliitiline ja sotsiaalne kokkulepe, mis meie arvates saavutati. Puhtalt majandustehniliselt oleks optimaalne ilmselt 12 kuud.

11:15 Aseesimees Enn Eesmaa

Märt Sults.

11:15 Märt Sults

Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja, aitäh sisuka ettekande eest! Tahtsin küsida suhtkoht lihtsa küsimuse. Kas ja kuidas on korreleerunud riigiametnikud ja munitsipaalametnikud oma maksumaksmise korrektsuse ja südametunnistusega eraettevõtete maksuoptimeerimistega? Kes on riigis peamaksumaksja, kas riigiteenistujad või eraettevõtjad?

11:15 Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse esimees Toomas Luman

Mul ei ole sellist statistikat käepärast. Kui te nüüd küsite, kes on ausamad, kas ettevõtjad või riigiteenistujad, siis kui ma jälgin ajakirjandust, mulle tundub, et patuseid on mõlemas sektioonis.

11:16 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse.

11:16 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Te märkisite ühes oma vastuses ka teatud regionaalsete investeeringute vajadust, et nii oleks võib-olla õiglasem ja ausam. Aga vaatame seda maksupoliitikat, mida riigi tasemel on praegu aetud. Kas te nõustute nende ekspertide arvamusega, kes on öelnud, et üle vindi keeratud aktsiiside tõttu – st erinevus on rohkem kui 20% – on Lõuna-Eestis saanud pihta teatud kaubandussektor, mis tähendab, et väikekauplusi on hakatud sulgema? Kas te näete selles probleemi või peate seda lihtsalt turu loomulikuks reaktsiooniks?

11:16 Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse esimees Toomas Luman

Aitäh küsimuse eest! Me oleme seda korduvalt välja öelnud ja ka selles diskussioonis, kui omal ajal sellist järsku aktsiisitõusu arutati, me ennustasime, et see toob kaasa inimeste ja ka ettevõtete käitumise muutuse. Need muutused ja nende mõjude ulatus võivad olla täiesti ettearvamatud. Vaieldamatult on Lõuna-Eesti jaekaubandusele tekkinud kahju regionaalne probleem, selles me oleme küsijaga täiesti ühte meelt. Probleemi lahendamine võib olla juba peaaegu võimatu, sellel lihtsal põhjusel, et kui kauplused on kinni rohkem kui 12 või 24 kuud, siis neid suure tõenäosusega ei suudetagi tehnilistel põhjustel avada, sest ei saa jälle kõiki sanitaar- ja muid norme täita. Selleks tuleks neid kauplusi ilmselt tugevalt renoveerida, mis olemasolevates turutingimustes ei ole võimalik. Kuidas need kauplused võiksid uuesti tekkida? Ma ühe vastuse juba ütlesin: Riigikogu võiks olla pisut julgem viltu läinud asjade korrigeerimisel. Teine lugu on see, et kui nendes piirkondades tekiksid töötleva tööstuse töökohad näiteks nende regionaalsete investeeringutoetuste abil, siis küllap tuleks sinna ka lõpuks kaupmees. Aga see ilmselt ei ole enam reaalne, et kõigepealt tuleb kaupmees. See on kahjuks pöördumatu protsess väga paljudes Lõuna-Eesti piirkondades.

11:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Kuna protseduuriline küsimus ei lähe põhiküsimusena arvesse, siis nüüd on Jürgen Ligil esimene küsimus.

11:18 Jürgen Ligi

Aitäh! Härra Luman! Suur osa maksukaasusest on huvigruppide kitsas vaatepunkt, mis survestab poliitikuid ega vaata tegelikult suurt pilti, laia maksubaasi ja õiglast süsteemi. Kas ettevõtjad ei võiks olla see seltskond, kes vaatab ja ütleb selge häälega poliitikutele, et me ei vaja seda, ärge toppige oma säravaid ideid, hoidke stabiilsust ja parandage ära paar olulist asja? Kas ettevõtjad võiksid maksurahule enne valimisi sedapidi kaasa aidata?

11:19 Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse esimees Toomas Luman

Aitäh huvitava küsimuse eest! Minul on tänaseks päevaks olnud au olla kaubandus-tööstuskoja eesotsas 23 aastat. Irooniliselt võib ju öelda, et siis on vähemalt miski riigis stabiilne, aga ma ei tea, et selle aja jooksul oleks kaubandus-tööstuskoda soovinud Vabariigi Valitsust või Riigikogu tema funktsioonides asendada. Meie oleme alati olnud nõus eranditult kõikidele valitsustele ja kõikidele Riigikogu koosseisudele jagama oma seisukohti maksupoliitika kohta. Me oleme vähemalt enda parema arusaamise järgi jaganud seda just nimelt sellest aspektist lähtudes, kas üks või teine maksumuudatus,

maksuparandus või maksuseaduse täiendus aitab Eesti majanduse kasvamisele kaasa või pidurdab seda protsessi. Kui keegi on meie ettepanekutest teistmoodi aru saanud, siis on mul sellest küll väga kahju.

11:20 Aseesimees Enn Eesmaa

Sven Sester, esimene küsimus.

11:20 Sven Sester

Aitäh, lugupeetud juhataja! Aitäh selle ettekande eest! Ma jagan täiesti seda seisukohta, et maksupoliitika peab olema etteaimatav, arusaadav ja läbipaistev. Kaugeltki ei ole ma nõus selle seisukohaga, mida on ka varem öelnud Reformierakonna fraktsiooni esimees, et ettevõtjaid on vaid 4% ühiskonnast ja nad räägivad liiga kõlava häälega. Aga mul on küsimus, mis on seotud erisustega. Ka eelnev ettekandja nentis, et kõik erisused peaks ära kaotama. Ma tean, et kaubanduskoda on mitmel korral ka kirjalikult pöördunud fraktsioonide ja riigi poole võimalike teatud erisuste teemal. Osa nendest on nüüd lõpuks jõustunud. Kümme aastat oli näiteks tervisekulude erisoodustusmaks tegelikult kalevi all, nüüd me oleme lõpuks saanud selle ära teha, osalusoptsioonid oleme suutnud ära teha. Majutuskulude käibemaks – ettevõtjad ei pea enam maksma erisoodustusmaksu, mis oli pikalt-pikalt arutluse all, aga kunagi ei jõudnud n-ö lõppfaasi. Nüüd tegeleme ka laevade Eesti lipu alla toomisega. Kas te jagate seda mõtet, et me peaksime nende erisustega tegelema, või ütlete samamoodi, et tegelikult peaks taastama tervisekulude, majutuskulude käibemaksu jne asjus vana olukorra? Olge kena, andke ülevaade.

11:21 Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse esimees Toomas Luman

Aitäh küsimuse eest! Ma ei julgeks olla nii, kuidas öelda, tugeva sõnastusega, nagu siin saalis vahel on ka kõlanud, et kõik erisused on saatanast. Vaieldamatult on erisused raskelt hallatavad asjad, kuid kaubanduskoja arvates on nad põhjendatud siis, kui me lähtume Eesti majanduse rahvusvahelisest konkurentsivõimest. Ehk kui me lähtume näiteks majutusasutuste puhul sellest, mis sünnib meie naaberriikides – ega kaugelt tuleval turistil ei ole palju vahet, kas ta jõuab Helsingisse, Tallinnasse või Riiga –, ja kui meie maksusüsteem teeb siin ööbimise oluliselt kallimaks võrreldes Riia või Helsingiga, siis suure tõenäosusega kaugemalt tulev turist ei tule Tallinna. Selles mõttes, ma ütlen veel korra, ma ei ütleks, et kõik erisused on saatanast. Üldiselt oleks hea, kui erisusi oleks võimalikult vähe, kuid kui erisused on põhjendatud, eriti just meie majanduse rahvusvahelise konkurentsivõime aspektist, siis tuleb neid teha.

11:23 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Yoko Alender!

11:23 Yoko Alender

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja, aitäh põhjaliku ettekande eest! See oli ka väga hariv. Kaubandus-tööstuskoda on uurinud ümbrikupalkade maksmise trendi Eestis, viimase paari aasta jooksul on see väidetavalt tõusnud. Seda kuuleme ka Eestis ringi käies, inimesed on mures. Kuidas te hindate praeguse, meie hinnangul kaootilise maksusüsteemi muudatusi? Kas nende mõju on selles arengus olnud olemas?

11:23 Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse esimees Toomas Luman

Aitäh küsimuse eest! Ma ka oma ettekandes ei üritanud anda ei tänasele, eilsele ega üleilsele Eesti maksusüsteemile hinnangut kaootilisuse aspektist, sest oma akadeemiliste teadmiste piires ei ole ma selleks lihtsalt võimeline. Aga mis puudutab ümbrikupalga maksmist, siis kahjuks tuleb kahetsusväärset tunnistada, et see trend on tõusev. Sellel on meie hinnangul mõningaid põhjuseid. Esimene põhjus on see, et töötavate pensionäride maksustamine muutus, nad ei ole huvitatud deklareeritud tasu endisel määral saamisest. Minu poole ei ole minu ettevõtetes küll keegi pöördunud, et seda süsteemi muuta, aga väga paljud ettevõtjad ütlevad, et väga paljud töötavad pensionärid on otse nende poole pöördunud palvega asjad ümber korraldada ja mitte just seaduskuulekamas suunas. Teine väga tõsine põhjus on ikkagi pensionisüsteemi muudatus, mis peaks küll vist kehtima hakkama kauges tulevikus,

aga juba tänased palgasaajad ütlevad, et ei ole ju mõtet üle miinimumpalga teenida, kui pärast jagatakse kõigile võrdselt. Nii et kahjuks on need jälle kaks näidet selle kohta, kui minu hinnangul ei kuulatud eksperte, ei kuulatud Eesti ülikoolide teaduspotsiaali, ei kuulatud ettevõtlusmaailma hoiatusi.

11:25 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh, austatud ettekandja, ettekande ja vastuste eest! Kuna 32 sekundiga jõuab ainult appi hüüda, siis rohkem me küsimusi esitada ei saa. Tänane kolmas ettekanne on Rahandusministeeriumi maksu- ja tollipoliitika asekanterilt Dmitri Jegorovilt, see on samuti 20 minuti pikkune. Palun!

11:26 Rahandusministeeriumi asekanter Dmitri Jegorov

Austatud juhataja, Riigikogu esimees ja Riigikogu liikmed! Aitäh selle võimaluse eest rääkida teie ees maksudest! See, millest ma tahan täna rääkida, on jaotatav kolme ossa. Kõigepealt tahaks rääkida sellest, mis on see keskkond, kus me tegutseme, kus Eesti tegutseb. Tahaks põgusalt rääkida sellest, milline on olnud ja milline võiks olla nende otsuste tegemise protsess, mis puudutavad maksundust. Ja lõpetuseks toon välja mõned tähelepanu vääri valdkonnad ja teemad.

Aga enne, kui ma lähen sisu juurde, tahan oma sõnavõtu usutavuse ja usaldusväärsuse paremaks tagamiseks ja kahtluste ümberlükkamiseks kinnitada, et järgmise aasta märtsis lähen ma valimistele pelgalt valijana. Kahjuks on minuni jõudnud paljud kahtlused. Võib-olla ka seda, kasutades ära natuke Reformierakonna külalislahkust ja kutset, et palun juba ette vabandust, kui julgen mõnes idees kahelda, seda muidugi eksperdina.

Aga nüüd sisu juurde. See keskkond, kus me tegutseme, ei ole üldsegi hull. Viimane võrdlus terve maailmaga, mis meil on olemas, näitab, et me oleme oma maksusüsteemiga igasuguste parameetrite n-ö koondi järgi 14. kohal. Nagu ma ütlesin, pole see üldsegi paha. Ainuke asi, mida ei tohi sellest uuringust, mis on PricewaterhouseCoopersi ja World Banki uuring, vaadata, on maksukoormus. Seal on natuke vildakas metodoloogia, millega ka kohalik PwC kursis on. See ei lähtu mitte maksukoormuse suurusest, vaid sellest, kelle nime taha on pandud maksu nominaalse maksja tiitel. Nii on näiteks Taani selles järjestuses maksude väiksuse poolest neljandal kohal, mis, me teame, muidugi nii ei ole.

Vaatame näiteks OECD andmeid. Eesti maksusüsteem on konkurentsivõimelisuse poolest olnud juba mitu aastat esikohal. See on üsna komplitseeritud reeglite kogum, mille alusel nad seda hindavad. Seda, kas me suudame ka sellel aastal esikohta säilitada, saame teada juba mõne päeva pärast, sest oktoobris 2018 avalikustatakse uus järjestus. Tegemist on suhtelise indeksiga, mis tähendab seda, et kui me oma maksusüsteemi ei nüüdisajasta, siis teised riigid võivad meist mööda minna. Meie probleem sellest indeksist lähtuvalt on suhteliselt kõrge käibemaksu määr, aga see on omane tervele Euroopa Liidule, nii et siin on meil kaaskannatajad olemas. Samas on meil natuke ka erisusi, mis muidugi moonutavad majanduslikku reaalsust. Muidu meil suuri probleeme selle indeksi järgi ei ole.

Nüüd räägime sellest, kuhu me Euroopas paigutume. Teadaolevalt on järgmise aasta maksukoormuse prognoos 33,6% SKT-st. Nagu te näete, me elame ja tegutseme maailmajaos, kus maksukoormus on pigem kõrge. Siin tuleb küsida mitte seda, kuidas on lood Eesti enda konkurentsivõimega, vaid seda, kuidas on lood Euroopa Liidu konkurentsivõimega muutumas maailmas. Juhin tähelepanu, et nende andmetega tuleb olla tähelepanelik, sest juhul, kui sotsiaalkindlustus on tagatud kohustusliku kindlustusega, mis ei ole maks, siis see siin ei kajastu. Näiteks, see kõige parempoolne tulp on Šveits, nagu te näete, maksukoormus on 27,7% SKT-st, aga see ei arvesta sellega, et Šveitsis on kohustus ka iseendale ravikindlustus osta, see on kõigil olemas. Oluline on ka maksuhalduri võimekus makse koguda. Kui maksumäärad on kõrged, aga maksukogumise võimekus riigis on nigel, siis maksukoormus on justkui madal, aga ausatel ettevõtetel on keeruline tegutseda. Näiteks, me teame, et Läti maksukoormus 2016. aastal oli veidi üle 30% ehk Eesti maksukoormusest madalam, aga kui me vaatame näiteks seda, kui palju palgamakse makstakse Lätis – juhul, kui neid ausalt makstakse –, siis näeme, et see number on Eesti numbrist oluliselt suurem.

Selle graafiku pealt on väga keeruline näha mingisuguseid konkreetseid numbreid, aga see ei olnudki eesmärk. Eesmärk on vaadata, kuhu need noolekesed paigutuvad. Esimene graafik üleval vasakul näitab seda, kui suurt rolli mängivad meie maksulaekumistes kaudsed maksud. See on siis Euroopa Liidu järjestus. Teine graafik, vasakul keskel, on otsesed maksud, välja arvatud sotsiaalmaks. Kolmas graafik on sotsiaalmaks või sotsiaalmaksed. Nagu te näete, me oleme tugevasti kaudsete maksude poole kaldu. Otsesed maksud mängivad oluliselt väiksemat rolli ja sotsiaalmaksu poolest oleme sellised

tublid keskmikud. Parempoolne graafik näitab, kui palju me kogume tööjõumakse, mis on selline arvestuslik tööjõu maksumäär, kui panna kokku kõik maksud, mis puudutavad tööjõudu. Mis puutub tööjõu maksukoormusesse, siis erinevalt laialt levinud müütidest, nagu oleks meie tööjõu maksukoormus ülemäära kõrge, tegelikult see kõrge ei ole. Me oleme Euroopas üsna keskel, 15. kohal 28 liikmesriigi seas. Meie tööjõu maksukoormus on kümnendiku võrra väiksem kui Euroopa keskmine. Nii et ei ole tõesti alust väita, et Eesti tööjõu maksukoormus on liiga kõrge. Muidugi ei tasu unustada, et me elamegi sellises maailmajaos ehk Euroopas, kus maksukoormus tervikuna on ülejäänud maailmast kõrgem. See on terve Euroopa konkurentsivõime küsimus.

Aga oluline on vaadata ka seda, kuidas maksukoormus jaotub palgaskaala eri otste vahel. Oleme väga pikka aega ülemaksustanud väikest palka, väikest sissetulekut, kui võrrelda Euroopa keskmisega, ja oleme täpselt samamoodi ülejäänud Euroopaga võrreldes kõrgemaid palku alamaksustanud. Skaala madalama palgaga otsa probleem on taseme mõttes lahendatud. Iseasi, kas kõigile meeldib see lahendusviis, mis meil praegu kehtib. Kõrgemad palgad on meil maksustatud vägagi konkurentsivõimeliselt ja seal probleeme ei ole. See on ka üks põhjusi, miks me ekspertidena oleme alati suutnud vastu vaielda sotsiaalmaksu lae sisseseadmisele. Meil on olemas väga kõnekas Läti kogemus, kus sotsiaalmaksu lagi kehtis kaks aastat ja viis välja väga palju raha, aga ei toonud juurde mitte ühtegi kõrgepalgalist töökohta.

Nüüd natuke otsuste tegemise protsessist. Ekspert või ametnik on suuteline tulemuslikult panustama siis, kui ta saab aru, millist probleemi lahendatakse. Maksusüsteemi arendades me otsime ja üritame rakendada mingit konkreetset loogikat. Näiteks, kas meie kütuseliigid on maksustatud vastavalt energiasisaldusele. Ma võin öelda, et hetkel kindlasti mitte. Näiteks võivad sama energiasisaldusega kütuseliigid olla erinevalt maksustatud ja seda kuni 30 korda. See on väga suur oht neutraalsusele. Neutraalsus maksunduses on väga suur asi, maksumaksjad võiksid võtta otsuseid vastu lähtuvalt sellest, mis on neile majanduslikult kasulik, mitte lähtuvalt sellest, kui suurt või kui väikest maksu riik tahab võtta. Samamoodi on oluline, kas maksusoodustused on tõhusad. Meil on mõne maksusoodustusega tõesti probleeme. Lõppkokkuvõttes, alati on meil eelistused paigutatud järgmisesse järjekorda. Kui on vaja lisaraha, siis peaks kõigepealt vaatama, kas makse annab paremini hallata ehk juba olemasolevaid makse paremini kokku koguda. Siis tuleb vaadata, kas on olemas mõned erisused, mõned maksusoodustused, mis ei ole piisavalt tõhusad. Äkki annab neid kaotada. Ja loomulikult, alles siis võiks tulla juttu uutest maksudest.

Nagu ma juba ütlesin, kui me teame, millist probleemi tuleb lahendada, mis on mureks, siis me oskame pakkuda ka lahendusi, sest meie töö ongi uurida teiste riikide praktikat, meie töö on tellida ja võimalusel läbi viia teadusuuringuid ja meie töö on teha ka analüüse. Aga on tõepoolest tüütu otsida sobivaid probleeme siis, kui lahendus on juba valmis mõeldud. Lisaks on ju loogiliselt nii, et kui ei jäeta mänguruumi lahenduse jaoks, siis see lahendus ei pruugi olla parim. Aga loomulikult, kuna me teenindame valitsust, siis me vormistame igasuguse otsuse, mis on poliitilise tahte kaudu tulnud. Alati on muidugi küsimus ka selles, kus on probleem, kas probleem peitub põhjuses või tagajärjes. Võin tuua näiteks selle, et Eestis on varamaksude osakaal tõepoolest väga väike, aga iseenesest ei ole see ju probleem. Probleemiks muutub see siis, kui väikesed varamaksud ei jäta üldse ruumi teiste maksude muutmiseks, vähendamiseks, aga tekib soov neid teisi makse vähendada. Täpselt samamoodi ei ole suur maksukoormus probleem iseenesest, probleemiks on selle tagajärg: kehvem majanduskasv ja vaesemad kodanikud, vaesemad, kui majanduskonjunktuur võimaldaks.

Maksupoliitika on teisejärguline ja jääb teisejärguliseks. Maksudel on kolm rolli: riigitulu ehk riigile tulu teenimine, ümberjagamine ja käitumissuunis. Neile vastavad ka otsustuskohad: kui suurt rolli peab riik mängima kodanike elus, kui suurt rolli mängib riik äritegemises, kui suur on solidaarsus ühiskonnas ja kui suured on tõrked, mida on vaja leevendada. Ükski nendest otsustuskohtadest ei ole maksupoliitiline. Riigitulu mõttes on neutraalne maksusüsteem alati parem, sest siis lähtuvad kodaniku otsused muust kui maksudest, need lähtuvad kõikidest teistest objektiivsetest kriteeriumidest. Teiste rollide puhul peab olema veendunud, et maksumeetme või maksupoliitika kaudu probleemi lahendamine on selle probleemi kõige tõhusam lahendusviis. Ma võin öelda, et usk maksupoliitika kõikvõimsusesse on alusetu. Väga paljud ettevõtjad usuvad, et kõik nende probleemid on pärit maksudest, ja väga paljud poliitikud usuvad, et maksusoodustustega annab kõike parandada. Kas kahjuks või õnneks, aga eksivad üsna sageli mõlemad.

Arvatakse, et OECD-s on maksuteemadel maailma parim kompetents. Nendel on olemas kaks väga huvitavat, väga põhjalikku uurimispaberit, millest esimene, aastast 2010, on pigem parempoolne ja

teine, aastast 2016, on pigem vasakpoolne. Need paberid ütlevad, et maksudel on majanduskasvule väga erinev mõju. Kõige kahjulikum on kasumimaks, kõige vähem kahjulikud on jooksvad varamaksud. Teisalt, meil on vaja võrdsust. Ja sellest räägib teine paber. Kui ühiskonnas on alarakendatud ja kasutamata ressursid, siis see on ühiskonna ressursside raiskamine. Ehk efektiivsust tõstvad maksureformid peavad arvestama, et suuremat võrdsust on ka Eestis vaja, aga võrdsust parandavad maksureformid peavad olema võimalikult efektiivsed. Teise uuringu kohta võib öelda, et toetuste puhul on kõige hullem see, kui jäädakse neist sõltuma ka siis, kui võiks ise hakkama saada. Seda tasub alati meeles pidada.

Aga ka IMF on väga suureks tarkuse allikaks maksuteemadel. Nende empiirilised uuringud näitavad, et maksutõusudel on püsiv negatiivne mõju SKT-le inimese kohta. Mõju sõltub muidugi sellest, kuidas neid maksušokke, maksumõjusid mõõdetakse. Aga konsensuslik vaade ütleb, et kui kogu maksukoormus suureneb 1% SKT-st, siis sellel on pikaajaline mõju reaalsele SKT-le ehk reaalsele majanduskasvule vahemikus 0,5%–1%.

Lõpetuseks valik tähelepanu väärivaid küsimusi. Esiteks üks huvitav tsitaat sellest ajast, kui ma töötasin Maksu- ja Tolliametis. Üks väga hea IT-partner ütles meile kunagi, et teiega on lust tööd teha, te otsustate väga kiiresti ja see on väga oluline, aga seejuures on negatiivne aspekt muidugi see, et veel kiiremini te otsustate ümber. Nii et aega otsuste tegemiseks on alati vaja, kiirus ja probleemide sõnastamine on tõepoolest probleem. Täna küsitakse pealkirjas, kas kaos või kaalutlus. Mina ütleksin niimoodi, et kaost ei ole, aga ega kaalutlust ka väga sageli kusagilt ei paista.

Oluline on ka see, et maksusoodustuste efektiivsus on Eesti maksusüsteemis tegelikult küsimärgi all. Siin on üks graafik Praxise uuringust. Ma toon välja ühe soodustuse. See on seesama majutusteenus, millest on räägitud. 45% sellest maksusoodustusest läheb 20%-le ehk viiendikule kõige rikkamatele. See on see, kuidas me hindame maksusoodustuste efektiivsust: kas nad jõuavad nendeni, kellele nad mõeldud on. Selle graafiku alusel võib öelda, et Eestis on olemas üks väga efektiivne maksusoodustus, see on ravimi- ja meditsiinitehnika soodustus, sest see jaotub ühiskonnas ühtlaselt.

Oluline on ka see, et me usaldaksime Maksu- ja Tolliameti. Maksu- ja Tolliamet on rääkinud aastaid sellest, et on vaja võtta kasutusele meetmed, mis takistavad tegelikel niiditõmbajatel kasutada tankiste. Sellest on tõepoolest räägitud aastaid ja alles sellel aastal me tunnetasime, et valmisolek sellest rääkida on olemas ja nii on maksukorralduse seaduse eelnõu praegu Riigikogus. Ma loodan, et see seadus saab peatselt ka vastu võetud.

Alkoholi- ja tubakaaktsiisi suhe SKT-sse – me olime aastal 2016 Euroopa Liidus teisel kohal. Uusi võrreldavaid andmeid mul ei ole, aga ma olen üsna veendunud, et me oleme juba esimesed. Paljud aktsiisid on tegelikult sisend tootmises või äris. Piirid on Euroopas valla, ühisturg toimib ja sellele tasub mõelda, sest need on tootmissisendid. Valija on küll Eestis, aga väga paljusid küsimusi otsustatakse Brüsselis. Ma väga loodan, et me kõik osaleme väga aktiivselt selles, mida Brüsselis otsustatakse. Seal juhivad konkreetset neid algatusi, mis puudutavad näiteks äriühingu tulumaksu, riigid, kes OECD maksusüsteemide konkurentsivõimelisuse indeksis paigutuvad tabeli lõppu. Kas me laseme neil seda teha või osaleme aktiivselt debatis, sest meie maksusüsteemi konkurentsivõimelisus on esikohal? Mõned seadused on vananenud, nad on raskesti loetavad või ei tööta enam üldse. Näiteks on tulumaksuseadust alates 2000. aastast parandatud ligi 120 korda. Tõesti oleks vaja uut tervikteksti, mis oleks loetav. Kohalike maksude seadus sisuliselt ei toimi, suurim maksutulu allikas kohalike omavalitsuste jaoks kohalike maksude seas on parkimistasu. Ka maamaksuga on probleeme: määrad ei ole enam loogilised, maksustamishinnad ei vasta reaalsusele. Pakendiaktsiis on suurte ja ausate ettevõtete maks, kahjuks.

Lõpetuseks mõned küsimused pikema diskussiooni jaoks. Meil on vananev ja vähenev ühiskond, meil on digimajandus ja piirideta Euroopa. Äkki on meil võimalik teenida tulu ülejäänud maailmast? Meil on muutuvad töövormid ja mõne aasta pärast meil euroraha väheneb. Need kõik on küsimused, millega peab tegelema. Meie maksupoliitika on teisejärguline ja ta võiks selliseks jääda, juhul, kui on teada, mis eesmärgid taotleavad kõik teised poliitikad. Õigesti tuvastatud ja õigesti sõnastatud probleem on pool edukast lahendusest. Nii et minu üleskutse on: mõtleme probleemidele, enne kui me lahendust pakume. Stabiilsus on väärtus omaette, härra Luman on sellest palju rääkinud. See loob kindluse, see toob investeringuid. Head maksud takistavad majanduskasvu kõige vähem, kuid majanduskasv peab jõudma kõigini. See on teada-tuntud vastasseis parem-vasak-skaalal, kuid tuleb leida tasakaal. Eestis peavad olema võimalused enda potentsiaali kõige paremaks ära kasutamiseks, sõltumata sellest, kas inimesel on vasak- või parempoolsed vaated või tal üldse vaateid ei ole. Ma usun, et siin, selles majas, te

suudate leida, kus see tasakaal täpsemalt paikneb. Aitäh!

11:47 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh ettekandjale! Seda tasakaalu hakkame nüüd otsima küsimuste ja vastuste abil. Helmut Hallemaa, teine küsimus.

11:47 Helmut Hallemaa

Aitäh ettekande eest! Mul on tegelikult kolm küsimust. Esimene. Meile on öeldud, et meil on lihtne maksusüsteem. Kas siis Euroopas on justkui kehvem, sest enamikus Euroopa riikides on astmeline tulumaks ja klassikaline ettevõtte tulumaks? Võrrelge neid asju. Kas üks on halb ja teine hea ning miks siis meie inimesed ja ka paljud ettevõtted lähevad ikkagi nendesse "patustesse" riikidesse? Teine küsimus on ebavõrdsuse kohta. Te tõite selle väga ilusasti välja ja ütlesite, et nüüd on palkade maksustamise ebavõrdsuse probleem justkui lahenenud, kuna me maksuvaba tulu hüppeliselt tõstsite. Aga nüüd üks suur erakond tahab seda rakendada kõigile. Kas me siis toome ebavõrdsuse uuesti tagasi? Kolmas küsimus või teema. Teil oli slaidiprogrammis vajadusena kirjas maksude parem haldamine. Mis meil selles asjas halvasti on ja mida peab tegema paremini, et meie maksud oleksid paremini hallatud?

11:48 Rahandusministeeriumi asestantsler Dmitri Jegorov

Aitäh! Ma olen sügavalt veendunud, et madalaid palku madalamate maksudega ei paranda. Kui inimesed lahkuvad teistesse riikidesse, siis suuresti sellepärast, et seal saab kõrgemat palka. Nii et mida saab teha? Saab vastu võtta õigeid otsuseid, mis aitavad majandusel kasvada, seda kiiremini kasvavad ka Eesti inimeste palgad. Mis puudutab seda ettepanekut, mida te tsiteerisite, kui ma õigesti aru sain, et 500 eurot kõigile, siis ma arvan, et see on suuresti küsimus poliitikutele. Selle maksumus on umbes 200 miljonit eurot. Kas selle sammu astumine on seda summat väärt või mitte? Olles töötanud ligi kümme aastat maksuametis, oskan ma hinnata maksusüsteemi lihtsust ja selle hallatavust. Kindlasti oleks võrdne maksuvaba tulu kõigile lihtsamini hallatav kui praegu. Aga 200 miljoni euro kulutamine on küsimus prioriteetidest ja neid prioriteete seate teie, kes te olete siin Riigikogu saalis.

Kui võrrelda meie maksusüsteemi teiste riikide süsteemidega, kus näiteks on astmeline tulumaks, siis ma juhin tähelepanu sellele, et üldiselt peetakse kasulikuks, küll teatud piirides, süsteemi teatud progresseeruvust. Meie süsteemis on progresseeruvus juba, küll piiratud moel, täiesti olemas. Üheks põhjuseks on vähenev tulumaksuvaba miinimum.

Mis puudutab maksude paremat haldamist, siis ma usun, et Maksu- ja Tolliamet teeb siin head tööd. Neilt on tulemas mõned uued ettepanekud, mis puudutavad näiteks ümbrikupalka. Paraku on aastaid olnud nii, et ümbrikupalk on ikkagi Eestis n-ö nuhtluseks ja on teatud sektorid, kus ta on eriti kahjulik. Maksu- ja Tolliametilt on Rahandusministeeriumi kaudu tulemas mõned ettepanekud, kuidas selles valdkonnas midagi ette võtta. Peaasjalikult puudutab see majutus-, toidlustus- ning ehitusteenuseid.

11:51 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse, teine küsimus.

11:51 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Siin Riigikogus uue valitsuse eelarve menetlemisel ränkadest aktsiisitõusudest rääkides põhjendati seda ühelt poolt tervise-eesmärkidega, nimelt on vaja, et alkoholi tarbimine väheneks. Nüüd näeme seda, et tarbimine ei ole vähenenud, ka endine minister Ossinovski on intervjuus tunnistanud, et Lõuna-Eestis on see pigem isegi suurenenud. Ehk ei täidetud ühte kõige olulisemat eesmärki, mida rahvasaadikutele lubati. Mis nõu teie toleaegele ministrile andsite, kui selliseid otsuseid vastu võeti? Ma pean silmas rahandusministrit.

11:51 Rahandusministeeriumi asestantsler Dmitri Jegorov

Aitäh! Olen sageli kuulnud väidet, et alkoholipoliitika on justkui läbi kukkunud. Tegelikult ei ole meil võimalik võrrelda praegust olukorda sellega, mis oleks olnud siis, kui maksumäärad oleksid teistsugused. Me võime ainult oletada, mis oleks olnud. Ma lihtsalt juhin tähelepanu, et aastail 2005–2007 kasvas palk Eestis kahe aastaga ligi 40% ja alkoholi tarbimine kasvas. Kui me teisendame selle

viinapudelitesse ja arvestame inimeste arvu, kusjuures välistame need, kes üldse kanget alkoholi ei joo ja kes tarbivad seda väga vähe, siis see hulk oleks kahe aastaga kasvanud ligi 18 pudeli võrra. Midagi sellist me praegu ei ole näinud, tarbimine on jäänud sisuliselt samale tasemele. Jah, oli küll öeldud, et tarbimine peab vähenema, aga see ei ole vähenenud. Nii et võib-olla on alkoholipoliitika, mida on muu hulgas aktsiisipoliitika kaudu aetud, oma eesmärgid täitnud seetõttu, et palk on viimase kahe aasta jooksul jõudsasti kasvanud, aga alkoholi tarbimine ei ole samal ajal nii palju kasvanud. Nõu, mida me andsime rahandusministrile, oli see, et tegemist on ohtliku otsusega, tegemist on otsusega, mille mõju on väga keeruline täpselt välja arvutada ja ennustada. Tolleaegse rahandusministri kiituseks (ta on ka siin saalis) pean ütleva, et me kirjutasime Rahandusministeeriumi arengukavasse, strateegiasse, et on olemas väga suured piirikaubanduse kasvu riskid. Tema lasi meil selle lause sisse kirjutada. Nii et need riskid olid üleval, midagi sellist varem ei olnud tehtud ja seetõttu – nagu minu kolleeg ütleb, prognoos on alati vale, sellepärast ta ongi prognoos – olid need usalduspiirid väga laiad ja komakoha täpsusega ei olnud mõju võimalik välja tuua. Muidugi peab arvestama ka seda, mille kohta on viimase kuu aja jooksul ilmunud ajakirjanduses natuke ajakirjanike uurimistöid, nimelt seda, kui palju sõltuvad alkoholi hinnad riikide aktsiisipoliitikate erinevustest ja kui palju juurdehindlusest. Mõne alkoholiliigi puhul on hinnavahed vaid 40% ulatuses seletatav alkoholiaktsiiside erinevusega ja 60% on juurdehindluse vahel. See on ka põhjus, miks me hoiatame, et kui alkoholiaktsiis isegi langetatakse Läti tasemele, siis palun ärge oodake, et piirikaubandus kaob sajaprotsendiliselt päeva pealt. Jah, kindlasti ta saab, inimkeeli öeldes, korraliku põntsu, aga ei ole võimalik anda sajaprotsendilist garantiid, et ta kaob.

11:55 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits.

11:55 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja, aitäh väga hea ettekande eest! Te olete õige mees, kelle käest küsida. Lõuna-Eestist valitud saadikuna juhtisin ma pidevalt tähelepanu, et alkoholiaktsiisi tõus viib katastroofini. Ma ei hakka rääkimagi: väikeste poodide kadumine ja kõik maksukaod. Aga toonane rahandusminister väitis mulle korduvalt nelja silma all, et kõik on kontrolli all, tema ametnikud on talle öelnud, et kõik on kontrolli all, nii et, Peeter, ära muretse. Nüüd ma küsin: kas teie ja teie meeskond vastutate siis selle eest, et te andsite rahandusministrile vale nõu, või oli siiski nii, et rahandusminister tegi soolot, kuulamata teie hinnangut? Kes praegu valetab?

11:56 Rahandusministeeriumi asekancler Dmitri Jegorov

Aitäh küsimuse eest! Ma hea meelega ei kommenteeriks seda, mida te olete toleaegse rahandusministriga nelja silma all arutanud, sest mina ei viibinud juures ega tea, millest käis jutt. Prognoosid olid Rahandusministeeriumi ametnike ette valmistatud. Nagu ma ütlesin, tsiteerides oma kolleegi, prognoos on tõepoolest alati vale. Midagi sellist ei olnud varem tehtud, mis tähendab, et prognoosi usalduspiirid olid väga laiad. Ehk kui öeldakse, et sa saad 50 miljonit, aga vea tõenäosus on ± 20 miljonit, siis prognoos kehtib ka siis, kui laekumine on ainult 30 miljonit ehk –40%. Midagi pole teha, kui ei ole piisavalt usaldusväärseid andmeid täpsemaks prognoosiks, siis nii see on. Ühte asja tahan siiski märkida. Kui me räägime sellest, et Lõuna-Eestis pannakse poed kinni, siis tuleb arvestada seda, et mõni pood on kinni läinud ka Põhja-Lätis. Sellest on kirjutanud ka Postimees. See on juhtunud just tänu sellele, et need piiripoed on hoopis teist tüüpi, need on laopoed. Ütleme piltlikult: lae all põleb üks pirn ja kaup on palletitel, müüa on võimalik hulgi ja väga odavalt. Seetõttu käivad ka mõned põhjalätlased piiri peal alkoholi ostmas, mistõttu nendes külates asuvad poed on kinni läinud. Nii et keegi ei ole valetanud, need prognoosid, mida tehti rahandusministrile, on lihtsalt niivõrd laia usalduspiiriga, sest tegemist oli pretsedenditult suurte sammudega.

11:58 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Külliki Kübarsepp!

11:58 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Aitäh, hea ettekandja! Sa lähenesid asjale rahvusvahelise pilgu läbi, aga kui riigisiselt vaadata, siis maksukeskkond on tegelikult emotsionaalne teema, eriti väikese ja keskmise

suurusega ettevõtete jaoks, sest meie probleemiks lähiajal on tööjõuturg, töökäte puudus, on see siis nii seetõttu, et ei suudeta elamisväärselt palka maksta, või on probleemiks vananev rahvastik. Siit minu küsimus. Kas teie arvates maksukeskkond pigistab väikese ja keskmise suurusega ettevõtteid? See puudutab just eelkõige tööjõumakse. On see vajalik temaatika edasiarendamiseks ja millised lahendused oleks teie arvates tööjõupuuduse vähendamiseks võimalikud? Tõenäoliselt tekib meil ülekuumenemine, sest riik kavatseb samal ajal hakata ehitama mitmeid suurobjekte.

11:59 Rahandusministeeriumi asekanstler Dmitri Jegorov

Aitäh! Mis puudutab ettevõtteid ning tööjõudu ja palku, siis mina ei vaataks neid väikeste või suurte ettevõtete kategoorias, vaid ma lähtuksin sellest, millist palka nad maksavad. Tööjõu maksukoormus erineb mitte sõltuvalt sellest, kes on palga maksja, vaid see sõltub sellest, kas see palk on konkreetsetes riigis suur või väike palk. Ma võin kinnitada, et väiksemate palgade maksukoormus on üsna konkurentsivõimeline. Kui me võrdleme meie nii suhtelist kui ka absoluutset positsiooni meie lähinaabrite omaga, näiteks Soome, Rootsi, Läti ja Leedu positsioonidega, siis selgub, et ka kõrgepalgalisi töökohti tasub tekitada just Eestisse, sest siin on kõige madalam maksukoormus, mis on seotud palcadega. Muidugi tuleb alati arvestada, et maksud ei ole kunagi tegur nr 1 ega ole ainuke tegur, millega arvestatakse töökohtade tekitamise puhul. Meie maksusüsteem, mis puudutab näiteks äriühingu tulumaksu – seda on kinnitanud ka Euroopa Komisjoni tehtud uuring –, toetab just väikese ja keskmise suurusega ettevõtete kapitali, sest nendel on piiratud juurdepääs kapitaliturgudele. Seetõttu kinnitatakse selles uuringus, et sellised süsteemid nagu Eestis, aga ka Rootsis, kus on võimalik kasumi arvel tekitada maksuvabu reserve, toetavad investeringuid. Väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele on investeringute tegemise võimalus äärmiselt oluline.

Mis puudutab tööjõu hulga kasvatamist maksumeetmete kaudu, siis mulle tundub – kuigi see vajaks veel analüüsi ja kinnitamist natuke teaduslikumate meetoditega kui ainult tunnetus –, et meil on reserve vanemaealiste inimeste hulgas. Aga siin vaataks pigem tööandjate poole. Kas on mingisuguseid hoobasid, millega annaks ärgitada tööandjaid otsima rohkem vanemaealisi inimesi, pensionäre, ja pakkuma neile töövõimalusi? Kas see on sotsiaalmaksu erisus või on mingisugune muu vahend, näiteks toetus, see peab välja tulema analüüsist.

12:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Taavi Rõivas.

12:02 Taavi Rõivas

Aitäh! Austatud ettekandja! Ma kõigepealt tunnustan teid meelekindluse eest, sest praeguse valitsuse maksupoliitika elluviimine on nagu see tuntud Hiina needus: et sa elaksid huvitavatel aegadel. Aga mul on hea meel ka kuulda, et päris kõik ei ole veel nässu läinud ja kõikides reitingutes ei ole me allapoole kukkunud. Samas ei ole ma päris kindel, kas sellel riigil, kes on mitu aastat järjest olnud maailma parim, peaks üldse olema kohane ennast võrrelda Euroopa keskmisega. Kui OECD riikide seas on meie süsteem parimaks hinnatud, siis võib-olla peaksid ülejäänud meie järgi joonduma, mitte meie ei peaks keskmise järgi joonduma. Samuti ei ole ma päris kindel, kas energiasisaldus on kõige olulisem asi, mida mõõta, või on see hoopis saaste, aga need on sellised finessid. Minu küsimus puudutab ümbrikupalkasid. Seda puudutas ka eelmine kõneleja Toomas Luman. Faktid räägivad, et ümbrikupalgad on ühe aastaga enam kui poolteisekordistunud, enne seda oli kümmekond aastat langustrend. Mis see põhjus ikkagi on, kust selline hüpe tuli? Kui põhjus ei ole maksusüsteem, siis mis muu see saaks olla?

12:03 Rahandusministeeriumi asekanstler Dmitri Jegorov

Aitäh! Kõigepealt, mis puudutab OECD esimest kohta ja Euroopa Liidu keskmist, siis sellele oligi suunatud minu kommentaar, et me peame vaatamata sellele, et valija on Eestis, osalema väga aktiivselt üleeuroopalistes debattides ja jälgima, kust tulevad üleeuroopalised suunised. Kuna meil on väga konkurentsivõimeline maksusüsteem, siis ma arvan, et me võime sellele tugineda ja meie hääl võiks praegusega võrreldes Euroopas kosta oluliselt tugevamini, sest terve Euroopa Liidu konkurentsivõime on selles muutavas maailmas küsimärgi all.

Mis puudutab ümbrikupalgade tõusu, siis siin on üks väga kummaline asi, aga me teame, et just niimoodi see algoritm käib. See on seotud majanduskasvuga. Ümbrikupalka makstakse pigem siis, kui

töötajale on vaja midagi juurde maksta, näiteks preemiat, ja preemiaid makstakse väga palju just siis, kui majanduses on head ajad. Inimesel on põhipalk olemas, see on tal ametlik. Lisaks, kui meil on majanduskasvu periood, siis kasvab ehitussektor ja inimestel on oluliselt rohkem raha ka selleks, et käia näiteks väljas söömas. Toitlustus ja ehitus on kaks suurt sektorit, kus ümbrikupalk on väga oluline, kahjuks on see siimaani seal väga oluline. Need on majanduslikud põhjused. Mitte ainult faktidel, vaid ka kuuldustel ja arusaamadel on oluline mõju inimeste käitumisele. Kahjuks ka mina ise olen pidanud andma rohkem kui ühe intervjuu, vastates ajakirjanikele, kes peaksid olema informeeritud sellest, millal mõni seadus jõustub ja millal midagi muutub, aga kes küsisid, kas tõepoolest ei ole enam tulevase pensioni tarbeks vaja saada rohkem palka kui miinimumpalk. 2037 on see aasta, kui see muudatus peaks jõustuma – see on 20 aasta pärast –, aga kahjuks on väga paljudel inimestel arusaam, et uus pensionikorraldus juba kehtib. Täpne kommunikatsioon on väga oluline. Kuni aastani 2037 tasub ikkagi oma palk ametlikult välja võtta. Me omalt poolt kindlasti tegeleme selle kommunikatsiooniga.

12:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Urve Tiidus jõuab veel oma küsimuse ära küsida. Palun!

12:06 Urve Tiidus

Lugupeetud juhataja! Aitäh, lugupeetud asekanstler! Eelmine esineja mainis paaril korral, et maksupoliitika kujundamisel napib mõjuanalüüse. Toomas Lumani näitel on ettevõtjad rahulolematud sellepärast, et ei tehta analüüse, milline on mõju ettevõtete rahvusvahelisele konkurentsivõimele, kui makse muudetakse. Toodi esile ka seda, et Eestis eeldatakse, et maksumuudatuste mõju on lineaarne. Näiteks jääb maksumuudatuste puhul täiesti kõrvale mõju inimeste käitumisele, kas puuduvad teaduslikud analüüsid või lihtsalt ei ole aega. Kas ja kuidas on sellist olukorda ja etteheiteid edaspidi võimalik vältida?

12:07 Rahandusministeeriumi asekanstler Dmitri Jegorov

Aitäh! Oma ettekandes ma puudutasin ka seda teemat ja kui võimalik, siis kordan oma palvet. Meil on oluliselt lihtsam tegeleda probleemide lahendamisega siis, kui probleemid on selgelt sõnastatud, mitte nii, et on olemas n-ö valmis lahendus. Mõnikord tuleb ka probleemi otsida, et millist probleemi me siis lahendame. Oleks vaja rohkem aega. Ma olen väga nõus eelkõnelejaga, et vähemalt kuus kuud peaks kindlasti olema see aeg, see võimaldab tegelikult ka maksumaksjatel muudatustega harjuda. Head asja kiiresti ja odavalt ei saa. Selleks, et lahendused oleksid mõistlikud, on meil tõepoolest vaja aega.

12:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandja, suur tänu ettekande ja küsimustele vastamise eest! Kompliment on siiras, sest selles saalis tänatakse esinemiste eest erakordselt harva. Ma olen kindel, et kõik need inimesed, kes tahaksid veel küsida, suudavad oma küsimused ümber formuleerida sõnavõttudeks. Kuid enne, kui annan esimeseks sõnavõtuks sõna Mihhail Stalnuhhinile, tuletan meelde tänase istungi algust. Eesti Reformierakonna fraktsioon on teinud ettepaneku pikendada vajaduse korral istungi aega kuni päevakorrapunkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Praegu on käes see hetk, kui me peame otsustama, kas see vajadus on käes. Teisisõnu, me hääletame selle ettepaneku poolt või vastu. Eiki Nestor, palun, protseduuriline!

12:09 Eiki Nestor

Kuidas ettepanek oli, kas päevakorra ammendumiseni või antud päevakorrapunkti ammendumiseni?

12:09 Aseesimees Enn Eesmaa

Antud päevakorrapunkti ammendumiseni. Meil on siin üsna paljud inimesed registreerinud ennast veel kõnelejaks. Minu otsus on see, et kuna meil on kavas veel mitu teist päevakorrapunkti, siis ma siiski kutsun üles, et me hääletame selle ettepaneku poolt või vastu. Jürgen Ligi, protseduuriline küsimus.

12:10 Jürgen Ligi

Aitäh! Saal praegu ei saanud aru sellest kommentaarist, mida me hääletame, kas päevakorra lõpetamiseni või päevakorrapunkti lõpetamiseni. Me oleme koostöövalmid ja täpsustame seda

ettepanekut: me ikka pidasime silmas kuni päevakorra ammendumiseni, aga mitte üle kella 2. Võib-olla saaks seda ka niimoodi sõnastada.

12:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Ma küll eeldan, et ma sedaviisi ka sõnastasin. Kuna meil on reeglites ette nähtud, et sõna võtta võivad kõik, siis see arutelu võib üsna pikaks minna. Hüva, teeme siis sedapidi.

Niisiis, panen hääletusele ettepaneku pikendada istungi aega kuni päevakorrapunkti ja päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt oli 50 saadikut, vastu 4, erapooletuks jäi 3. Ettepanek on vastu võetud.

Lõpuks oleme me siia ju tööle tulnudki. Avan läbirääkimised. Palun, Mihhail Stalnuhhin Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel!

12:12 Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kunagi väga ammu, 1990. aastate alguses sai Narva Keelekeskus, kus ma parajasti töötasin, humanitaarabi Ühendriikidest. Mingi tohutu arv õpikuid, vanad ja üsna räpased. Me vaatasime huviga, sest see oli mingi selline süsteem, mis oli meile varem tundmatu. Nende raamatute hulgast ma leidsin Lev Tolstoi romaani "Sõda ja rahu", see oli umbes ühe sentimeetri paksune, nagu koomiks. Tähendab, et mitte lapsi vaevata, tehti neile selline koomiks, seeria pilte, millest nad said põhilised momendid teada.

Nüüd sellest arutelust, mis meil täna toimub. Tegelikult me istume mõnikord ühe konkreetse lõikega ühest konkreetsest seadusest komisjonis tundide kaupa ja arutame seda. Me kohtume huvitatud isikute ja organisatsioonide ringiga. Me arutame, arutame ja arutame. Mida on võimalik teha siin kahe tunni jooksul, kui me räägime maksusüsteemist? Ainult deklareerida. Ainult deklareerida, ühte või teist. Olles kuulunud tähelepanelikult kolme ettekannet, mis ongi teema keskpunktiks, ma ütlesin, et seda, mida ütles härra Luman, võiks ju raiuda kivisse nagu mingi Hammurapi seaduse. See kokkuvõtte, kuus punkti, on selline instruktsioon, millest meil oma tegevuses eemale kalduda oleks imelik. Ja niiviisi me olemegi käitunud, välja arvatud neljas punkt, mis puudutab aktsiise.

Professionaalne ja väga kasulik oli ka kolmas ettekanne. Siin on, mida meelde jätta ja pärast meelde tuletada, millest rääkida ja mida arutada. Kui aga rääkida sissejuhatavast kõnest, mille tegi kolleeg Jürgen Ligi, siis ... Muidugi suur tänu Reformierakonna fraktsioonile, kes tänase arutelu organiseerisid! Vabatahtlikult ma poleks küll kunagi läinud Reformierakonna valimiseelsele miitingule, aga täna äkki sattusin sellele.

Klassikas on kõik olukorrad juba ära kirjeldatud. Kõige kohta, millest me siin räägime, võib leida mingi tsitaadi. Esimene ettekanne kõlas umbes niiviisi, et üks on laisk, teine on loll ja mina pean üksi rabama. Umbes niiviisi kõlab see sellele, kes tähelepanelikult kuulab. Aga tegelikult sooritame me ühtesid ja samu vigasid. Nii nagu teises ettekandes kõlas, et 2008. aastal – mälu järgi ütlen – oli olukord, kus oodati ühte, aga saadi teist. See ei ole mingi ühe valitsuse viga. Seda võib juhtuda. Ei eksi see, kes ei tööta. Ja seda juhtubki, mõnikord.

Palju on räägitud ka sellest – tänagi kõlas siin küsimusi selle kohta –, kas kõik need maksureformid, mis on viimase kahe aasta jooksul tehtud, on ikka nii vajalikud, kas seda kõike oleks vaja teha jne. Vaadake, kolleegid, mina rahanduskomisjoni esimehena muidugi hindan ja vaatan kõige rohkem neid seadusandlikke akte ...

Palun ajapikendust!

12:17 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, kolm minutit juurde!

12:17 Mihhail Stalnuhhin

... millega me tegeleme. Tuleb ette üks kummaline pilt. Kui võtta ajavahemik 1. oktoober 2008 kuni 10. oktoober 2018, siis selgub, et selle aja jooksul oleme me kokku 110 korral võtnud vastu seadusi, mis muudavad maksundust meie riigis. Tähendab, maksud, lõivud, aktsiisid jne. Nendest 82 seadusmuudatust käib selle aja kohta, kui Vabariigi valitsuse eesotsas oli Reformierakond, ja 28 on vastu võetud viimase kahe aasta jooksul. Kusjuures ma pean kohe ütleva, et viimasel ajal on eriti palju neid eelnõusid, mis tulenevad Euroopa õigusest, direktiividest, millega me peame oma seadusi

kooskõlastama, seejuures muuseas muutes keerulisemaks oma õigusruumi. Nii et ei saa rääkida sellest, et on tekkinud mingi ummik selle pärast, et on olnud liiga äge seadusandlik töö. Kui nimetada normaalseks eelnevat kaheksat aastat, siis selgub, et keskmine jaotus on üks ja sama. Lihtsalt maailmavaated on erinevad ja sõltuvalt sellest, kellele rahvas usaldab võimu, me neid ka teostame. Rääkides Keskerakonna fraktsiooni nimel, ma tahan öelda, et meie jaoks on maksusüsteemi puhul kõige tähtsam, et see sobiks tööandjale ja et tal oleks komfortne töötada Eestis, et ta looks uusi töökohti, looks lisandväärtust. Ja see peab olema selline võrdsustav, see peab olema töötaja jaoks kasulik. Me peame seda majanduslikku lõhet ühiskonnas, mis on tekkimas eri sotsiaalsete gruppide vahel, vähendama. Selles on maksusüsteemi eesmärk. Hakkame koos sellega tegelema. Aitäh!

12:19 Aseesimees Enn Eesmaa

Nagu enne öeldud, sõna saavad kõik, kes seda soovivad. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel võtab sõna Eiki Nestor.

12:20 Eiki Nestor

Hea juhataja! Hea Riigikogu! Ma kõigepealt tahan kiita Reformierakonna fraktsiooni selle teema tõstatamise eest. See on kaunis harv juhtum, kui oluliselt tähtis riiklik küsimus pälvib suuremat tähelepanu. Ausalt öeldes ma ei mäleta, et keegi oleks fraktsiooni tõstatatud küsimuse puhul siit *live-stream*-ülekannet teinud, nii et ka Postimehele tuleb aitäh öelda ja soovida neile, et tulevikuski mitte ainult komisjonide algatatu, vaid ka fraktsioonide algatatu saaks avalikkuse suurema tähelepanu. See on kindlasti kasuks nii valijatele kui ka meile siin. Aga maksupoliitikast ... Enne kui selle juurde jõuan, ma küsin ka kohe lisaaja ära. Ma ei jõua viie minutiga oma juttu ära rääkida.

12:20 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, kolm minutit juurde!

12:20 Eiki Nestor

Kõige rohkem häirib mind ausalt öeldes, head kolleegid, maksupoliitika puhul selle ülepolitiseerimine ja mainekujunduslikul eesmärgil sõnumite lihtsustamise kaudu asjade mustvalgeks värvimine. Sellest tekib ainult segadust ja pahandust. Kaugemast ajaloost on kõige tüüpilisem näide see muudatus, mis tehti Eestis 18 aastat tagasi ettevõtete tulumaksustamisel. Selle ettepaneku tegijad kuulutasid välja, et enam Eestis ettevõtted tulumaksu ei maksa. Selle ettepaneku vastased ütlesid seepeale, et ettevõtjad enam tulumaksu ei maksa. Tekitati sellest suur müüt, aga tegelikult muudeti ju ainult ettevõtete tulumaksustamise korda. Tõele au andes, need müüdid elavad kahjuks väga kaua. Hiljem näitas ühe rahandusministri algatatud uuring seda, et ettevõtete tulumaksustamise muudatusele esialgu pandud lootused investeeringute mõttes ei olegi täitunud. Aga kindlasti Eesti võitis siin kahes asjas. Ühest on siin juba rääkinud Toomas Luman, nimelt, see kord muutus lihtsamaks ja kadus ära vajadus neid tulusid varjata. Aga teisest faktist on räägitud vähem. Minu meelest aitas see kord täiesti kindlalt ka vahepealse majanduslanguse aja ettevõtjatel lihtsamalt üle elada. See on ka väärtus omaette, mida ei maksa alahinnata. Alles hiljem me oleme hakanud seda seadust lihvima. Kahjuks ei jõudnud me kohe selleni, et ettevõtte investeering on ka investeering oma töötajatesse. Tänapäevaks me oleme mitmel puhul siin samme astunud, tõesti väga vaevaliselt, võiks kiiremini, aga kutsun teid üles ikka selles suunas jätkama. Teine näide on hilisemast ajaloost. Vajadus sisuliselt ja väga mõistlikult, ilusa sisuga tõsta maksuvaba tulu määra olukorras, kus tulevad siis n-ö poliitilised puuhobused ette. Õigem oleks olnud seda teha võib-olla sellel moel, et muuta tulumaksu määra suurust või siis teha kõrgem määr mingisugusele kõrgemale tulustastele. Kuna seda teha ei saanud, tuligi välja selline asi, nagu nüüd on. Siinkohal tuleb öelda, et on ka neid inimesi, kes on siis selle tõttu kindlasti kurjad ja see ei ole hea. Teine müüt, millega ma ka võitleks maksunduses, on see, et maksud peaksid olema lihtsad. Ma kohe huviga jälgisin seda debatti. Keegi ei ole siiani veel võtnud suhu eestlase jaoks püha sõna "auto". Mina võtan. Meie kasutame autode maksustamise puhul väga lihtsat moodust. Me maksustame ainult auto kasutamist ja selle nimi on kütuseaktsiis. Kõik teised riigid maksustavad veel muud moodi – maksustatakse nii autode ostmist kui ka autode omamist. Kuna aga meie oleme võtnud lihtsa mooduse, siis ei olegi midagi imestada, kui meie kütusehinnad on kõrgemad kui naaberriigis. Nad peavadki olema kõrgemad, sest nemad maksavad autode puhul ka muid makse. Ja kokku võttes võib-olla ei tule see auto lätlasele odavamalt kätte kui eestlasele.

Samasse kategooriasse, niisuguste keelatud teemade hulka on kuulunud need maksud, mis räägivad vara maksustamisest. Ja siin ma tahan kiita Olari Taali, kes on sellel teemal aastaid sõna võtnud ja minu meelest väga õigesti. Tegelikult on ju kõik väga lihtne: 1990. aastatel ei olnud võimalik vara maksustada, sellel lihtsal põhjusel, et meil tekkis väga palju neid inimesi, kes muutusid vara omanikuks ja kellel oli keerukas oma vara üleval hoida. See oleks olnud selgelt ülekohtune. Kas me nüüd, aastal 2018, ei võiks arvata, et see aeg on ümber saanud? Miks ma sellest räägin? Räägin sellel lihtsal põhjusel. Vaadake, riigil on omaniku ees suuremad kohustused kui teiste inimeste ees. Riik peab ka astuma samme selleks, et omaniku vara säiliks, et ta oleks alles. Kui kellelgi ei ole maja, siis see ei saa ka põlema minna, aga kui kellegi maja läheb põlema, peab tuletõrje kohale jõudma. See on niisugune hästi lihtne mustvalge näide. Ja see, et meie ei ole mingilgi moel vara maksustamiseni jõudnud, annab tunnistust pigem sellest, et me ei ole riskinud seda teha, kuna jälle tulevad ilmselt mingit pidi ette poliitilised hobused. Huvitaval kombel on seekord tekkinud küsimus sotsiaalmaksust. Suur tänu Dima Jegorovile selle ettekande eest! Eestis ei ole tööjõumaksud muu Euroopaga võrreldes kõrged, nagu isegi siit tabelist nägite. Kõik need, kes väidavad vastupidist, valetavad, juhul kui nad räägivad võrdlusest Euroopaga. Euroopas on tööjõumaksud kõrged võrreldes muu maailmaga. Seetõttu, et mujal maailmas ei ole sotsiaalkindlustust. Seda ei tule ka, neil ei ole seda vajagi, nad ei loogi seda, ei hakkagi kunagi looma. Mulle väga meeldis üks kunagine kohtumine nende inimestega, kes võitlesid siin sotsiaalmaksuga. Ma mõtlesin, ausalt öeldes, et nad ei tea, mis asi on sotsiaalkindlustus. Eksisin, väga hästi teavad. Aga nende usk sellesse, et Euroopa, kaasa arvatud Eesti, hakkab võitlema Aasia ja Aafrikaga, kes suudavad maksta väiksemat palka, on kõigepealt näotu ja teiseks absurdne. Sellest ei tule kunagi midagi välja. Aga ma tahan lõpetada väga lihtsa lausega. Meie rahandusele annavad hinnangu agentuurid, reitinguagentuur Fitch andis ühe hinnangu, mis oli väga positiivne, reitinguagentuur Sõerd annab hoopis teistsuguse hinnangu. Midagi ei ole teha, aga tegelikult Euroopa mõistes on Eesti rahandusega kõik korras. Aitäh!

12:28 Aseesimees Enn Eesmaa

Enn Meri Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel.

12:28 Enn Meri

Lugupeetud kolleegid! Olen Riigikogus olnud praeguseks kuus kuud ning hakkan alles nüüd tasapisi aru saama, mis siin majas toimub ja miks. Aga mul on muid kogemusi, mis võiksid olla kasulikud. Olen palju aastaid tegelenud ettevõtlusega nii Eestis kui ka välismaal, seega tunnen seda maailma ja ettevõtlusega kaasnevaid probleeme. Tahaksin väita, et meie maksusüsteem on lihtne ja suhteliselt arusaadav. Mitte nii, nagu ütles härra Nestor või härra Jegorov, leiavad paljud ettevõtjad ja ka mina, et meie suurim probleem on see, et meie tööjõumaksud on liiga kõrged, neid tuleks vähendada. Ja seda ei arva ainult mina, vaid seda on paar aastat tagasi öelnud ka OECD. Kui vaadata võimaliku lahenduse peale, siis iga protsent tööjõumaksude alandamist vähendab riigi tulu umbes 100 miljonit eurot. Kuna nii minu kui ka enamiku mu kolleegide meelest peaks riigieelarve olema tasakaalus, tuleks need puuduvad miljonid leida kusagilt mujalt. Vabaerakonna seisukoht on, et me peaksime tööjõumakse vähendama 33%-st 30%-ni. Need puuduvad 300 miljonit tuleks Vabaerakonna arvates leida ettevõtte omakapitali maksustamisega. Eestis tegutsevate ettevõtete omakapital on umbes 40 miljardit ja kui näiteks rakendada 0,75% omakapitalimaksu, kataks see puuduvad 300 miljonit ilusasti ära. See oleks ümbertõstmine ettevõtete tööjõukuludelt kapitalikuludele. Siiani on ju maksustatud ainult tööjõudu ja seda küllaltki kõrgelt, aga omakapitalimaks täielikult puudub. Tööjõumakse vähendades töötajate töötunni hind odavneb, mis tähendab, et on võimalik tööle palgata rohkem inimesi. Sellega meie majandus kasvaks ja võidaksid need ettevõtted, kellel on palju töötajaid. Oleme alternatiivina kaalunud kommertsinnisvara maksu, aga seda on tunduvalt keerulisem rakendada kui omakapitalimaksu, kuna Eestis puudub eraldi kommertsinnisvara register, kus on olemas ka kinnisvara turuhind. Aitäh!

12:30 Esimees Eiki Nestor

Sven Sester Isamaa fraktsiooni nimel, palun! Kolm minutit lisaaega.

12:31 Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Panin endale siia hunniku märksõnu, tahaks kõigest rääkida. Ma kõigepealt tänan ettekandjaid, eriti just teist ja kolmandat ehk tööandjate esindajat ja ministeeriumi

esindajat. Võib-olla teema algataja või debati alustaja Jürgen Ligi näol tundus vahepeal, et me oleme nagu mingis Naksitrallide saates, kus Muhv ise küsib ja ise vastab, st oma inimesed, oma fraktsioon küsis ja tulid pikad vastused. Kokku võttes – ma ei taha ülekohtune olla – võib-olla neljale küsimusele 20 minuti jooksul sai vastuse. Aga no see selleks, vähemalt on meil siin debativõimalus. Teise ja kolmanda esineja järel oli võimalik hakata juba teemasid edasi arendama.

Ma olen täiesti seda meelt ja ma usun, et vaevalt on siin ka teisi poliitilisi erakondi, kes ei kirjuta alla sellele, et maksusüsteem peaks olema arusaadav, läbipaistev ja ennustatav. Ma arvan, et need on märksõnad, mis peaks läbima kõikide parteide programme, olenemata sellest, kas erakond on vasak- või parempoolne. Kindlasti oma erakonna poolt vaadates ma võin sellele juba praegu käe alla panna. Ma arvan seda, et kuigi kurikuulus lause ütleb, et ettevõtjaid on vähe, ainult 4–5%, ja nad on suhteliselt kõnekad oma valijaskonna seas, me ei tohiks ära unustada, et nad toovad meile vist 80–90% maksutuludest. Riigieelarve ei tähenda seda, et raha tuleb riigieelarvest, raha tuleb ikka ettevõtjatelt. Mida soodsam ja lihtsam on siin ettevõtteid luua, seda suurem on see tõenäosus, et ettevõtjad siia tulevad, nii kodumaised kui ka võimalikud välisinvesteeringud. Nüüd on küsimus, mida me selleks teeme, et siia seda keskkonda tekitada. Me oleme praegu valimiskampaaniasse minevas tsüklis ja kindlasti eri erakonnad tulevad välja oma ettepanekutega, kuidas Eestis konkurentsivõimet suurendada – need, kellel on see eesmärk suuremalt paberile pandud. Oma erakonna poolt vaadatuna ma ütlen küll, et mõnele positsioonile, mis siit on läbi käinud ja mida me näeme mõnede erakondade, võib-olla rohkem vasakpoolsete erakondade parteiprogrammis, me kindlasti alla ei kirjuta.

Üks teema on kindlasti ettevõtete tulumaksu süsteem, mis tõesti on töötanud 18 aastat ja mille puhul me võime öelda, et kasumit ei maksustata mitte selle tekkimisel, vaid väljamaksmisel. Eestis on, nii nagu Eiki Nestor juba ütles, ettevõtte tulumaks olemas. Lihtsalt ta makstakse välja siis, kui kasum välja võetakse, mitte kasumi tekkimisel. See on andnud tõesti ettevõtetele võimaluse raha akumulioneerida, suurendada selle kasvatamise võimekust oma investeerimisotsuste tegemisel. Nii et Isamaa poolt vaadatuna ma võin kindlasti öelda: kindel ei võimalikule ettevõtte tulumaksu süsteemi muudatustele. Nüüd varamaksud, millele ka eelkõneleja Vabaerakonnast äsja tähelepanu pööras. Ma arvan, et täna on veel liiga vara rääkida varamaksudest. Me oleme olnud taas iseseisvad alles 27 aastat. See on liiga lühike periood, me ei ole tegelikult jõudnud selle aja jooksul veel kapitali koguda selles ulatuses, et hakata vara maksustama. Nii nagu varem, ütlen ka siinkohal ära, et meie erakonnast kindlasti ei tule tuge võimalike varamaksude arutamiseks. Nii nagu ka Eiki Nestor nentis, tegelikult on needsamad autod juba maksustatud aktsiisipoliitika kaudu. Me ei toeta kindlasti praegu võimaliku uue maksuna automaksu. Enamgi veel, ma arvan, et praegu oleks mõistlik kõigil erakondadel öelda selgelt ja üheselt: lähiaastatel peaks olema maksurahu. Ma arvan, et ühtegi uut maksu ei tohiks lauale tuua. Ma arvan, et ühegi olemasoleva maksumäära tõstmist ei peaks arutama.

Kui nüüd siit edasi mõelda, et kui kõik käed kirjutavad sellele alla, siis on alati vana tuntud küsimus, kuidas poliitikud leiavad siis katet kõigile headele asjadele, mida nad tahavad teha. Ma arvan, et siin on paljudel erakondadel kindlasti vaja peeglisse vaadata oma maksulubaduste koha pealt, sest mõnel puhul on ju tegemist miljarditega. Kui tahetakse katta seda ikkagi paremast majanduse tõusust, võimalikest palgatõusudest, tulu- ja sotsiaalmaksu paremast laekumisest või siis käibe tõusust ja käibemaksu paremast laekumisest, siis ei saa me rääkida niisugustest suurusjärgudest tulevastes võimalikes investeeringutes ja soodustustes, mida parteid tahavad teha. Oma erakonna poolt vaadatuna ma ütlen kindlasti, et meilt tuleb selge seisukoht: maksurahu. Me ei ole valmis ühtegi uut maksu kehtestama ega ühtegi olemasolevat maksumäära tõstma.

Mõni sõna ka täna siin kõlanud konkurentsivõime tõstmise teemal, mis on paratamatult samuti maksudega seotud. Üks näide on erisused. Meil on pikalt, kümme aastat olnud justkui dogma ja arusaam, et ühtegi erisust ei tohiks olla. Maailm ei ole aga nii mustvalge. Ma mäletan, et töövõtjatele võimaldatav tervise erisoodustus 400 eurot on olnud valimistest valimistesse meie erakonna programmis, aga me ei ole kunagi suutnud seda koalitsioonilepingu läbirääkimiste käigus läbi suruda. No ei olnud midagi teha, selles mõttes, et mingil põhjusel tulevad punased jooned vastu. Nüüd on see dogmaatika muutunud. Nii nagu ka tööandjate esindaja, kaubanduskoja juht ütles, erisusele tuleb vaadata kaine mõistusega otsa ja vaadata, kas ta suurendab meie konkurentsivõimet või mitte. Ei pea mõtlema nii, et kõik erisused on saatanast, aga kindlasti ei tohi olla ka nii, et kõik erisused peaksid tekkima. Me peame vaatama erisusi ühekaupa. Teemadest, mis on nüüdseks juba läbi arutatud, ja muudatustest, mida valitsus on praeguseks juba seadusega ellu kutsunud, üks on tõesti see erisoodustus, tööandjale antud võimalus hüvitada töötajate tervisekulutusi. Aga mul tuleb ka meelde

lähiminevikust, et viimase poole aasta jooksul on näiteks ettevõtetel võimalik katta transpordikulusid oma töötajatele, kes on Eestis, aga elavad mujal ja tulevad tööle punktist A punkti B, ilma erisoodustumaksu maksmata. Need on sellised teemad, mida tööandjad on ammu-ammu rääkinud ja mis nüüdseks on ellu kutsutud. Vaadates nüüd tulevikku, tõesti, ka näiteks laevade Eesti lipu alla toomine nõuab erisusi. See nõuab erisusi mitmes maksusüsteemis: tulumaksus, sotsiaalmaksus, töötuskindlustusmaksus. Ma arvan, et neid maksuerisusi me ei peaks kartma. Nii et kokku võttes tuleb tänada selle eest, et täna oli võimalik sellist debatti pidada, vähemalt teise ja kolmanda ettekandjaga oli see konstruktiivne. Eks me näeme, mida toob lähitulevik meile valimiskampaania käigus. Aitäh!

12:39 Esimees Eiki Nestor

Ma eeldan, et Maris Lauri soovib läbirääkimistel osaleda Reformierakonna fraktsiooni nimel. Palun, Maris Lauri!

12:39 Maris Lauri

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Maksud ei tohiks olla majanduse põhiteema. Eesti puhul peaksid need olema hoopis näiteks innovatsioon, eksport või konkurentsivõime. Ehk kui me vaatame innovatsioonipoolt, siis see, kuidas toetada investeeringuid, kuidas saada rohkem teadmisi ja neid rakendada, et meil oleksid haritud inimesed, kuidas tõsta meie majanduse tootlikkust, lisandväärtust, ja suurendada eksporti, et sellest rohkem kasu saada. Me peame aru saama, et meie koduturg on väike ja sellepärast on vaja vaadata meie konkurentsivõime peale. Kui me oleme konkurentsivõimelisemad, siis meie majandus kasvab paremini, meie inimestel on töö, tulevad sissetulekud ja kasvab ka heaolu. Aga nüüd me oleme juba päris hulk aega seisus, kus ettevõtjatega rääkides on esimene asi maksud ja ka tavainimeste puhul on tähtsad maksud. Sest maksud on ettevõtete hügieeni osa ja kui hügieenis kuskil midagi logiseb, siis võib kogu pilt kehvaks minna. Me võime jätta hambad pesemata ja võib-olla alguses tundub, et ei olegi häda midagi, aga lõpuks hakkab endal natukene kehv tunne, hambad hakkavad lagunema, aga nendel, kes lähedal on, on isegi vastik ja lõpuks nad ei taha enam meiega suhelda. See on see põhjus, miks me peame rääkima hügieenist. Kui tuba on segamini, siis tuleb see korda teha. Ei ole nii, et kui me tuleme sisse ja vaatame, et toas ei ole kõik korras, natukene luitunud on see pilt ja võib-olla diivani all on mõni tolmurull, siis keerame diivani ümber, tõmbame kardinaid maha ja hakkame seina peale mingit värvi plätserdama. Ma arvan, et sellepärast me ei saa praegu rääkida mingisugusest maksurahust olukorras, kus see tuba ongi täpselt niimoodi ära plätserdatud ja segamini. Enne tuleb asi korda teha, vähemalt minimaalses ulatuses, ja siis hakata tuba remontima ja seda paremaks tegema. Kindlasti tuleks meil asju vaadata just nimelt pikemas perspektiivis ja aru saada, mida tuleks paremini teha. Maailm on muutunud ja muutub edaspidi. Väga palju räägitakse sellest, et töövormid muutuvad. Ma arvan, et iga rahandusminister, iga valitsusliige, samuti iga inimene, kes on jälginud ettevõtlustemaatikat ja maksude tasumist, tunneb sõna "OÜ-tamine", mis iseenesest teeb OÜ-dele, osaühingutele liiga. Aga inimesed võtavad järjest rohkem endale mitmesuguseid töövorme, lepinguvorme. Ei saa panna pahaks seda, et nad valivad sel juhul endale soodsama võimaluse makse tasuda.

Kuidas peaksime koguma makse nii, et nad oleksid õiglased ja me saaksime riigi jaoks piisavaid tulusid? Eelkõige ma mõtlen sotsiaalvaldkonda, kus rahvastiku vananemise tõttu ilmselt see surve kulude kasvuks on märkimisväärne. Kui inimestel on väga erinevad töövormid, mille maksustamine on ebaühtlane, me peaksime jõudma selleni, et see baas oleks ühtne, piisavalt lai ja õiglane.

Me näeme seda, et inimesed peavad pidevalt õppima. See tähendab seda, et töötamises tulevad katkestused sisse ...

Palun lisaaega kolm minutit!

12:43 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaega.

12:43 Maris Lauri

Me soovime säilitada solidaarsust, sest ilmselt on Euroopa see maailmanurk, kuhu ei saa enam sisse tuua ameerikalikku lähenemist, et igaüks ostab endale kindlustuse ise.

Me peame vaatama vananemisele tõsisemalt silma, kas või sellest küljest, kui kaua me töötame ja kuidas me töötame. Me ei tohiks neid inimesi, kes tõesti tahaksid tööd teha, võib-olla mitte

täiskoormusega, minema peletada mitte mingite meetoditega, sh maksumeedoditega. Aga nüüd on inimesi, kes ütlevad, et aga milleks, mult võetakse rohkem selle eest, et ma teen tööd. Sest olgem ausad, paljude jaoks on pension tulu, mille nad on kunagi välja teeninud ja mille eest on juba makstud. Inimesed ei näe seda jooksva tuluna. Ja lõpuks me peame kindlasti vaatama ka seda, millele me neid kogutud maksutulust kulutame, milliseid sotsiaalhüvesid me ise pakume.

Täna on siin juttu olnud ettevõtte tulumaksust, et see investeeringute tulumaksuvabastus justkui investeeringuid ei toonud. Võib-olla ta otsekohe ei toonud. Aga ma olen rääkinud väga paljude ettevõtjatega ja julgen teha väga selge vahe: nendele ettevõtjatele, kes kasvavad, tahavad kasvada ja kes on oma tee alguses, on selline maksusüsteem väga kasulik, see paneb nad kasvama. Seetõttu oleme me tegelikult suutnud ka väga edukalt tulla välja majanduskriisist 2008.–2009. aastal. Töötades tol hetkel pangas, ma nägin väga selget vahet, mis oli Eestis ja mis oli Lätis. Lätis olidki ettevõtted, kes kümneid aastaid kasumit ei teeninud, Eestis teeniti kasumit ja tuldi sellest välja, sest see annab võimaluse kasvada.

Me võime rääkida varamaksudest, mille all on ükskord maamaks, aga olgem ausad, sellega ei ole asjad korras. Kuidas me läheme n-ö järgmisele tasemele, kui me ei suuda kõige lihtsama varamaksuga toime tulla, kui maamaksu hind on ausalt öeldes, ma enam ei mäletagi, mis aastast pärit ega võta üldse arvesse tegelikku maa väärtust?

Ja veel väike küsimus erisuste kohta. Erisused ei ole iseenesest saatanast ja neid tuleb kasutada tõesti sel juhul, kui mingid muud võimalused ei ole kasulikud. Aga olgem ausad, aeg-ajalt – ja viimasel ajal eriti – on tulnud välja erisuste ideedega, mis haisevad, sest nad on kallutatud.

Aga kokku võttes, teeme toa korda ning hakkame rääkima sellest, kuidas peaks meie maksusüsteem kaugemas tulevikus välja nägema. Aitäh!

12:47 Esimees Eiki Nestor

Marika Tuus-Laul, palun!

12:47 Marika Tuus-Laul

Austatud esimees! Head kolleegid ja meie tänane esineja! Täname ka tõesti nende väga sisukate ettekannete eest, mis siin olid! Kuna valimiseelsel ajal on alati räägitud ja ka tänase debati püstipanija Reformierakond on rääkinud väga palju maksudest, siis veidi meenutuseks. Eks Reformierakond on alati enne valimisi pakkunud välja tulumaksu langetamist, see on olnud aastaid nii, nagu me mäletame – ikka olid plakatid "Rohkem raha inimestele kätte!", "Maksuvabad reeded!", "Rohkem punaseid maasikaid!" jne. No seda kõike me mäletame, maasikaid jagati isegi siinsamas saalis. Tagajärg on olnud aga ikkagi see, et riik on kärbitud päris õhukeseks, järjest on vähendatud kõikvõimalikke teenuseid ja tõstetud kaudseid makse. Näiteks, arstiabi kättesaadavus ja järjekorrad, mis on praegu nii põnev ja populaarne teema, on viidud sellele tasemele, et seda peaaegu 17 aastat aetud poliitikat on võimatu tagasi pöörata ja sellest august ei ole üldse võimalik välja tulla. Kõik need aastad on ravijuhte ainult koomale ja koomale tõmmatud ning tõstetud inimeste omaosalust. Kõik endised tervishoiu valdkonna ministrid on tulnud Reformierakonnast.

Tuletame meelde majanduskriisi aega, mida siis hakati, nagu mäletate, kutsuma hellitavalt masuks. Tollane peaminister ennustas, et meil tuleb väga pehme maandumine. Tuli hoopis see, et olime ühed kõige suuremad kukkujad maailmas. Ja loomulikult toimusid siis hiigelpäris kärped, kärbiti väga palju. Ma saan aru, et seda oligi vaja teha, aga need kärped olid siiski sellised, et riik oli halvatud.

Lihtsalt mõned meenutuseks. Kui jutt oli siin praegu tervishoiust, siis tuletan meelde, kuidas tõsteti just neid käibemakse – ravimite ja tehniliste abivahendite käibemaksu, raamatute ja perioodika käibemaksu, matuseteenuste käibemaksu, kontsertide ja etenduste käibemaksu. Kaotati näiteks kõik hambaravihuivitised ja tõsteti voodipäevatasusid, samuti tõsteti üldist käibemaksu jne. Mul on siin kirjas 26 kategooriat veel. Täheleb, me kõik saame aru, et olid rasked ajad, aga peale kriisi lõppemist lubati ju need kärped tagasi keerata. Tegelikult seda ei tehtud. Tehti ka neid kärpimisi, mida ei olnud vaja, ja need põlistati. Need on kehtinud sisuliselt siiani. Me oleme hakanud mõningaid asju tagasi keerama.

Ja muide, ma ütlen teile niimoodi – olen palju aastaid siin olnud ja tean –, et just nimelt Reformierakond on tõstnud kordi aktsiise küttele, kütusele, maagaasile, elektrile, alkoholile. Tõesti, lugematu arv kordi. Kui me küsime – või siis küsisime –, miks te tõstate näiteks elektri- ja bensiinikaksumise, mis mõjutavad ju kõiki hindu ja käivitavad hinnaralli, siis küsiti, miks meile ei meeldi, et tõstetakse alkoholiaksumise.

Tähendab, asi pöörati ümber, see ju rikub tervist. See oli nii, et alkoholiaktsiisi võis tõsta, aga teisi ei võinud. Nüüd on alkoholiaktsiisi tõstmine justkui suur patt. Nii et siinjuhul vaadake peeglisse. Ja kui me räägime, kuidas inimesed käivad Lätis alkoholi ostmas, siis mida rohkem te räägite, seda rohkem nad lähevad, ja need, kes poleks iial läinud, lähevad kas või huvi pärast vaatama. Mis puutub sellesse, et maksumuudatusi peaks hästi pikalt ette teatama, siis 2009. aasta suvel, jaanipäeval võeti vastu otsused, mis tõstsid makse juba juulist. Nii et võtame siis teist eeskuju.

Kui praegu räägib Reformierakonna esimees Kaja Kallas sellest, et sotsiaalmaksu peaks kaotama – just nimelt "kaotama" on ta öelnud –, siis me pole kuulnud, millist skeemi ta asemele pakub, pole kuulnud, millised on seosed teiste maksudega, mis asendatakse millega. Oleme selgelt aru saanud, et Reformierakond tahab üle minna erakindlustusele tervishoius. Mäletan, et ka Siim Kallas rääkis sellest omal ajal. Austatud kolleeg härra Ligi ka ei vastanud sellele küsimusele.

Palun kolm minutit juurde!

12:52 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaega.

12:52 Marika Tuus-Laul

Mida ütleb selle kohta majandusteadlane Viktor Trasberg? "Sotsiaalmaksust loobumine tähendaks üleminekut erameditsiinile ja pensionikindlustusele ehk kindlustuspõhist sotsiaalteenuste rahastamist." Näiteks, USA-s ja ainsana Euroopas Šveitsis kehtib eratervisekindlustus, mille raames inimesed teevad vabatahtlikke sissemakseid. Mille eest maksavad, seda on neil õigus ka nõuda. Šveitsis maksab eraravikindlustus keskmiselt 500 eurot inimese kohta, kahe lapsega pere maksab seega 2000 eurot tervisekindlustusele. Meil ei teeni inimesed ju nii palju kuuski. Seega pole see vabatahtlik sissemaksetel põhinev tervishoiusüsteem meie oludes mõistlik, ütleb Trasberg. Täheendab, see on kordi kallim kui maksudel ja solidaarsusel põhinev tervishoid. Ja loomulikult, mis saab meie pensionisüsteemist, meie kolmesambalisest? Praeguseks oleme väga palju lehest lugenud, et see kolm sammast on ennast ammendanud. Maailmapank kunagi meile seda soovitas – arengumaadele ja postkommunistlikele maadele. Muide, on huvitav, et siis, kui see meil Eestis jõustus, aastal 2002, lükkas Maailmapank ise juba selle süsteemi ümber, aga meil kehtib see siiani ja me teeme seal ainult kosmeetilisi parandusi. Kui me tahame nüüd sotsiaalmaksu kuidagi üle kanda teistesse tarbimismaksudesse, siis me teame, et need on regressiivsed ja mida väiksem palk, seda rohkem suhtena palka ära maksad. Ja tuletan meelde jälle Eiki Nestori kuulsat lauset: "Selleks, et jõukad saaksid riigilt rohkem raha, tõstetakse kaudseid makse, mille väikse sissetulekuga inimesed kinni maksavad."

Kui rääkida veel sotsiaalmaksu laest või maksu jaotumisest tööandja ja töövõtja vahel, siis seda saame teha ainult progressiivse, astmelise tulumaksu kontekstis, mitte kuidagi teisiti. Kõikides normaalses riikides on astmeline tulumaks. Kus ei ole, tuletan veel kord meelde. Härra Ligi siin ütles, et ta ei mäleta, vist Rumeenias, Mongoolias, Albaanias, Venemaal, Hongkongis ja veel mõned riigid. Oli ka meil esimeses Eesti Vabariigis 13 astet ja oli ka Eesti Vabariigi algul Savisaare ajal. Praegu on see Soomest, Saksamaast ja Prantsusmaast Ameerikani välja. Paljudes riikides on ka astmeline kohalik tulumaks. Nii et astmeline tulumaks teeb meie riigi sidusamaks ja suurendab sotsiaalset õiglustunnet, mis on tegelikult meie kõigi ühine eesmärk.

Tänase debati lõpetuseks ma ütlen, et tõesti, Exceli tabelite asemel peame me märksa rohkem kuulama ettevõtjaid ja teadlasi. Loodame, et saame kunagi ka nendes asjades ühisele kokkuleppele. Aitäh!

12:54 Esimees Eiki Nestor

Taavi Rõivas, palun! Kolm minutit lisaaega.

12:55 Taavi Rõivas

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Alustan just sealt, kus kolleeg Marika Tuus lõpetas. Ehk ma tõesti loodan, et mõnigi saalis olev koalitsiooniliige, keda oli selle arutelu ajal suhteliselt vähe, tõesti kuulab seda, mida ettevõtjate esindajatel öelda oli, ning loeb ka seda, mis on kirjas tööandjate manifestis. Seal on nii mõndagi, mida tasuks järgida.

Aga minu ettekanne või sõnavõtt räägib maksukaose mõjust Eesti majanduskeskkonnale. Mäletatavasti on Eesti maksusüsteemi mitu aastat järjest hinnatud maailma parimaks OECD riikide hulgas. Ja 2016. aastal, kui oli vaja ettekäänat selleks, et valitsus kukutada, siis otsiti seda riigiettevõtete nõukogudest ja

lõpuks leiti see majandusseisakust, mis, nagu me tagantjärele teame, ei olnudki mitte seisak, vaid päris hoogne majanduskasv. Nüüd selleks, et seda seisakut käima saada, mõeldi geniaalse plaanina välja seisakumootor, mis kõlab juba keeleliselt sama absurdsest kui sisuliselt. Selle üks sisu pidi olema see, et kõik, mida vähegi maksupoliitikas teistmoodi teha saab, tuleb teistmoodi teha, vaatamata sellele, et ettevõtjad ei ole kunagi palunud maksusüsteemi pea peale keerata, ja vaatamata sellele, et Eesti rahvas ei ole kunagi selleks mandaati andnud. Seisakumootorit oli toonasel koalitsioonil vaja käivitada ja seda ka loomulikult tehti.

Kõikidelt valitsustelt, sõltumata nende maailmavaate põhiosast, olgu see parempoolne või vasakpoolne, oodatakse alati selget ja etteaimatavat poliitikat. Kui me mõtleme eelmistele valitsustele, siis nii mõnigi neist langetas tulumaksu, langetas sotsiaalmaksu, langetas ka töötuskindlustusmaksed. Eelmise valitsuse ajal muudeti optsioonide maksustamine soodsamaks, tegeldi aktiivselt maksupettuste vastase võitlusega. Kui kõik need asjad ühte pilti panna, siis joonistub sealt väga selge muster: muuta töö Eestis vähem maksustatuks, soodustada kõrgema palga teenimist, soodustada töötamist. Selle maailmavaate vastu võib vaielda või mitte, aga vähemalt oli see ettearvatav, selge ja arusaadav. Nüüd see nn jõuline muutus, mis 2016. aasta lõpus esile kutsuti, seisnes selles, et mõeldi välja kuus uut maksu, millele, ma rõhutan, mitte ühelegi ei ole saanud Eesti rahva enamuselt mandaati. Ei magusamaksule, panditulumaksule, pakendiaktsiisi tõstmisele ega autode maksustamisele, ühelegi neist ei ole tegelikult saanud mandaati valijatelt. Sellega, et see sellise hooga ette võeti, ei eiratud mitte ainult ettevõtjate ja opositsiooni hoiatusi, vaid mindi tegelikult ka seaduse vastu, nagu Toomas Luman täna väga delikaatsel moel vihjas. Võite ise hinnata, kas see oli adekvaatne või mitte.

Kõige suurema negatiivse mõjuga on muidugi see, et on muudetud tulumaksusüsteemi, mis on olnud Eestis väga unikaalne ja edukas ning soosinud kiiret palga ja elatustaseme kasvu. Juhin tähelepanu, et mitte üheski meie saatusekaaslasel riigis ei ole olnud sedavõrd kiire palkade ja sissetulekute kasv kui Eestis, ja väidan, et Eesti tulumaksusüsteemil on selles arvestatav osa. See tulumaksusüsteem keerati pea peale ja taas nii, et sellele ei olnud isegi mandaati küsitud. Tekib küsimus, et aga kes lubas või miks seda tegite. Kust te võtsite selle jultumuse seda nii teha? Ma saan väga hästi aru, et ka tagajärjed on tegelikult kerged tulema. Mitte ainult see, et Eesti inimesed on täiesti rahulolematud nende maksumuudatustega, vaid tegelikult ka faktid kõnelevad enda eest. Täpselt nii, nagu rääkisid tänased peaettekandjad, teeb ka mulle muret see, et ühe aastaga on Eestis ümbrikupalkade maksmise osakaal kasvanud 8%-lt 13%-le ehk enam kui poolteisekordistunud. Kui me sellisest trendist ei oska sõnumit välja lugeda, siis peame küll endale kangemad prillid hankima.

Aktiisiid on riigieelarves alati olnud kahe eesmärgiga. Üks on loomulikult teenida riigieelarvesse tulu, aga teine, minu silmis isegi veel olulisem eesmärk, on see, et piirata kahjuliku kauba tarbimist. Ja ma keeldun kaasa minemast selle jutuga, et üks aktiisitõus on automaatselt halb asi. Ma väidan, et kui eelmiste valitsuste ajal – ja neid on olnud väga mitu – on tõstetud aktiise keskmiselt 5% või 10% aastas, on need olnud lõviosas väga õiged ja põhjendatud tõusud. Kui aga nüüd mindi jällegi jõuliselt peale seisakut murdma ja tõsteti 14 kuuga ühe konkreetse alkoholiliigi aktiis kahekordseks, siis, jällegi, ei pea olema eriti tugev matemaatik, et aru saada – kui sa ühe kauba aktiisi tõstad kahekordseks, siis inimesed hakkavad otsima alternatiive. Ja inimesed mitte ei ostnud ainult teist liiki alkoholi, vaid leidsid koha, kus aktiisiid on madalamad. Nii pole ka imestada, et kahe aastaga, mis Jüri Ratase valitsus on ametis olnud, on piirikaubandus – mis on kahtlemata olemas igasuguste aktiisimääradega – kahe aastaga enam kui kümnekordistunud. Kui me sellest ei oska märke välja lugeda, siis peame taas soovitama ise endale kangemaid prille.

Ma arvan, et nüüd, pool aastat enne valimisi, on praegu veel valitsusse kuuluvatel erakondadel viimane aeg tunnistada, et üht-teist läks nihu ka, ja mõelda väga hoolega järele, mis mandaati nad valijatelt küsima lähevad. Selliste väga rutakate maksumuudatustega on tehtud väga palju halba, nii teadlikult kui mõnes kohas küllap ka tahtmatult. Ma ei usu, et koalitsioon tahtis töötavate pensionäride maksukoormust tõsta või mõne aastaga piirikaubandust kümnekordistada. Nii et vea tunnistamine ei ole kindlasti nõrkuse tunnus. Ma arvan, et nii Keskerakonnal, sotsiaaldemokraatidel kui ka IRL-il on põhjust peeglisse vaadata ja mõelda, mis siis ikkagi juhtus, et sellest absurdsest sõnakonstruktioonist "seisakumootor" on saanud või saamas Eesti arengupidur.

Ma lõpetan viidates tööandjate manifestile. Tööandjad ütlesid otse välja, et kõigepealt tuleks maksud pöörata tagasi aastasse 2016 ehk Ratase valitsuse eelsesse aega ja siis rahulikult ühiselt kaaluda, kas üldse on Eesti maksusüsteemil suuri raputusi vaja. Aitäh teile!

13:03 Esimees Eiki Nestor

Jürgen Ligi, palun!

13:03 Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! See arutelu sai püsti pandud põhjusega – nii nagu tuli välja ka Dmitri Jegorovi ettekandest –, et maksusüsteemist ei tohiks teha meie majanduse suurt probleemi. Aga protsess on läinud niimoodi, et probleemiks see tehakse ja muudetakse kaoseks enne igat valimist – räägitakse lollusi, antakse lubadusi ehk tehakse kahju, mõni asi läheb kahjuks ka läbi. Ja seekord siis ka kahe valimise vahel toimus katastroof, sellist kobara virutamist Riigikogu saali ja selliseid tähtaegu, selliseid protseduure ei ole kunagi tehtud, ka mitte kriisi ajal. Kuigi ma olen – võin üle korrata – väga rahul sellega, et me suutsime kriisi ajal teha kiireid otsuseid. Aga siis kõike kooskõlastati ning kasutati analüüse ja ekspertiise, seekord seda ei tehtud.

Marika Tuusile vastaks lihtsalt seda, et ta võiks kuulata, mida teised räägivad, mitte lihtsalt tulla segast peksma, siis ta saab ka aru, millest tänane arutelu oli. Eriti halb on, kui mõeldakse välja tsitaate teistele ja siis esitatakse neid siin järjest ridamisi. Ma soovitan tal veel tutvuda analüüsides, mis räägivad maksuerandite jaotusest. Temale on see jaotamismajandus väga tähtis, ta tahab nende eranditega toetada kõige jõukamaid, sest sinna läheb maksuerandite raha.

Aga üldiselt kõik, kes siin võtsid kasutusele sõnad, et maksuerandid on saatanast või mitte, rääkisid rumalust, sest sellist väidet ei ole siin puldis täna kõlanud ega ka kuskil meedias. See oli väljamõeldis, seda tonti ei oleks olnud ilus kellelgi seinale maalida, et oleks, mida rünnata. Küll aga tasub nii sotsiaalsematel kui ka parempoolsematel uurida, mis on maksumõjud – uurida seda, et see on olnud kriisihalduses kõige levinum võte ja kõige soovitatavam peale maksude parema kogumise need moonutused kaotada, kus maks jääb kogumata ebaõiglaselt – ja siiski argumenteerida juhul, kui mõni maksuerand tundub hea, mitte lihtsalt lobiseda, et nad ei ole saatanast. Keegi pole seda öelnudki. Riigikogust, mitte saatanast, tuleb maks ja maksuerand.

Muidugi, kes väga hästi aru sai, millest jutt on, oli Sven Sester, ja temal läks müts plahvatusse põlema. Eks olegi, kui sa ikkagi tuled väljaspool igasugu normaalseid reegleid ja laod letti korraga pakendiaktsiisi ja suhkruaktsiisi ja automaksu, siis veel teise automaksu ja panditulumaksu ja seejärel tulumaksu käkerdise, aktsiisitõusud, aga oled ise toonud saali ka eelmised aktsiisitõusud, mis olid mitu korda väiksemad, no mida sa siis teed – ajadki siin mingit jama ja püüad oma pead maha jahutada. Sven Sesterit ei peaks ükski fraktsioon, isegi Keskerakond siia pulti laskma maksudest rääkima, ta peaks ukse taha minema. See on täielik häbi, mis on tema teinud. Praegu käib võitlus ainult selle üle, kas Sester tegi midagi sarnast ka eelmises valitsuses või siiski ainult selles valitsuses. Nii et see tulekahju oli põhjendatud.

Samuti, kui eranditest ikkagi rääkida, siis see kobar ju kleebiti selle neetud terviseedenduse külge. No toogu mõni argument siis, kus see tervis paremaks läks, kui maksti kinni jõusaalid ja maratonipiletid, aga mitte kuidagi ei ole parandatud nende juurdepääsu spordile, kes tegelikult on majanduslikult nõrgad, kellel ei ole jõukat tööandjat ja kes tahavad lihtsalt sportlikult elada – jalutada, kepikõndi teha, seenel käia minu pärast. See kõik on kindlasti tervislikum kui mingi jõusaal. Aga kommertsalustel spordi pakkumine ...

Palun lisaaega!

13:08 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaega.

13:08 Jürgen Ligi

... terviseedenduse alla, see on küüniline. Kommertsalusel tehtaval spordil on ainult väga õrn kokkupuutepunkt tervisega. On olemas odavamad ja tervislikumad alternatiivid. Mis veel tähtsam, sotsiaalselt on nõrk hoopis teine seltskond kui see, kes saab jõusaali pileteid nüüd soodsamalt. Loomulikult kasutatakse see palgalisana ära, aga vaevalt keegi sellepärast tervemaks saab, igatahes ei saa tervemaks need, kellel on tegelik juurdepääsuprobleem. Aga see on lihtsalt üks näidetest. Maksueranditest veel pikemalt rääkides, majandus peaks piiratud ressursside tingimustes põhinema ikkagi loomupärastel eeldustel, mitte kunstlikult tekitatutel. Kui me rajame mingi maksuerandi, ükskõik, kas või laevanduses, siis tuleb sinna konkurendiks veelgi tugevam maksuerand, igal juhul odavam pakkumine. Ei ole mõtet punnitada erandite kaupa midagi teha, kui meil on tööjõupuudus ja meil on

eelised mujal. Aga see on üldse pikem jutt.

Mida maksudest veel võiks ikkagi üle nimetada, on see, et aktsiisid on väga head maksud. Siin pole mõtet tänitada, et keegi veel tõstis, Sester ka eelmises valitsuses jne. Võib-olla läks liiale 2015, aga üldiselt on tõstetud ju 5% ja 10% kaupa, põhjusel, et see on absoluutsumma, mitte protsent, seda peab hindade ja sissetulekutega kuidagi korreleerima. Selles mõttes kõik riigid aeg-ajalt korrigeerivad aktsiise ja kõik valitsused teevad seda. Aga 45%- ja 70%-sed aktsiisitõusud, no see on ju lollus. See on tõeline lollus ja seda tagasi pöörata on äärmiselt keeruline. Sven Sester oleks võinud rääkida sellest. Samamoodi ta oleks võinud kaitsta siin seda, kuidas oli ikkagi õige tulla selle maksukobaraga, nagu ta siin praalis, ja rääkida kõik need asjad üle. Ärgu hakaku muust jutustama. Maksusüsteemi tulevik, tõepoolest, demograafilistel põhjustel, aga ka võimaluste tõttu muid töövorme kasutada – ma ei arva, et see nüüd massiline on, aga siiski, see on pealesuruv – ja ka siis ettevõtlustulu kasutada oleks meil vaja, et tööjõumaksukoormust kanda kuhugi mujale. See on üks tuleviku debati teema. Ja muidugi oleks tahtnud veel midagi kuulda sellest deklareerimisvabast või lihtsamast e-maksuhaldusest, mis aitaks makse paremini kokku koguda ja lihtsamini maksta. Aga ju siis sellest räägime teine kord. Aitäh!

13:10 Esimees Eiki Nestor

Aivar Sõerd, palun!

13:11 Aivar Sõerd

Austatud esimees! Head kolleegid! Riigi majanduse arenguks kindlasti ainult maksusüsteemi arendamisest ei piisa. Majanduse arenguks on vaja peale hea maksusüsteemi veel kvalifitseeritud tööjõu olemasolu, on vaja, et kapital oleks kättesaadav, et oleks transpordiühendused ja et energiahinnad oleksid konkurentsivõimelised. Aga maksusüsteem on tähtis, ta on keskne, ja kindlasti sellest on põhjust rääkida.

Eesti on ajalooliselt olnud oma maksusüsteemi kujundamisel innovatiivne. Proportsionaalne tulumaks viidi sisse aastal 1994. Toonase maksureformiga sai Eesti kõik uued maksuseadused, vanast süsteemist peaaegu midagi üle ei võetud, ja proportsionaalne tulumaks on edukalt toiminud kuni k.a 1. jaanuarini, kui see asendati astmeliselt väheneva tulumaksusüsteemiga. Kui me meenutame, siis Eesti võttis ju maailma esimese riigina kasutusele e-maksuameti, eeltäidetud tuludeklaratsioonid ja elektroonilise deklareerimise. Kui meil ei oleks olnud lihtsat proportsionaalset tulumaksusüsteemi, siis me kindlasti aastal 2000 seda teinud ei oleks. Me oleks kindlasti sisse viinud e-maksuameti, aga aastaid hiljem. Kuhu me siis tänaseks jõudnud oleme? Uus, astmeliselt vähenev tulumaksusüsteem on kehtinud nüüd kaheksa kuud ning segadust ja ebameeldivaid üllatusi on selle aja jooksul olnud ikka päris palju. Meenutame, et aasta algul tuli ebameeldiv üllatus töötavatele pensionäridele, keda siis tabas maksukirves ja kõrgem maksustamine. Siis aprillis juhtus nii, et maksuamet hakkas saatma teavitusi, et inimesed on maksuvaba miinimumi rohkem arvestanud, kui peaks. Neid, kellele teavitused saadeti, oli 36 000 maksumaksjat. Täna loeme meediast, et maksuamet on järjekordselt saatnud teavitused, seekord siis juba 57 000 inimesele. Aga mida need inimesed selle teavitusega ette peavad võtma, see on ka küsimus. Mis nad siis peavad tegema? Nad on siis järelikult oma tulusid valesti prognoosinud. Nimelt, uus astmeliselt vähenev maksuvaba miinimumi süsteem eeldab seda, et inimesed peavad oskama prognoosida, milliseks kujuneb nende aastatulu, aga praktikas on see üsna keeruline, sest peale töötasu võivad inimesed saada ka ebaregulaarseid tulusid ja palgatulule lisaks muid tulusid.

Ma tahaksin rääkida veel sellest, et on üks küsimus, mis mul jäi siin Dmitri Jegorovile esitamata, kuna järjekord lihtsalt ei jõudnud minuni. Kui see uus astmeliselt vähenev maksuvaba miinimumi kord kehtima hakkas, siis peaminister käis korduvalt küll siin Riigikogu ees ja ka mitmes meediakanalis rääkimas, et uuest maksusüsteemist võidab 86% kõigist töötajatest.

Palun natuke lisaaga!

13:15 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaga.

13:15 Aivar Sõerd

Ja siis seda asja natukene korrigeeriti ja peaminister rääkis, et 80% kõigist inimestest võidab uuest tulumaksusüsteemist. No ma küsisin Rahandusministeeriumilt, et olge nii head, näidake mulle neid analüüse, kust tuleb välja, et 80% kõigist inimestest uuest maksusüsteemist võidab.

Rahandusministeerium vastas mulle, et seda analüüsi pole, seda alles koostatakse, aga nii kui me valmis saame, nii me teile näitame, ja me teeme selle valmis majandusproгноosi esitamise ajaks. Septembris, kui majandusproгноos ilmus, ei olnud seal aga mitte mingisugust analüüsi uue tulumaksusüsteemi kohta. No siis ma võtsin ette ja hakkasin omal käel seda asja uurima. Augusti lõpus avalikustas Maksu- ja Tolliamet eelmise aasta üksikisiku tuludeklaratsioonide koondi andmed. Seda uurides selgus, et võitjaid ei ole kaugeltki mitte 80%, on vaevalt 70%. Aga need on ju vanad andmed, praegu me peame vaatama, millised on inimeste tulud sellel aastal. Vaevalt et võitjate hulk nüüd isegi 60%-ni küündib. Nii et kogu seda uut maksusüsteemi on ka ilustatud valedega. Aga noh, loodetavasti ikkagi õnnestub see 6000 astmest koosnev keeruline süsteem, kus inimesed peavad vaeva nägema oma tulude prognoosimisega ja sellega väga hakkama ei saa, ära tühistada. Lootust annab ka see, et need koalitsioonierakonnad, kes selle asja välja mõtlesid, ei ole isegi enda looduga rahul. Täna tähelepanu eest!

13:17 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

13:18 Peeter Ernits

Lugupeetud juhataja! Kolleegid! Jah, ma ei ole siin rahandusspets nii nagu kolleegid Aivar Sõerd ja paljud teised, aga ma räägin teile elust enesest. Mulle väga meeldis Dmitri Jegorovi ettekanne. Jah, tõesti, ta ütles, et valija on küll Eestis, aga paljud otsused tehakse Brüsselis ja me ei tea, kui palju me suudame neid mõjutada. Väga oluline asi. Kas me ikka suudame? Või teiseks, kohalike maksude asi on lödi ja maamaksumäärad tuleks kuidagi eluga kokku viia. Täitsa nõus. Aga eelkõige ma tahaks rääkida sellest, mida ma olen näinud olles valitsuskoalitsiooni liige – see, mis toimub lõunas. Hiljuti ma kuulsin Läti parlamendi endise liikme Spolitise juttu kolleeg Hanso saates. Tema ütles, et Põhja-Läti on õitsele puhkenud. Ja tõepoolest on. Aga kui kolleeg Hanso küsis, et miks see nii on, kas ei oleks saanud midagi teha ja kuidagi koordineerida neid asju, siis Läti parlamendi kolleeg ütles, et vaadake, on olemas selline kogu nagu Balti Assamblee. Kuid Eesti delegatsioon on olnud seal – nüüd on minu väljend – munadeta, pole huvi tundnud. Nii et selle koha pealt väike nüke siin, et ei ole Jevgeni Ossinovski ja Sven Sester siin ainsad, kelle peale võiks näpuga näidata.

Mis aga tegelikult toimus? Jah, Põhja-Läti lööb õitsele ja mis võiks meil olla selle vastu, kui meie naabritel läheb hästi. Aga koalitsioonis oldud aastate jooksul ma nägin, mis hakkas toimuma. Algul käisid bussid Järva-Jaanist Läti piirile, hiljem hakkasid kõik käima. Paljud mu tuttavad ja sõbrad, väikeste poodide omanikud rääkisid, kuidas kõik kuivab kokku. Alkoholivarud Lõuna-Eesti inimeste majapidamistes kasvasid. Ka minul on nii suured, et tegelikult ei jõua isegi kõike ära juua ja polegi vajadust, aga kui sa juba lähed, siis loomulikult võtad kaasa. Ja lõpuks, kui 2016 algul avas Läti piiril uksed esimene pood, siis sellest ajast peale on kasv olnud mastaapne. Kui 2015. aastal toimus veel alla protsendi alkoholiostust piirikaubanduses, siis praegu on see 25%. Nii nagu kolleeg Rõivas siin ütles, piirikaubandus on kasvanud üle kümne korra viimase kahe aastaga, tegelikult isegi rohkem.

Kui ma toona rääkisin toonase rahandusministriga, siis ma ütlesin, et kuule, Sven, asi lõpeb kurvalt, ma näen, mis toimub. Ma käisin n-ö prooviostudel ja vaatasin, kuidas Lätis elu käib, eelkõige Valka alkopoodides. Ma nägin, mis seal toimus. Nagu laulupidu – lapsed, raugad, kõik tirivad. Ja vaikselt nihkus see front järjest Tallinna poole. Aga Tallinnas mu head kolleegid, koalitsioonikaaslased ütlesid, et kõik on kontrolli all. Ma mäletan väga hästi, kuidas hea kolleeg seletas mulle, et tegemist on nagu jootrahaga, natuke kaob nagu ära. Ole rahulik, Peeter! Ja ma uskusin seda, aga ma toona tulin jälle ja jälle selle jutuga valitsuskoalitsiooni liikmena fraktsiooni ja rääkisin, et poisid, asi lõpeb kurvalt, vanker veereb kraavi. Alati oli sama lugu, nagu Titanicu kapteniga. Järgmine valss, palun! Kuigi *iceberg* lähenes. Nii see käiski, kuni tuli uus minister, Toomas Tõniste, ja oh imet, hakati korrigeerima.

Miks ma seda kõike räägin? Kui ma kuulsin Dmitri Jegorovi esinemist, siis tema ongi see mees, kes tegelikult on Rahandusministeeriumi n-ö ajudest selle valdkonna pea. Võiks arvata, et järelikult Dima Jegorov vastutab selle eest, kuna tema andis valet nõu valitsusele, toonasele rahandusministrile jne. Aga

...

13:23 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, Peeter Ernits! Aeg sai täis.

13:23 Peeter Ernits

Nii et tegelikult ütles Jegorov, et riskid on nii suured. Aga nagu ma aru saan, ju siis seda ei arvestatud. Aitäh!

13:23 Esimees Eiki Nestor

Lõpetan selle päevakorrapunkti arutelu.

2. 13:23 2018. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (695 SE) esimene lugemine

13:23 Esimees Eiki Nestor

Meie järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud 2018. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu 695 esimene lugemine. Valitsuse ettekandja rahandusminister Toomas Tõniste, palun!

13:23 Rahandusminister Toomas Tõniste

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Teie ees on 2018. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu. Eesti valitsuse eelarvepoliitika on vastutustundlik, oleme hoidunud positiivsete lisaeelarvete tegemisest. Teie ees on eelarve muutmise ettepanekud, mille kohaselt kulude ja tulude kogumaht ei muutu. Muudatusega soovime täpsustada ministeeriumide ja teiste asutuste jooksva aasta kulusid. On tavaks saanud, et Riigikogu täpsustab sügisel jooksva aasta riigieelarvet, kuna alates eelmise aasta lõpust, kui eelarve kinnitati, on elu toonud kaasa täpsustusi tegevuste elluviimise ajakavas ning lisandunud on ka uusi ja olulisi tegevusi. Eelarve muutmise ettepanekute tegemisel oleme lähtunud soovist kasutada riigi raha optimaalselt ja sihipäraselt, vajaduse korral tegevusi ümber prioriseerides. Seatud eesmärkide saavutamiseks on õige riigieelarvet muuta. Teie ees olevate muudatuste eesmärk on kasutada prognoositud kulude muutmise tõttu vabanenud raha teiste vajalike tegevuste elluviimiseks. Riigi kulud tervikuna ei kasva, kuid vabanenud rahaga saame teatud muresid lahendada.

Kokku muudetakse eelarvet 216 miljoni ulatuses, mis moodustab ligikaudu 2% riigieelarve mahust. Vahendid vabanevad järgmistes kohtades. Eesti riigi oma panusest eurorahaga tehtavate projektide toeks vabaneb 58 miljonit eurot tegevuste ajakava täpsustamisest. Keskkonnaministeeriumist vabanevad looduskaitseliste maade soetamise eelarvest 4,1 miljonit eurot. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eelarvest vabaneb Rail Baltic Estonia OÜ käibemaksu tagastamisest 3,3 miljonit eurot ning EAS-i IKT arenguprogrammi tegevuste ajakava täpsustumisest 1,7 miljonit eurot. Rahandusministeeriumi sihtotstarbeliste vahendite reservis vabaneb tegevuste ajakava täpsustumisest 21 miljonit eurot. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala eelarves vabaneb elatisabifondi eelarvest 2,7 miljonit eurot.

Meie peamised ettepanekud vahendite ümbersuunamiseks on järgmised. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eelarvesse soovime suunata AS-ile Eesti Raudtee Euroopa Liidu direktiividest tulenevate muudatuste täitmiseks 15 miljonit eurot ja teedehituseks 17 miljonit eurot. Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarvesse suuname 19 miljonit eurot erakoolide, MTÜ Raamatukoguvõrgu Konsortsiumi ning raamatukogu teavikute soetamiseks ja lepinguliste kohustuste täitmiseks. Maaeluministeeriumi laboriseadmeteks on plaanis suunata 1,6 miljonit eurot. Justiitsministeeriumi IKT vahenditeks läheb 0,5 miljonit ja laboriseadmeteks 0,6 miljonit eurot. Kultuuriministeeriumi eelarvesse laenulepingute ennetähtaegseks lõpetamiseks suuname 2,8 miljonit eurot. Rahandusministeeriumi eelarvesse lisandub Eesti peamistele usuühendustele Eesti Evangeelsele Luterlikule Kirikule ja Eesti Apostlik-Õigeusu Kirikule 7,9 miljonit sakraalhoonete ja -rajatiste parandamiseks, säilitamiseks ja taastamiseks, pühapäevakoolideks jms. Siseministeeriumi eelarvesse suuname lisaks 25 miljonit eurot varustuse ja tehnika soetuseks.

Peale selle sisaldavad ettepanekud valitsemisala sees tegevuste vahelisi muudatusi, millest suuremad on järgmised. Kaitseministeeriumi liikmemaksude prognoositavast ülejäägist ja investeeringute ajakava täpsustumisest soovime suunata 2,9 miljonit eurot Kaitseliidu sihtotstarbeliseks toetuseks. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi Rail Baltic Estonia OÜ käibemaksu tagastamisest vabanenud 2,2 miljonit eurot suunatakse Veeteede Ametile, Tehnilise Järelevalve Ametile ja Tarbijakaitseametile

investeeringuteks ja soetusteks. Rahandusministeeriumi tööjõu- ja majandamiskulude prognoositav jääk, mis on 2,4 miljonit eurot, suunatakse Maksu- ja Tolliameti ning Statistikaameti infotehnoloogilisteks investeeringuteks.

Austatud Riigikogu! Vaadates 2018. aasta riigieelarve täitmist laiemalt, saan öelda, et riigieelarve tulud tervikuna laekuvad kavandatud mahus ja ka kulusid teeme nii, nagu eelarve ette näeb. Tulusid oleme kaheksa kuuga saanud 6,42 miljardit eurot ehk 62% aastaks kavandatust. Kulusid ja investeeringuid on sama ajaga tehtud 6,38 miljardi euro eest. See on 59% aastaks planeeritust. 2018. aasta lõpuks on Rahandusministeeriumi prognoosi kohaselt valitsussektori eelarve struktuurses ülejäägis, mille suurus on 0,1% sisemajanduse kogutoodangust.

Kokkuvõtteks. Teie ees oleva ettepaneku tulemusena saab valitsus kasutada vabanenud vahendeid teiste vajalike kulude katmiseks. Riigi kulude kogumaht ei muutu. Riigi rahandus on 2018. aasta lõpus heas korras. Austatud Riigikogu, palun teil seda eelnõu toetada! Aitäh!

13:29 Esimees Eiki Nestor

Küsimused eelnõu algatajale. Peeter Ernits, palun!

13:29 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Noh, see on tavapärane asi, et raha suunatakse ümber siia-sinnapoole. Aga siin punkt 11.7 all on kirjas, et anda 6,7 miljonit Eesti Evangeelsele Luterlikule Kirikule ja 1,15 miljonit Eesti Apostlik-Õigeusu Kirikule. Ma küsin, kas see summa on nüüd sama, mida valitsus üritas okupatsioonikahjude jms nime all neile suunata ja võtta n-ö omandireformi reservfondist, aga ei läinud läbi siin Riigikogu saalis. Kas nüüd on siis see allikas leitud? On see sama asi?

13:30 Rahandusminister Toomas Tõniste

Aitäh! See on täpselt seesama asi. Algselt oli seda plaanis rahastada omandireformi reservist, aga nüüd tuleb see raha Vabariigi Valitsuse reservist.

13:30 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

13:30 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea esimees! Hea minister! Seletuskirja punkt 9.9 räägib rahaeraldistest kohalikele omavalitsustele teede remondiks. Siin on Viljandi, Põltsamaa, Väike-Maarja ja Haljala. Kas on teisigi omavalitsusi, kes on pöördunud teie poole lisarahastusküsimustega? Minu teada on näiteks Otepää vald seoses Puka aleviku suurte investeeringute vajadustega valitsuse poole pöördunud. Mismoodi see menetlus on toimunud ja miks ei ole selle eelarve raames nende ettepanekuid arvestatud?

13:31 Rahandusminister Toomas Tõniste

Aitäh! Jah, tõesti, eks neid vajadusi ole väga palju üle Eesti, aga lihtsalt 2018. aasta eelarves leiti võimalus selleks summaks ja need objektid. See on MKM-ist tulnud ettepanek.

13:31 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

13:31 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja, aitäh eelmise vastuse eest! Aga ma küsin selle jätkuks, et kui see umbes 200 miljonit on alati n-ö siia-sinnapoole tõsta, miks siis valitsus enne punnis seda raha omandireformi reservfondist võtta, muu hulgas ka okupatsioonikahjude kompenseerimiseks, ja nüüd pandi see siia. Miks seda algul siit ei võetud? See oleks ju arukas. See praegune lahendus mulle meeldib.

13:32 Rahandusminister Toomas Tõniste

Aitäh! Arukas? (Naerab.) Alguses tundus, et seda saab katta omandireformi reservist, aga arutelude käigus siin Riigikogus leiti, et mõttekam oleks tõesti rahastada seda valitsuse reservist. Ega siin paremat vastust ei ole.

13:32 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

13:32 Henn Põlluaas

Aitäh! Me oleme kuulnud, kuidas nn katuseraha sildi all jagatakse raha siia-sinna ja ka perepoliitikale – terve miljon eraldati mingile perekonna sihtasutusele, mida pole olemas –, aga samal ajal siit punktist 13, Sotsiaalministeeriumi valitsemisala, loeme, kuidas laste ja perede programmile eraldatud raha vähendatakse. Mis mäng siis valitsuses käib?

13:33 Rahandusminister Toomas Tõniste

Aitäh! Eks valitsuse mure ole ikka sündimus. Meie riigi tulevik on seotud meie laste juurdekasvuga ja perepoliitikal on siin väga tähtis roll. Nii ta ongi.

13:33 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

13:33 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea esimees! Hea minister! Päris palju eraldisi on infotehnoloogilistele arendustele. Eile me ka siin arupärimise raames puudutasime seda teemat ja tõdesime, et meil riiklikul tasandil puudub tervikpilt finantsvahenditest IKT valdkonnas. Päris palju antakse raha uute süsteemide ülesehitamiseks, aga olemasolevate süsteemide arendamiseks ja nende parandamiseks ressursse napib. Kas te nende muudatuste jooksul suutsite ka valitsuses süstemaatilisemat arutelu pidada, sest tegemist on Eesti kuvandi väga olulise osaga?

13:34 Rahandusminister Toomas Tõniste

Aitäh! Tõesti, see IKT laiemalt on tänase valitsuse prioriteet, murekoht on täitsa õige. Kui plaanime uusi n-ö arendusi, siis leiti, et see vundament, kuhu peale neid ehitada, on mädane. Ja see ongi praegu probleem, et sinna on liiga vähe investeeritud. Sellepärast on valitsus eraldanud sinna lisavahendeid. Ka järgmise aasta eelarves ja nelja aasta perspektiivis on suunatud sinna 120 miljonit eurot juurde, et seda probleemi lahendada. Peale selle, riigi eelarvestrateegia menetluse käigus oli meil eraldi selline professionaalide tiim, kes siis hindas ära ühiselt kogu meie riigi eri ministeeriumide vajadused ja reastas eksperdihinnangu põhjal, millised neist on kõige olulisemad. See ei olnud niimoodi, et rahandusminister või keegi teine siis vaatab, mis meeldib, mis ei meeldi, vaid nüüd ongi lähenetud komplekselt ja just tulevikku vaatavalt. See on suund, mis vajab kindlasti rohkem tähelepanu ja ressursi.

13:36 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

13:36 Henn Põlluaas

Aitäh! Lugupeetud minister, ma ei saanud teie vastusest küll mitte midagi aru. Ma küsisin teilt, miks valitsus vähendab laste ja perede programmile eraldatud summasid. Te ütlesite, et lapsed ja pered ongi teile tähtsad ja nii ongi. Ühesõnaga, ma saan siis aru, et tähtis on laste ja perede toetuste ja selle programmi vähendamine. Kas valitsuse selline tegevus kuidagi väga äraspidine ei tundu? Peaks vastupidi olema.

13:36 Rahandusminister Toomas Tõniste

Aitäh! Seal oli jah mitu küsimust koos. Palun vabandust, et mu vastus ei olnud piisavalt selge! Üks puudutas juba 2019. aasta eelarvet, kus on sees rahaerandis pere sihtasutusele või mis ta õige nimi oligi. Kui me räägime 2018. aasta eelarvest, siis tõenäoliselt käib jutt Sotsiaalministeeriumi eelarve elatisabi tegevuselt 2,7 miljoni euro suunamisest Vabariigi Valitsuse reservi. Elatisabi eelarve pandi paika 2017. aastast ja see on 9 miljonit eurot. Kuna tegemist on uue algatusega, siis oli keeruline seda prognoosida. Elatisabi fondi käivitamise raames tekkis teadmine tegelikest kuludest ja täitemenetlusaegsetest

esitatud taotlustest, nende menetluse kiirusest ja toetuste väljamaksetest. Nende andmete põhjal sai 2018. aastal prognoosida võimalikku tekkivat jääki, mis käivitamisastatel on olnud väiksem. Ehk siis kasutus on olnud väiksem, kui algselt arvati ja ette nähti.

13:38 Esimees Eiki Nestor

Arno Sild, palun!

13:38 Arno Sild

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Me kõik teame, kui karm oli põllumeestele tänavune suvi ja kui viletsaks kujunesid saagid. Põllumajandus-kaubanduskoja rehkenduste järgi jäi põllumeestel saamata umbes 150 miljoni eest toodangut. Põllumeestele eraldati lisaks ainult 20 miljonit, sedagi laenuna. Kas nüüd selle ümberjagamise juures ei olnud juttu sellest, et põllumeestele oleks olnud vaja vahendeid veel juurde?

13:38 Rahandusminister Toomas Tõniste

Aitäh! Jah, tõesti, see aasta on olnud põllumeestele raske. Hea uudis on see, et varasemad aastad on olnud head, eks nii mõnigi on ehk suutnud endale natukene ka halbadeks aegadeks kõrvale korjata. Riik leidis, et laenugarantii andmisega on võimalik abivajajaid aidata. Samas saavad mõned natuke leevendust sellest, et ka toote hind on kasvanud, ja nad saavad selle kallimalt maha müüa. Kui me vaatame laiemalt, siis on üldse väga palju sektoreid, kus keegi appi ei tule, ettevõtjad peavad ise hakkama saama. Põllumeestel on õnneks vähemalt mingi riigi tugi olemas.

13:39 Esimees Eiki Nestor

Aivar Sõerd, palun!

13:39 Aivar Sõerd

Austatud juhataja! Austatud minister! Te rääkisite siin, kui hästi maksud laekuvad, ja tegite sellest ülevaate. Samas, aktsiisidega on ikkagi väga kehvasti. Aktsiiside kohta on siin viimased seitsme kuu andmed. Teil on olemas kaheksa kuu andmed, mida ei ole veel avalikkusele näidatud. Aktsiisi on laekunud alla 50%, alkoholiaktsiisi ainult 41%. Ja alkoholiaktsiisi laekumise prognoosi on nüüd – kui ma olen õigesti kokku lugenud – langetatud neljal korral. Algselt 341 miljonilt eurolt oleme tänaseks jõudnud 235 miljoni euroni. Aasta lõpuni on aga veel natuke aega. Kas meil on oodata, et te langetate alkoholiaktsiisi laekumise summat veel viiendat korda?

13:40 Rahandusminister Toomas Tõniste

Aitäh! Kui oleks kiirelt otsustatud, et nüüd langetatakse alkoholiaktsiisi, siis oleks saanud selle prognoosi veel ümber hinnata. See ongi tänu sellele, et vahepeal on teinud valitsus otsuseid – on jätnud osaliselt ära järgmiste aastate aktsiisitõusu ja vähendanud selle aasta aktsiisitõusu. Sealt tuleb ka osa muudatusi. Ja osa muudatusi tuleb sellest, et ei arvestatud seda, millele juhiti ka tähelepanu, et piirikaubandusega seotud riskid on suured. Selles mõttes võib prognoosis olla ebatäpsusi.

13:41 Esimees Eiki Nestor

Rohkem eelnõu algatajale küsimusi ei ole. Aitäh, rahandusminister Toomas Tõniste! Rahanduskomisjoni ettekandja on komisjoni esimees Mihhail Stalnuhhin. Palun!

13:41 Mihhail Stalnuhhin

Härra esimees! Lugupeetud kolleegid! Seda seaduseelnõu arutas rahanduskomisjon 25. septembril. Kohal oli rahandusminister härra Tõniste, kes andis seaduseelnõust ülevaate, peale seda tekkis arutelu. Kokku oli esitatud üheksa küsimust. Alguses üldistav: mitu artiklit saavad niiviisi muudetud selle eelnõuga ja millises summas? Neid on 53 ja 216 miljonit, oli vastuseks. Siis tekkis väike debatt seoses sellega, et vähendamist näidatakse plussiga ja vastupidi. Umbes viis minutit me arutasime seda kokkuleppeküsimust, mis on märgitud, kui ma ei eksi, eelnõu teises reas. Siis küsiti erakoolide kohta, kas toetust saab kasutada palgatõusuks. Vastus oli, et toetus on ühekordne ja palgatõusuks on ette nähtud hoopis teised vahendid. Juttu oli sellest, et 200 000 eurot, mis jäi järele eesistumisest, lähevad

reast maha. Küsiti, kas oleks võimalik ja arukas kasutada seda Riigikogu hoone remondiks. Vastus oli, et järgmisel aastal on sellisteks tegevusteks ette nähtud 1,3 miljonit ja ülejäägilisel aastal 0,7 miljonit eurot. Hiljem esitati veel üks sellega seonduv küsimus, nimelt, kuhu need 200 000 lähevad ja kuhu lähevad üldse need summad, mis ei leia katteallikana kuskil kirjeldust. Vastus: need lähevad valitsuse reservi. Küsiti MKM-i ja teede remondi kohta, et kas seal on ainult riigieelarvelised vahendid. Vastus oli, et on riigi vahendid ja Euroopa Liidu vahendid. Sildfinantseerimine, mis ajaks? Vastus oli, et see sõlmitakse alati üheks aastaks, periood lõpeb kalendriaasta lõpuga, aga igal konkreetsel juhul saab seda sõlmida järgmiseks perioodiks. Rail Balticu teemal esitati küsimus, miks MKM-i üks aktsiaselts ei ole käibemaksukohustuslane. Vastus: aktsiaselts moodustati 2017. aastal, aga Maksu- ja Tolliameti ettepanek selle kohta, kuidas võtta sisendkäibemaksu, tuli juba 2018. aasta alguses, st siis, kui kehtis juba uus eelarve, ja nii jäi ta sellest välja. Viimane küsimus oli, millises summas on riigisaladuse all olevaid hankeid. Vastus oli 71 miljonit, põhiliselt Kaitseministeeriumis ja Siseministeeriumis. Peale seda arutelu toimus otsuste vastuvõtmine. Neli otsust: tulla saali 9. oktoobriks, kaasettekandjaks komisjoni esimees, esimene lugemine lõpetada ja kümme päeva muudatusettepanekuteks, tähtpäev on 17. oktoober kell 17.15. Kõik otsused võeti vastu konsensuslikult. Aitäh!

13:45 Esimees Eiki Nestor

Küsimusi komisjoni ettekandjale ei ole. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu 695 esimene lugemine on lõpetatud. Määrán muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 17. oktoobri kell 17.15.

3. 13:45 Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (699 SE) esimene lugemine

13:45 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 699 esimene lugemine. Algataja ettekandja rahandusminister Toomas Tõniste, palun!

13:46 Rahandusminister Toomas Tõniste

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Teile esitatud eelnõu peamine eesmärk on tõsta Eesti intensiivselt gaasi tarbivate ettevõtjate konkurentsivõimet, võimaldades neid tarbida soodusaktsiisimääraga maksustatavat maagaasi. Soodusaktsiisimäär hakkab 2019. aastast olema 11,3 eurot 1000 kuupmeetri kohta tavapärase 63,31 euro asemel. Eesti tööstusettevõtjad on ebasoodsamas konkurentsiolekus võrreldes naaberriikides tegutsevate konkurentidega, sest kõrge gaasitarbimise intensiivsusega tootmisele ei ole Eestis erisusi rakendatud ning gaasiaktsiis on Eestis võrdlemisi kõrge. See pärsib juba tegutsevate ettevõtete laienemist ja uusi otseinvesteeringuid Eestisse. Erisuste rakendamine võimaldaks vähendada energiakulusid ja suurendada rahvusvahelist konkurentsivõimet. Leevendused energiamahukale tootmisele on Euroopa Liidus väga levinud, sellised meetmed on kehtestatud näiteks Belgias, Saksamaal, Hispaanias, Horvaatias, Itaalias, Rootsis ja veel mitmes liikmesriigis. Soodusaktsiisimäära saamiseks peab ettevõtja vastama kahele olulisele tingimusele. Esiteks peab ettevõtja energijuhtimissüsteem olema tõendatult efektiivne ja vastama standardile ISO 50001. Riik ei soovi soodustust anda gaasi raiskavatele ettevõtjatele. Teiseks peavad ettevõtja kulud gaasile kas möödunud majandusaasta või järgneva 12 kalendrikuu prognoosi alusel moodustama vähemalt 13% lisandväärtusest. Gaasitarbimise intensiivsuse arvutust ja alusandmeid kontrollib sõltumatu vandeaudiitor.

Eelnõu kohaselt ei võimaldata soodusmääraga gaasi soetada ettevõtjatel, kelle põhitegevusala või kõrvaltegevusala on elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine. Nimetatud sektor tarbib enamiku Eestis tarbitavast maagaasist. Arvestades vajadusega minimeerida maagaasi soodusaktsiisi määra meetme negatiivset mõju aktsiisilaekumisele ning seda, et kaugküttesektor ei ole ekspordisektor, on selline valik põhjendatud. Intensiivselt gaasi tarbivale ettevõtjale annab õiguse soodusaktsiisimääraga gaasi tarbimiseks energia aktsiisivabastuse luba, mille väljastab maksuhaldur. Nimetatud luba rakendatakse juba praegu erinevate aktsiisierandite administreerimisel. Nimelt

tulenevad Euroopa Liidus energia maksustamise valdkonda reguleerivast direktiivist mitmed liikmesriikidele kohustuslikud aktsiisivabastused. Sihtrühm, keda eelnõu puudutab, on esimestel aastatel *circa* 10–15 ettevõtet. Meetme mõju aktsiisilaekumisele on 2019. aastal ja järgnevatel aastatel *circa* 1,2 miljonit eurot aastas.

Lisaks tehakse eelnõus muid muudatusi. Ajakohastatakse kütuse kombineeritud nomenklatuuri kaubakoodid. Kui kehtivas aktsiisiseaduses põhinevad energiatoodete kaubakoodid 2002. aasta kombineeritud nomenklatuuril, siis muudatustega uuendatakse kõigi energiatoodete kaubakoodid 2019. aasta seisule. Muudatus vähendab haldamise koormust Maksu- ja Tolliameti jaoks, samuti vähendab halduskoormust ettevõtjate jaoks, sest mitmetel juhtudel raskendas aktsiisiga maksustamisel põhinemine 2002. aasta nomenklatuuril maksuobjekti määramist.

Eelnõus täpsustatakse biometaan aktsiisivabastuse aluseid. Kehtiva seaduse kohaselt on biogaas aktsiisist vabastatud, aktsiisivabastust tõendatakse kaubapõhiselt. Biometaan on samuti biogaas, seda lihtsalt kontsentreeritumas vormis. Olukorras, kus maagaasi kvaliteedinõuetele vastav biometaan sisestatakse gaasisüsteemi ning tarbitakse tavaliselt koos fossiilset päritolu maagaasiga, muutub komplitseerituks senine kaubapõhine maksustamine. Eelnõu jõustudes saab aktsiisivabastuse aluseks biometaan päritolutunnistus, mis tõendab gaaside biopäritolu. Maagaasiseaduse kohaselt on päritolutunnistus elektrooniline dokument, mille süsteemihaldur Elering väljastab tootjale tema taotluse alusel ja mis tõendab, et tootja on tootnud biometaan.

Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning tubakaseaduse muutmise seaduse muutmine, millega kehtestati elektointensiivsele ettevõtjale aktsiisivabastus, on vajalik jätmaks välja kolm sätet, mis samuti jõustuvad 1. jaanuaril 2019. Nimetatud kolme sätet muudetakse käesoleva eelnõuga. Lisaks asendatakse viide Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatorile viitega Euroopa Liidu majanduse ja tegevusalade klassifikaatorile. Tegemist on tehniliste muudatustega.

Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse muutmine on vajalik, et jätta ära aastateks 2019 ja 2020 planeeritud alkoholi aktsiisimäärade tõus. Aktsiisitõusude kehtetuks tunnistamise eesmärk on vähendada täiendavat survet piirikaubanduse hoogustumisele ja sellest tulenevat aktsiisitulu alalaekumise riski. Jäävad kehtima praegused aktsiisimäärad. Sellised on arutusel oleva eelnõuga tehtavad peamised muudatused. Tänan tähelepanu eest!

13:51 Esimees Eiki Nestor

Küsimused eelnõu algatajale. Aivar Sõerd, palun!

13:52 Aivar Sõerd

Austatud esimees! Austatud minister! Selle eelnõuga antakse gaasiaktsiisi soodustusi suurettevõtetele. Aga teatavasti, kui praegune koalitsioon alustas 2016. aasta lõpus, siis oli üks esimesi suuremaid muudatusi gaasiaktsiisi tõstmine. See tabas valusalt just koduomanikke. Kui me praegu vaatame energiahindu, siis just inimeste kodukulud kasvavad veel kiiremini kui muudel kaupadel ja teenustel. Kas te üldse arutasite seda, et peale suurettevõtete anda ka kodutarbijatele mingisugust gaasiaktsiisileevendust, arvestades seda, et kodukulud kasvavad kiiresti?

13:53 Rahandusminister Toomas Tõniste

Aitäh! Kui ma mõtlen ajas natuke tagasi, siis ka Ansipi juhitud koalitsioon leidis tol ajal, eriti just läbi Ansipi sõnade, et gaasiaktsiisi tuleb tõsta ja sõltuvust gaasist tuleb vähendada. Nii et see teema on olnud ammu väga jõuliselt esil just teie erakonna eestvedamisel. Aga sellest, et tulla vastu energiamahukale tootmisele, anda neile tootjatele võrdsemad konkurentsitingimused võrreldes naaberriikidega, on aastaid räägitud. Ja mul on hea meel, et praegune koalitsioon on nüüd tulnud välja eelnõuga, mis pakub siin teatud leevendust. Jah, tõesti, kodutarbijatel on ka aktsiis tõusnud, aga kuskilt peab riik tulu saama. Eks aeg näitab, kas siin ka kunagi mingid muudatusettepanekud tulevad.

13:54 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

13:54 Henn Põlluaas

Aitäh! Hea kolleeg Aivar küsis mu küsimuse ära. Ma tundsin ka muret just eratarbijate pärast. Teie vastus, et tulebki vähendada gaasi tarbimist, selle peale ütlen, et praegu me ei tarbi enam niivõrd Venemaa gaasi kui muud. Aga see selleks. Ma küsin nüüd hoopis alkoholiaktsiisi kohta. Siin on ära toodud ebasoovitavate mõjude risk ja see seisneb piiriülese kaubanduse püsimises. Kas see ongi siis eesmärk, et piirikaubandus püsiks, mitte see, et tegelikult kõik see raha, millest me oleme väga palju ja korduvalt rääkinud, jääks ikkagi Eestisse?

13:55 Rahandusminister Toomas Tõniste

Aitäh! Jah, tõesti, see on probleem, et sellises mahus piirikaubandus on lõunapiirile tekkinud. Kindlasti on siin suur osa järskudel aktsiisitõusudel, mis said alguse 2014. aasta koalitsiooni otsustest. Praegune koalitsioon on langetanud aktsiise nii, et näiteks kange alkoholi aktsiis on väiksem kui Reformierakonna juhitud koalitsiooni kehtestatu. Ettepanek jätta ära aktsiisitõusud on vaade tulevikku, teades, et meie põhjanaaber tõstab aktsiise, lätlastel on kokku lepitud pikaajaline aktsiisitõusuredel, mis näeb ette ka järgmise aasta alguses aktsiisitõusu. Jah, see ei likvideeri piirikaubandust, sest seal on peale aktsiiside mängus veel muud tegurid – odavamad sisseostuhinnad, võib-olla mitte nii kuulekas maksupoliitika tarbijate poole pealt ja ka madalam elatustase –, mis kõik hoiavad hindu all. Sellega me peamegi arvestama, et isegi kui me viime aktsiisid Läti tasemele, jäävad seal ikkagi hinnad odavamaks ja piirikaubandus säilib. Nii oli see varem, juba 2016. aastal läks piiripoodide kaudu alkoholiaktsiisi Lätile umbes 8 miljonit eurot. Nüüd on see tõesti veel kasvanud.

13:57 Esimees Eiki Nestor

Urve Tiidus, palun!

13:57 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Gaasiaktsiisi määra vähendamise mõjust kõneldes on siin öeldud, et mõju majandusele tervikuna ei ole oluline, aga samas mööndakse, et madal gaasiaktsiisi määr muudab Eesti atraktiivsemaks lisainvesteeringutele. Teil ministrina on kindlasti infot, millised investeeringud on veel tulemas selle eelnõus kavandatava muudatuse tõttu.

13:57 Rahandusminister Toomas Tõniste

Aitäh! Ettevõtjatele on tähtis juba see sõnum, et valitsus näeb siin probleemi ja astub teatud samme. Elektriaktsiisi langetamine elektroiintensiivsetele ettevõtetele konkreetselt tõi teatud investeerimisotsused. Perspektiivi vaadates aga kindlasti juba see, et ettevõtted jäävad Eestisse alles ja nii mõnigi neist otsustab siia investeerida, tuleb meile kõigile kasuks.

13:58 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

13:58 Peeter Ernits

Hea ettekandja! Hea minister! No me oleme selle aktsiisikaubandusega pannud Põhja-Läti nagu õitserežiimile. Kui palju valitsus veel selle alkoholiaktsiisi maksurahuga panustab Põhja-Läti arengusse?

13:58 Rahandusminister Toomas Tõniste

Aitäh! Sellega ta kindlasti rohkem ei panusta. Kui me räägime summadest, siis 2017. aastal sai Läti nendest piiripoodidest aktsiisitulu 25 miljonit ja sellel aastal nad plaanivad seda saada nendest piiripoodidest, mida on kuus-seitse, aktsiisitulu umbes 30 miljonit eurot. Me peame arvestama, et kõik ei ole eestlaste ostud, seal käib ostmas ka väga palju lätlasti, seal käib isegi soomlasti. Eestlaste osakaalu pole seal täpselt mõõdetud. Samamoodi nagu Eestile, on see probleem ka Läti piiriäärsetele väikepoodidele. Nad sulgevad uksi, sest suurtes piiripoodides on hinnad odavad, sest neis müüakse kaupa hulgihinnaga – seal on hästi väikesed sisseostuhinnad, tihti paarkümmend protsenti odavamad, ja ka jaejuurdehindlus on tunduvalt väiksem. See hinnavahe tegelikult on tervik, millest vaid üks osa on aktsiisid.

14:00 Esimees Eiki Nestor

Aivar Sõerd saab esitada oma küsimuse alles homme. Istung on tänaseks lõppenud. Härra minister, teil on suurepärane võimalus homme uuesti külastada Riigikogu, kuna eelnõu lugemine jätkub. (T. Tõniste küsib istungi juhatajalt, kas järgmisel päeval võivad lisanduda uued küsimused.) Ei, need, kes on juba ära küsinud, need enam küsida ei saa, aga need, kes tahavad veel küsida, need saavad.

Istungi lõpp kell 14.00.